

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Bosansko-podrinjski kanton Goražde

STRATEGIJA RAZVOJA BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE

2021-2027.

/Nacrt 11.11.2020./

SECRET

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Strategija razvoja pripremljena je uz podršku Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDP), koji predstavlja zajednički projekat Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP).

Sadržaj Strategije razvoja, kao i nalazi prikazani u njoj, ne odražavaju nužno stavove ILDP-a, Vlade Švicarske ili UNDP-a.

SADRŽAJ

UVOD	4
METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE	5
1. STRATEŠKA PLATFORMA	6
1.1. IZVOD IZ SITUACIONE ANALIZE	6
1.1.1. Geografski položaj i prirodne karakteristike	6
1.1.2. Demografske karakteristike i kretanja	6
1.1.3. Privreda.....	8
1.1.4. Tržište rada	19
1.1.5. Obrazovanje.....	22
1.1.6. Kultura i sport.....	25
1.1.7. Zdravstvena i socijalna zaštita	26
1.1.8. Civilno društvo	28
1.1.9. Sigurnost građana.....	29
1.1.10. Ključni razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja	29
1.1.11. Javna infrastruktura	31
1.1.12. Vodosnabdijevanje	32
1.1.13. Odvodnja otpadnih voda	33
1.1.14. Komunalna infrastruktura.....	33
1.1.15. Energija i energetska efikasnost	34
1.1.16. Ključni problemi i potrebe u području javne infrastrukture	34
1.1.17. Zaštita okoliša	35
1.1.19. Analiza proračuna	37
1.1.20. Finansiranje razvojnih aktivnosti	38
1.1.21. Projekcije proračuna.....	38
1.1.22. Projekcije izvora finansiranja strategije	40
1.2. SWOT ANALIZA.....	40
1.3. STRATEŠKI FOKUSI.....	42
1.4. VIZIJA	44
1.5. STRATEŠKI CILJEVI SA INDIKATORIMA.....	44
2. PRIORITETI I MJERE SA INDIKATORIMA	47
2.1. Prioriteti za strateški cilj 1.....	47
2.1.1. Prioritet 1.1. sa indikatorima i mjerama	48
2.1.2. Prioritet 1.2. sa indikatorima i mjerama	51
2.1.3. Prioritet 1.3. sa indikatorima i mjerama	53
2.2. Prioriteti za strateški cilj 2.....	55
2.2.7. Prioritet 2.1. sa indikatorima i mjerama	56
2.2.8. Prioritet 2.2. sa indikatorima i mjerama	57
2.2.9. Prioritet 2.3. sa indikatorima i mjerama	59
2.2.10. Prioritet 2.4. sa indikatorima i mjerama	61
2.3. Prioriteti i mjere za strateški cilj 3.....	63
2.3.7. Prioritet 3.1. sa indikatorima i mjerama	63
2.3.8. Prioritet 3.2. sa indikatorima i mjerama	65
3. STRATEŠKI PROJEKTI	68
4. INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR	70
5. INSTITUCIONALNI I ORGANIZACIONI OKVIR	74
6. PLAN PROVEDBE, PRAĆENJA, IZVJEŠĆAVANJA I EVALUACIJE	75
6.1. Provedba	75
6.2. Monitoring i izvještavanje.....	76
6.3. Evaluacija	77
7. PRILOZI	78
Prilog 1: Detaljan pregled mjera	78
Prilog 2: Sažeti pregled strateškog dokumenta	107
Prilog 3: Veza s drugim planskim dokumentima	119
Prilog 4: Situaciona analiza	124

UVOD

U skladu s odredbama Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Zakon)¹ i Uredbe o izradi strateških dokumenata Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Uredba)², Vlada Bosansko-podrinjskog kantona Goražde donijela je, 17.01.2020. godine, Odluku o pristupanju izradi Strategije razvoja Bosansko-podrinjskog kantona Goražde za period 2021-2027. (u daljem tekstu Strategija).

Prema navedenom Zakonu i Uredbi, Strategija je integrisani, multisektorski strateški dokument Bosansko-podrinjskog kantona Goražde (u daljem tekstu: Kanton ili BPK) koji definira javne politike, usmjerava razvoj područja Kantona, te utvrđenim strateškim ciljevima i prioritetima predstavlja putokaz za sveukupni razvoj Kantona.

U prvom koraku procesa izrađena je strateška platforma, koja se sastoji od: situacione analize, uključujući i osvrt na stanje i usklađenost prostorno-planske dokumentacije, vizije razvoja i strateških ciljeva sa indikatorima. U procesu izrade Strateške platforme, razmatrana je radna verzija Strategije razvoja Federacije BiH, kako bi se usaglasili strateški ciljevi na nivou Kantona sa strateškim ciljevima Federacije BiH. U proces izrade Strategije uključene su i jedinice lokalne samouprave u sastavu BPK, kroz sastav formiranih radnih i savjetodavnih tijela, kako bi se u Strategiji na nivou Kantona reflektirale i razvojne potrebe jedinica lokalne samouprave. Pored koordinacije i usaglašavanja razvojnih ciljeva BPK sa razvojnim ciljevima Federacije BiH i jedinica lokalne samouprave u sastavu Kantona, pri izradi Strateške platforme su razmatrani i dokumenti koji odražavaju razvojne prioritete Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu BiH) utvrđene u procesu europskih integracija, kao i globalno prihvaćene ciljeve održivog razvoja.³

U procesu izrade Strategije koriste se principi planiranja utvrđeni Uredbom o izradi strateških dokumenata Federacije BiH, od kojih posebno izdvajamo:

- otvoreni metod koordinacije u Federaciji BiH (OMK),
- vertikalna i horizontalna koordinacija nadležnih institucija u procesima razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u FBiH i usklađenosti razvojnih prioriteta,
- ravnopravnost spolova i jednake mogućnosti za sve građane FBiH i
- partnerstvo, javnost i transparentnost u procesu razvojnog planiranja.

Strategija je osnov za izradu trogodišnjih akcionih planova i smjernica za trogodišnje planove rada, te programa javnih investicija (PJI), trogodišnjih i godišnjih planova rada ministarstava i organa uprave, te dokumenta okvirnog budžeta (DOB) i godišnjeg budžeta.

¹ Službene novine FBiH 32/17.

² Službene novine FBiH 94/2019

³ Strategija razvoja FBiH je usaglašena sa Okvirom za implementaciju ciljeva održivog razvoja u BiH, koji odražava pravce i akceleratorne za provedbu Agende 2030.

METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE

Uredbom o izradi strateških dokumenta definirana je metodologija kojom su propisani koraci u procesu izrade i sadržaj strateških dokumenata, sa sljedećim fazama:

- a) izrada strateške platforme;
- b) određivanje prioriteta i mjera;
- c) identifikacija strateških projekata;
- d) provjera međusobne usklađenosti strateških dokumenata u Federaciji;
- e) izrada indikativnog finansijskog okvira za provođenje strateških dokumenata;
- f) definiranje načina provođenja, praćenja, izvještavanja i evaluacije strateških dokumenata;
- g) usvajanje strateških dokumenata uz prethodno provođenje procesa konsultacija.

Kabinet Premijera i Vlade Bosansko-podrinjskog kantona Goražde (u daljem tekstu Kabinet) koordinira proces izrade Strategije, osiguravajući tehničku i stručnu potporu u procesu izrade Strategije. Putem formiranog radnog tijela, Kantonalnog odbora za razvoj, i savjetodavnog tijela, Vijeća za razvojno planiranje i upravljanje razvojem BPK, osigurano je učešće svih relevantnih institucija Kantona i socioekonomskih partnera, jedinica lokalne samouprave, poslovne zajednice, nevladinog sektora, te ostalih zainteresiranih strana.

Proces izrade Strategije počeo je analizom svih strateških dokumenata koji su bili dostupni sa viših i nižih nivoa vlast, te strateških dokumenata proizašlih iz procesa europskih integracija i međunarodno prihvaćenih globalnih ciljeva održivog razvoja.

U toku procesa izrade Strateške platforme održane su dvije sjednice/radionice radnog tijela, Kantonalnog odbora za razvoj BPK. Tokom prve radionice, koja je održana 22.06.2020. godine, razmatrane su podloge, izvori i radni plan za prikupljanje podataka za situacionu analizu. Na drugoj radionici, održanoj 21.7.2020. godine, razmatrani elementi radne verzije Strateške platforme (nalazi Situacione analize, SWOT, strateški fokusi, vizija i strateški ciljevi sa indikatorima). Nakon izrade nacrtu strateške platforme, realiziran je proces konsultacija od 30 dana, nakon čega su izvršene izmjene i dopune Strateške platforme, na kojoj su se bazirali naredni koraci u procesu izrade Strategija razvoja, sukladno Uredbi o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH.

Naredni koraci su se odnosili na definiranje prioriteta i mjera sa indikatorima, a prijedlozi su razmatrani na dvije sjednice/radionice radnog tijela, Kantonalnog odbora za razvoj BPK (04.09.2020. i 30.09.2020. godine). Pored toga, definiran je indikativni finansijski okvir za cijeli period implementacije strategije, institucionalni i organizacijski okvir, te plan implementacije, praćenja, izvještavanja i evaluacije. Također, izvršena je detaljna analiza usaglašenosti s drugim planskim dokumentima.

Nacrt Strategije razvoja BPK 2021-2027 razmatran je i odobren od radnog tijela, Kantonalnog odbora za razvoj BPK, na sjednici održanoj 30.10.2020. godine, nakon čega se realizuje proces konsultacija u trajanju od 30 dana. Strateški dokument usvaja Vlada BPK i Skupština BPK sukladno Uredbi o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH.

1. STRATEŠKA PLATFORMA

1.1. IZVOD IZ SITUACIONE ANALIZE

1.1.1. Geografski položaj i prirodne karakteristike

Ukupna površina BPK iznosi 502.28 km², što čini 1,93% površine Federacije BiH, a oko 0,98% površine Bosne i Hercegovine. Ovaj kanton se nalazi u jugoistočnom dijelu Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine. Kanton u svom sastavu ima tri općine: Foča u Federaciji Bosne i Hercegovine (Foča u FBiH), Goražde i Pale u Federaciji Bosne i Hercegovine (Pale u FBiH). BPK je federalna jedinica u sastavu entiteta FBiH, a poslije Posavskog kantona najmanji je kanton po površini u FBiH. Oko BPK nalaze se jedan kanton iz FBiH - Kanton Sarajevo (opština Trnovo FBiH), te pet opština iz Republike Srpske (Foča, Kalinovik, Novo Goražde, Pale i Rogatica).

BPK ima veoma povoljan konfigurativni geografski položaj koji se proteže po istočnim padinama Jahorine, Borovca i Kleka, na nadmorskoj visini od 345 metara (Goražde), što uslovljava blagu, kontinentalnu klimu, kratke zime i topla duga ljeta. Rijeka Drina protiče kroz općine Foča-Ustikolina i Goražde. Teritorija BPK je uglavnom prekrivena šumom.

Na jugoistoku BPK je vazdušnom linijom oko 6.4 km udaljen od državne granice sa Crnom Gorom (predio Bukovica u crnogorskoj opštini Pljevlja). Najbliži granični prelaz kantonu je granični prelaz Metaljka u opštini Čajniče. Od državne granice prema Srbiji kanton je udaljen 57.8 km (granični prelaz Vardište). Najbliži regionalni centar u Crnoj Gori su Pljevlja, a u Srbiji grad Užice. Preko teritorije BPK prelaze dvije značajne saobraćajnice: Trebinje – Gacko – Foča – Goražde – Ustipača i Sarajevo – Pale – Prača – Goražde. Teritorijalno najveća općina u kantonu je općina Goražde (50,44 % površine kantona), dok je prostorno najmanja lokalna jedinica općina Pale u FBiH.

Koncept razvoja BPK zasniva se na zdravoj osnovi i perspektivama za iskorištavanje prirodnih resursa ovog kantona, davanjem koncesija, te jačanje poljoprivrede, u kojoj su neiskorištene mogućnosti razvoja ruralnih područja. BPK je bogat prirodnim resursima, kao što su: vodeni potencijal, nalazišta gipsa, izvori termalne i pitke vode, zemljište za proizvodnju zdrave hrane, veliki turistički potencijal rijeke Drine i njenih pritoka, bogatstvo šuma i lovišta, što otvara raznovrsne mogućnosti za ulaganja.

Centralni dio BPK predstavlja dolina Drine koja je okružena planinskim masivima Jahorine i Vučevice. Ovo područje odlikuje se umjereno kontinentalnom klimom, dok se viši planinski dijelovi analiziranog područja iznad 1000 m nadmorske visine, odlikuju subalpskom i alpskom klimom.

1.1.2. Demografske karakteristike i kretanja

Prema rezultatima posljednjeg popisa u BPK živi 23.734 stanovnika, što čini 1,07% stanovništva FBiH ili 0,67% stanovništva BiH. U BPK živi 51% ženske populacije i 49% muške populacije. U BPK, dvije od tri općine su u potpunosti ruralne (Foča – FBiH i Pale FBiH), dok u gradu Goražde, stanovništvo pretežno živi u gradskoj sredini (56,5%). Prema gustoći naseljenosti grad Goražde je najnaseljenije mjesto, zatim općina Foča –FBiH, a najmanje naseljeno mjesto je općina Pale FBiH. Prosječni broj članova jednog domaćinstava je najmanji u FBiH i iznosi 2,7 (prosječna veličina domaćinstava u FBiH, prema Popisu 2013, je 3,1).

1.1.2.1. Struktura stanovništva

Piramida stanovništva, ukazuje na problem starenja stanovništva, što govori i činjenica da je, prema popisu, prosječna starost 41,23 godine (39,6 p.s. muškaraca te 42,8 p.s. žena), dok je prosječna starost u FBiH 38,4. BPK je ujedno kanton sa prosječno najstarijom populacijom žena. Poslije popisa, u periodu 2014-2019., primjetan je trend povećanja udjela starog stanovništva a smanjenje stanovništva od 0-14 i 15-64 u svim jedinicama lokalne samouprave.⁴ Od svih jedinica lokalne samouprave u BPK najpovoljniju strukturu ima grad Goražde (udio starih 18,1%), a najpovoljniju općina Foča-FBiH (25,5).

Slika 1. Piramida stanovništva BPK

Izvor: Rezultati Popisa 2013, Agencija za statistiku BiH

Prema Popisu stanovništva iz 1991. godine, na teritoriji koju danas obuhvaća BPK, u etničkoj strukturi stanovništva su prevladavali Bošnjaci – Muslimani (68,7%), a ostatak su činili Srbi (27,7%), Hrvati (0,2%), Jugosloveni (1,9%) i ostali (1,5%). Prema Popisu iz 2013. Godine, u BPK etnička struktura je bila: Bošnjaci (94,1%), Srbi (3,73%), Hrvati (0,10%), Romi (0,13%), te ostalo 2,03%.

1.1.2.2. Prirodni priraštaj i migracije

Prirodni priraštaj odnosno razlika između mortaliteta i nataliteta, u periodu 2016-2019. godine, dovela je do smanjenja stanovnika za 281. Sve tri jedinice lokalne samouprave bilježe smanjenje broja stanovnika. Smanjuje se i broj sklopljenih brakova (sa 155 u 2014. godini na 125 u 2019. godini). Broj razvedenih brakova oscilira, a najmanje razvedenih brakova je bilo u 2014. godini (17), dok je najviše u 2018. godini (32).

⁴ Federalni zavod za statistiku, Bosansko – podrinski kanton u brojkama

Podaci o emigracijama u inostranstvo koje objavljuje Federalni zavod za statistiku su podcijenjeni, a prema tim podacima u periodu 2014-2019. evidentirano je da je 91 osoba emigrirala u inostranstvo. Prema obrazovnoj statistici u BPK je zabilježeno najmanje ispisa iz osnovnih i srednjih škola radi odlaska u inostranstvo u periodu 2014./2015. š.g. – 2017./2018. š.g. U navedenom periodu iz osnovnih i srednjih škola ispisano je ukupno 11 djece radi odlaska u inostranstvo.

Prema dostupnim podacima o unutrašnjim migracijama za petogodišnji period 2014-2018., saldo migracija BPK s drugim kantonima, entitetom Republika Srpska i Brčko distriktom BiH bio je negativan za 103 osobe. Posmatrajući starosnu strukturu, samo je starosna grupa 0-14 imala pozitivan saldo, tj. uvećanje za 6 djece.

Prema podacima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, općina Foča – Ustikolina bilježi oko stotinu iseljenika u skandinavske zemlje, Austriju i Njemačku, dok je općina Pale – Prača prijavila podatak o 65 iseljenika u zemljama zapadne Evrope, kao i SAD-a i Kanade. Za grad Goražde ne postoje pouzdane procjene o broju iseljenika u zemlje zapadne Evrope i SAD-a.

1.1.2.3. Ključni razvojni problemi potrebe u području demografije

Razvojni problemi i potrebe u području demografije sumirani su u narednoj tabeli

Tabela 1. Razvojni problemi i potrebe u području demografije

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> Negativan migracijski saldo 	<ul style="list-style-type: none"> Osmisliti i provoditi mjere za poticanje zadržavanja stanovništva na području BPK (poticaji poslodavcima za zapošljavanje mladih, otvaranje novih radnih mjesta) i poboljšanja kvalitete života kako bi se spriječilo iseljavanje stanovništva (mjere stambene, zdravstvene, kulturne, okolišne, pronatalitetne politike, uskladiti privatni i poslovni život posebno porodice)
<ul style="list-style-type: none"> Napuštanje sela i povećanje broja stanovnika u gradskom središtu (Goražde) 	<ul style="list-style-type: none"> Razvijati poticajnu politiku za zaustavljanje procesa deruralizacije i zadržavanja seoskog stanovništva, razvijati putnu infrastrukturu i komunikaciju sa gradskim središtem
<ul style="list-style-type: none"> Negativan prirodni priraštaj 	<ul style="list-style-type: none"> Nastaviti provoditi mjere pronatalitetne politike, kreirati sadržaje za zadržavanje i privlačenje mladih porodica u BPK, razvijati politike okrenute ka porodici i usklađenju privatnog i porodičnog života

1.1.3. Privreda

U ovom pregledu stanja i kretanja u privredi BPK prikazani su makroekonomski pokazatelji razvoja, vanjskotrgovinski bilans te indeksi industrijske proizvodnje i investicije. Također, izvršena je obrada i analiza podataka o poslovnim subjektima, prihodima, rashodima i dobit preduzeća te poduzetnička infrastruktura. Pored toga uključena je analiza turističkih potencijala i turističke infrastrukture, kao i analiza poljoprivrednih potencijala.

1.1.3.1. Nivo razvijenosti

Federalni zavod za programiranje razvoja (u daljnjem tekstu FZZPR) analizira razvijenost kantona u odnosu na nivo razvijenosti prosjeka FBiH i to iskazuje indeksom razvijenosti. Rang razvijenosti

kantona se definira na osnovu pet pokazatelja, a to su: stepen zaposlenosti, stepen nezaposlenosti, broj učenika osnovnih i srednjih škola na hiljadu stanovnika, odsutno stanovništvo u odnosu na 1991. godinu i porezni prihodi po glavi stanovnika. BPK zauzima treće mjesto u FBiH po izračunu indeksa razvijenosti (1,07) tokom 2019. godine, a iza Kantona Sarajevo i Hercegovačko-neretvanskog kantona. BPK je, u odnosu na 2018. godine, porastao za 2 mjesta na rang listi po nivou razvijenosti u FBiH. Pokazatelji koji doprinose visokom pozicioniranju BPK na rang listi prema indeksu razvijenosti su, najvećim dijelom, prihodi od poreza na dohodak pc i stupanj zaposlenosti. Po izračunu indeksa razvijenosti FZZPR-a u 2019. godini na nivou jedinica lokalne samouprave, unutar BPK je najbolje rangiran grad Goražde, koji je na 11. mjestu na rang listi jedinica lokalne samouprave u FBiH, zatim općina Foča koja je na 67. mjestu, dok je općina Pale na 76. mjestu na rang listi u FBiH.

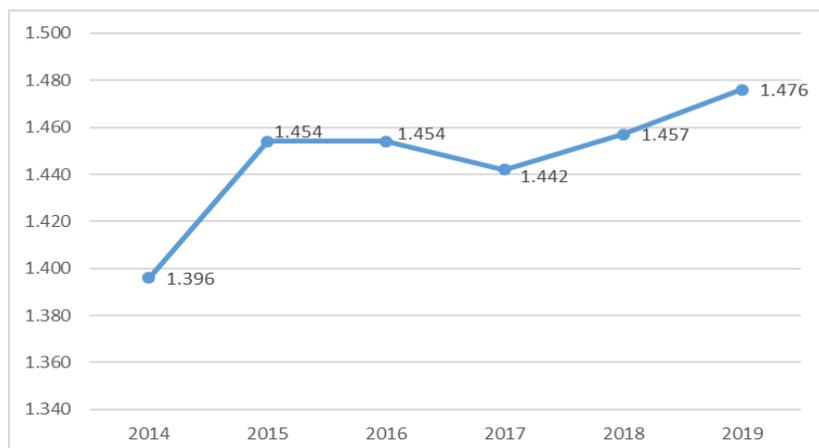
Porezni prihodi u BPK, u periodu 2014-2019., imali su cikličan trend, a u 2019. godini iznosili su 4.409.019 KM, odnosno 213 KM pc, što je za 27 KM veći iznos od prosječnog iznosa poreznih prihoda pc u FBiH. Analizom kretanja ovog pokazatelja u periodu 2014-2019., utvrđeno je da je ovaj pokazatelj bio veći za 117,3% u 2019. godini u odnosu na 2014. godinu, dok je najveći iznos zabilježen u 2017. godini u iznosu od 215 KM (za 2 KM veći nego u 2019. godini). Pri analiziranju poreznih prihoda, neophodno je imati u vidu i činjenicu da i u privredi BPK i dalje postoji značajan udio sive ekonomije, iako o tome ne postoje pouzdani podaci. Analizom podataka Porezne uprave FBiH, u periodu 2015 -2019., utvrđeno je da su u BPK, u okviru izvršenih 270 kontrola, a osnovu utvrđenih prekršaja, izdato je 125 prekršajnih naloga u vrijednosti od 486.500 KM.

Međutim, u analizi trenutnih privrednih aktivnosti potrebno je istaći da je Pandemija COVID-19, koja je zadesila cijeli svijet načinila značajnu štetu svjetskoj ekonomiji u prvom kvartalu ove godine, što se nastavlja i dalje, a što ostvaruje negativan uticaj i na poslovne subjekte u BPK. Analiza podataka prikupljenih kroz anketiranje privrednih društava i obrta (ukupno 46 anektiranih) koje je realizovalo Ministarstvo privrede Vlade BPK, pokazala je da je, u periodu mart-april 2020. godine, otpušten 31 radnik, od jednog privrednog društva, te da je poslovanje privrednih društava, u poređenju sa prethodnom godinom, bilo negativno (u prosjeku 50,81%). Podaci o uticaju na izvozne aktivnosti i broj nezaposlenih u prvoj polovini 2020. godine su analizirani u narednim poglavljima. Zbog toga, neophodno redovno analizirati uticaje pandemije na privredne aktivnosti te planirati adekvatne mjere za podršku održivosti poslovanja privrednih subjekata.

1.1.3.2. Analiza poslovnih subjekata

BPK je, u 2019. godini, imao ukupno 1.476 registrovanih poslovnih subjekata, a od kojih je pravnih lica 573, poslovnih jedinica u sastavu pravnih lica 438 i obrtnika 465. Na 1000 stanovnika u BPK dolazi 64,1 preduzeća, što je za 1,6 manje od prosjeka za FBiH. U odnosu na ostale kantone u FBiH, u BPK je najmanji broj pravnih lica (0,9% u odnosu na ukupan broj pravnih lica u FBiH), kao i najmanji broj obrta (0,9% u odnosu na kupan broj obrtnika u FBiH). U periodu 2014-2019., broj poslovnih subjekata u BPK povećan je za 5,7%, odnosno za 80 poslovnih subjekata.

Slika 2. Broj privrednih subjekata u BPK u periodu 2014 – 2019.

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama

Najviše pravnih lica u 2019. godini je registrovano u djelatnostima: ostale uslužne djelatnosti (192 ili 33,5%), trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala (98 ili 17,1%), te prerađivačka industrija (60 ili 10,5%). Najviše jedinica u sastavu je registrovano u djelatnostima: trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala (150 ili 34,2%), ostale uslužne djelatnosti (76 ili 17,3%), te prijevoz i skladištenje (30 ili 6,8%). U periodu 2014-2019., u BPK je zabilježen cikličan trend broja obrtnika, a broj obrtnika u 2019. godini je veći za 7,4% u odnosu na 2014. godinu, s tim da je, u periodu 2015-2017. bio prisutan trend smanjenja broja obrta, dok je u periodu 2017-2019., odnosno u posljednje tri godine zabilježen trend rasta. Najviše obrta je registrovano u djelatnostima: poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (96 ili 20,6%), hotelijerstvo i ugostiteljstvo (89 ili 19,1%), te trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala (81 ili 17,4%).

U okviru analize poslovnih subjekata, potrebno je ukazati na negativne utjecaje na poslovne aktivnosti koje su uzrokovane pandemijom virusa Covid-19. Izazovi sa kojima se susreću privredni subjekti, vezane su za pripremu i realizaciju planova i programa održavanja poslovnih aktivnosti, imajući u vidu smanjenje obima poslovanja, negativne utjecaje na vanjskotrgovinsko poslovanje, gubitak dijelova tržišta zbog smanjenja obima rada poslovnih partnera, rizike za radnu snagu i sl. Vlada BPK je uložila u proteklom periodu pandemije Covid-19 niz mjera za pomoć privrednim subjektima, kroz „Program podrške razvoju poduzetništva i obrt za 2020.godinu“ (isplaćeno je ukupno 36.490,00 KM za pola martovske plate) i „Program za ublažavanje negativnih posljedica uzrokovanih stanjem nesreće“ (z amjesec april 2020. godine, Odlukom o odobravanju novčanih sredstava za 17 privrednih društava, odnosno 86 radnika, isplaćeno je 34.916,00 KM, a Odlukom o odobravanju novčanih sredstava za 112 korisnika-obrta odnosno 198 radnika, isplaćeno je: 80.388,00 KM; zatim za mjesec maj 2020. godine, Odlukom o odobravanju novčanih sredstava za 17 privrednih društava, odnosno 61 radnika, isplaćeno je 24.766,00 KM a Odlukom o odobravanju novčanih sredstava za 114 korisnika-obrtam odnosno za 193 radnika, isplaćeno je 78.362,00 KM).

Institucije za podršku privrednim subjektima su: Razvojna agencija (na području BPK djeluje SERDA - Regionalna razvojna agencija za makroregiju Sarajevo, čijim su se osnivačima pridružile općine Goražde, Foča-Ustikolina i Pale-Prača), Privredna komora BPK Goražde, Udruženje poslodavaca BPK Goražde, Obrtnička komora BPK Goražde, te Udruženje građana „Aldi“ – Agencija za lokalne razvojne inicijative Goražde.

1.1.3.3. Vanjskotrgovinska razmjena

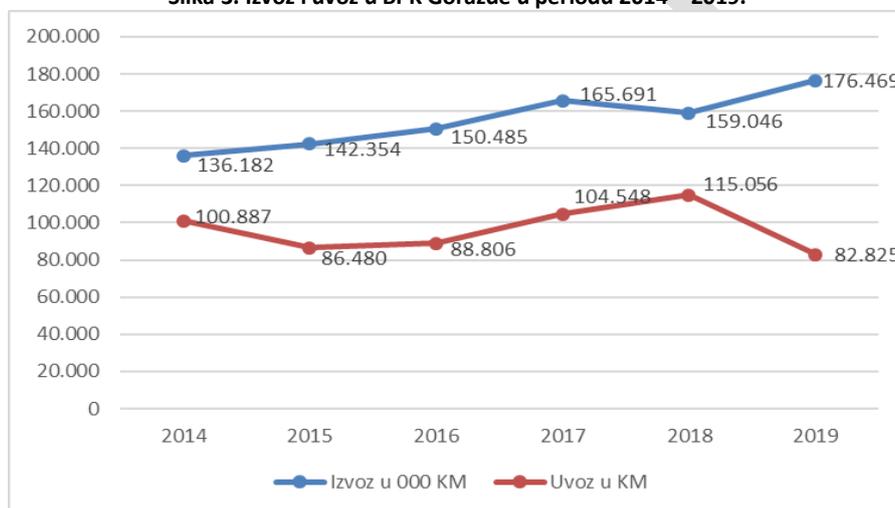
BPK je, u periodu 2014-2019. godine, konstantno ostvarivao pozitivan vanjskotrgovinski saldo, a u 2019. godini ostvareni izvoz bio je veći od uvoza za oko 93,6 miliona KM u odnosu na 2014. godinu, uz pokrivenost uvoza izvozom od 213,1%. Pri tome, na nivou FBiH ostvaruje se negativan

vanjskotrgovinski saldo, koji je u 2019. godini imao samo 55,04% uvoza pokrivenog izvozom, a BPK je jedini od deset kantona koji je ostvario pozitivan saldo vanjskotrgovinske razmjene.

Visoka pokrivenost uvoza izvozom roba i usluga je dijelom posljedica ne postojanja privrednih društava koja se bave uvozom roba široke potrošnje namjenjene krajnjoj prodaji registrovanih na prostoru BPK, već uglavnom snadbjevanje Kantona ovim robama vrše dijelovi pravnih lica registrovani van područja BPK. Izvoz u 2019. godini bio je veći za 29,6% u odnosu na 2014. godinu, dok je uvoz u istom periodu smanjen za 17,9%.

Izvoz po glavi stanovnika u 2019. godini u BPK Goražde je iznosio 7.659 KM, što je za 120,1% više od prosjeka za FBiH (3.479 KM), dok je uvoz po glavi stanovnika iznosio 3.595 KM, što je za 43,1% manje od prosjeka za FBiH (6.322 KM). Udio izvoza koji ostvaruju tri općine sa područja BPK u ukupnom izvozu FBiH u 2019. godini je 2,3%, dok je udio uvoza koji ostvaruje BPK u ukupnom uvozu FBiH 0,6%.

Slika 3. Izvoz i uvoz u BPK Goražde u periodu 2014 – 2019.

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama

Analiza izvoza po sektorima u BPK-a Goražde pokazuje da u 2019. godini najveće učešće u ukupnom izvozu ima sektor raznih gotovih proizvoda od 42,3%, koji je povećan za 179,3% u odnosu na 2014. godinu, dok je u 2014. godini najveći udio imao sektor proizvoda razvrstanih po materijalu od 36,6%, čiji je izvoz smanjen za 32,8% u 2019. godini. To ukazuje na pozitivan trend strukture izvoza, jer se povećanjem izvoza gotovih proizvoda stvara dodana vrijednost. Pored toga, u 2019. godini u odnosu na 2014. godini, izvoz značajno je porastao u sektoru hemijskih proizvoda za 101,8%.

Analiza uvoza po sektorima u BPK-a Goražde, u 2019. godini, pokazuje da najveće učešće u ostvarenom uvozu ima sektor proizvoda razvrstanih po materijalu⁵ (59,8%), te sektor hemijskih proizvoda sa 19,1% u kojem je ostvaren najveći rast uvoza u odnosu na 2014. godinu i to za 30,1%, s tim da je u odnosu na 2018. godinu uvoz ovih proizvoda smanjen za 2,6%. Pored toga, u BPK uvoz mašina i transportnih sredstava čini 12,1%, dok uvoz raznih gotovih proizvoda čini 7,4%.

Međutim, ukoliko posmatrano uvoz i izvoz u prvoj polovini 2020. godine, može se zaključiti da je pandemija COVID-19 imala negativan uticaj na vanjskotrgovinske aktivnosti, tako da je na područje BPK, u periodu 01.01.-30.06.2020. godine, uvezeno roba i usluga u vrijednosti od 46.441.000 KM,

⁵ (obojeni metali, plastika, željezo i čelik, tkanina, itd.)

što je u odnosu na isti period predhodne godine manje za 3.912.000 KM ili 7,77 %, dok je izvezeno roba u vrijednosti od 77.191.000 KM , što je u odnosu na isti period predhodne godine manje za 3.643.000 KM ili 12,12 % manje. Pokrivenost uvoza roba izvozom u posmatranom periodu iznosila je 166,21 %, što je u odnosu na isti period predhodne godine kada je pokrivenost iznosila 174,44 % manje za 8,23%.

U prvoj polovini 2020. godine, smanjen je broj država iz koje se vrši uvoz i u koje se vrši izvoz, tako da su u BPK robe i usluge uvezene iz 33 države svijeta, a izvezeno u 47 država svijeta, a što je posljedica krize uzrokovane korona virusom, zbog nemogućnosti isporuke roba kupcima van područja EU i zemalja CEFETE i EFTE koja se uglavnom isporučuju putem avio prevoza. Za očekivati je ukoliko se nastavi kriza izazvana korona virusom u narednom periodu dalji pad izvoza i uvoza roba i usluga na područje BPK, što će imati za posljedicu neminovno smanjenje broja zaposlenih radnika, smanjenje poslovne aktivnosti, a kao krajnja negativna posljedica biće pad vitalnih ekonomskih pokazatelja uspješnosti poslovanja, zbog čega je potrebno posebnu pažnju posvetiti programima za podršku privredi.

1.1.3.4. Investicije

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva po namjeni ulaganja i tehničkoj strukturi (princip čistih djelatnosti) odnose se na investiranje na teritoriji BPK i u djelatnostima kojima su investicije stvarno namijenjene, bez obzira na to u kojoj djelatnosti je registrovan investitor i gdje mu se nalazi sjedište. U periodu 2014-2018., najveći iznos investicija je ostvaren u 2014. godini i iznosio je oko 3,9 miliona KM, dok je najmanji iznos ostvaren u 2017. godini u iznosu od 2,7 miliona KM), a u 2018. godini iznos investicija je povećan i iznosio je oko 3,7 miliona KM.

U strukturi ukupnih ostvarenih investicija, investicije u strojeve, investicije u opremu i transportna sredstva su imale udio od 76,9%, a investicije u građevinske objekte i prostore imale su udio od 21,5%, dok su ostale investicije imale udio od 1,6%. Najviše ostvarenih investicija u BPK, u 2018. godini, izvršeno je u sektorima: prerađivačka industrija (25,6 mil. KM ili 69,6%), građevinarstvo (2,5 mil. KM ili 6,8%), te snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša (2,0 mil. KM ili 5,3%). Poljoprivredna gazdinstva ostvarila su investicije u nova stalna sredstva u iznosu od 70.000 KM, sa vrlo malim udjelom u ukupnim investicijama od 0,2%.

1.1.3.5. Analiza poslovanja privrednih subjekata

Prema prikupljenim podacima iz LRC BIS baze podataka o preduzećima sa područja BPK, u trogodišnjem periodu (2017-2019.), na osnovu pokazatelja preduzeća iz uzorka, koja su obuhvaćena u BIS bazi, ukupni prihodi od prodaje u periodu 2017-2019. su imali trend rasta, a u 2019. godini u odnosu na 2017. godinu su bili veći za 14,5%. Također, broj preduzeća u obuhvaćenom uzorku je povećan sa 182 na 190 preduzeća. Od ukupno ostvarenih prihoda preduzeća iz uzorka, 31,7% se odnosi na prihode od izvoza. U istom periodu, operativna dobit povećana je za 117,9%.

Rast poslovanja i prihoda od prodaje omogućio je investicije u postrojenja i opremu, a analizom podataka iz BIS sistema, vrijednost postojenja i opreme u privrednim subjektima u posljednje tri godine je porasla za 31,5%. Ovi podaci ukazuju na rast ukupne privredne aktivnosti na području BPK. Pored rasta vlastitih sredstava preduzeća, potrebno je ukazati da je porasla i kreditna zaduženost preduzeća, kako po osnovu kratkoročnih tako i dugoročnih kredita. Međutim, u 2019. godini udio tuđih izvora sredstava iznosio je 52,9% i manji je u odnosu na 2017. godinu kada je iznosio 54,0%, što ukazuje da su vlastita sredstva imala veći rast.

1.1.3.6. Poslovne zone

Na području grada Goražde ukupno industrijsko zemljište poslovnih zona iznosi 985.839 m². Najveća površina industrijskog zemljišta u BPK je na području grada Goražde. Poduzetničke zone su: „Pobjeda“ (501.937 m²), „Vitkovići“ (236.123 m²), Bekto Goražde (45.061 m²), Splavište (72.975 m²), te potencijalna industrijska zona „Halđište“ (129.743 m²) za koju je analizirati potencijale i nedostatke za uspostavljanje zone.

Općina Pale ima planove u pogledu osnivanja poslovne zone „Vinčica“. Za ovu poslovnu zonu potrebno je konačno riješiti namjenu i vlasništvo s Ministarstvom odbrana BiH. Postoji Odluka Vlade Federacije BiH o davanju na privremeno korištenje bivše kasarne "Hrenovica" općini Pale od 13.09.2018. godine. Poslovna zona «Vinčica-Pračanka» u općini Pale, nalazi se između naselja Donja Vinča i Turkovići (u neposrednoj blizini entitetske granice) - površine 14.96 ha, za nju postoji inicijativa u izradi urbanističkog plana.

1.1.3.7. Indeks industrijske proizvodnje

Indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje u BPK u posljednje tri godine (2017-2019) bilježi trend pada, što je zabilježen trend i na nivou FBiH. Vrijednost ovog indeksa u 2019. godini iznosila je 72,7 što je za 24,6 manja vrijednost u odnosu na indeks FBiH (97,3). Industrijska proizvodnja u BPK se odnosi, uglavnom, na prerađivačku industriju za koju su uspostavljeni značajni kapaciteti, posebno u dijelu metalne industrije i plastike.

Tabela 3. Indeksi obima industrijske proizvodnje prema područjima i oblastima KD u BPK u periodu 2014-2019.

	2014 2013	2015 2014	2016 2015	2017 2016	2018 2017	2019 2018
INDUSTRIJA - UKUPNO	117,0	101,8	115,2	110,1	95,3	72,7
B VAĐENJE RUDA I KAMENA	201,1	62,9	76,0	141,4	133,8	65,0
C PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	117,5	101,7	115,6	110,1	95,2	72,0
*D PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE/OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM / PLINOM I VODOM	96,4	104,6	102,0	107,2	99,2	98,4

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Bosansko-podrinjski kanton u brojkama

Pred kraj 2019. godine se već bilježi i utjecaj pandemije na globalnom nivou, jer je u prethodne dvije godine (2018. i 2017. godini) indeks industrijske proizvodnje prerađivačke industrije ukazivao na godišnje povećanje proizvodnje. U 2019. godini, u prerađivačkoj industriji najveći pad indeksa industrijske proizvodnje je zabilježen u proizvodnji: gume i proizvoda od gume (57,8), tekstila (66,6), hemijskih proizvoda (71,9), te pića (98,8). S druge strane, industrijska proizvodnja u 2019. godini je imala povećan indeks u proizvodnji: namještaja (162,2), nemetalnih proizvoda (153,1), odjeće (131,4), prehrambenih proizvoda (102,1), te ostale prerađivačke industrije (103,2). Prema glavnim industrijskim grupacijama najveći pad indeksa industrijske proizvodnje je ostvaren u grupaciji netrajnih proizvoda za široku potrošnju, dok je u grupaciji trajnih proizvoda za široku potrošnju ostvareno povećanje proizvodnje a indeks je izosio 162,2.

• Prerađivačka industrija

Najrazvijenije industrijske prerađivačke grane na području BPK Goražde su: izrada dijelova za autoindustriju, složenih senzora, elektro komponenti, izrada inicijalnih kapisli, brizganje plastika i izrada alata za brizganje, dijelovi od plastike, proizvodnja i prodaja hemikalija, pripalnih i inicirajućih sredstava, proizvodnja autopresvlaka i zaštitnih rukavica, odjeće i obuće, te prerade drveta.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2019. godini je bilo ukupno 133 poslovnih subjekata koji su registrovani u oblasti prerađivačke industrije, što je za 2 manje u odnosu na 2014.

godinu. Iako je broj poslovnih subjekata smanjen, u istom posmatranom periodu, broj zaposlenih u ovom sektoru je povećan i to za 211 osoba, a prosječna neto plaća je povećana za 46 KM i iznosi 711 KM. Sektor prerađivačke industrije predstavlja najznačajniji sektor za privredu BPK.

- **Rudarstvo**

U oblasti rudarstva, BPK Goražde raspolaže sa značajnim količinama rude gipsa, krečnjaka, sedre i mineralne vode, kako je navedeno u poglavlju o prirodnim resursima. Međutim, prihod se za sada ostvaruje samo po osnovu naknade od koncesija. Eksploatacija rude gipsa još nije počela, a koncesija je već izdata. Regionalnim geološkim istraživanjem koje su izvršili E. Kulenović i E. Ramović 1976. godine, procijenili su da rezerve gipsa iznose 49,000.000 tona. Nalazišta gipsa su na lokalitetu Vrbnički potok, u blizini potencijalne industrijske zone u općini Foča-Ustikolina, te BPK-a neophodno promovisati ove potencijale u cilju privlačenja zainteresovanih investitora.

- **Energija**

U BPK na području grada Goražde postoji mini centrala Osanica, a snabdijevanje električnom energijom vrši se preko dalekovoda HE Višegrad. Za veće iskorištavanje hidropotencijala BPK-a Goražde, planirana je i izgradnja novih mini hidroelektrana. Ukupne ekonomski iskoristive vodne snage na području BPK procjenjene su na 14,4 milijarde kWh, a procjenjuje se da je do sada iskorišteno 35%. Značaja hidropotencijal imaju rijeke Osanica i Kolina koje se protežu na području općina Goražde i Foča-Ustikolina. Planirana je izgradnja slijedećih mini hidroelektrana: „Ustikolina“, „Kiseljak“, „Jabuka“, „Modro polje“, „Račići“ i „Tahuljići“ na Kolinskoj rijeci, a trenutno su koncesije dodijeljene za MHE „Modro polje“ i „Kolina 4“. Planom su predviđene i mini hidroelektrane Ljaljička rijeka – na Ljaljičkoj rijeci, Mazlina – na Mazlinskoj rijeci, „Marisolići“ – na Miloševićkom potoku i „Kosovska rijeka“ – na Kosovskoj rijeci. Vrlo bitan faktor u odlučivanju o izgradnji mini hidroelektrana treba da predstavljaju rezultati studija o zaštiti okoliša, a hidropotencijal je detaljnije opisan u poglavlju 7 ove analize. Pored hidroenergetskih potencijala, u BPK postoje potencijali i za razvoj malih solarnih elektrana. U selu Bujaci na području grada Goražde izgrađena je solarna elektrana u privatnom vlasništvu. Ovo brdovito područje na području grada Goražde izabrano je zbog dobre osunčanosti kako bi se što efikasnije prikupljala solarna energija. BPK je prvi bosanskohercegovački centar u kojem se solarna energija proizvodi za potrebe domaćinstava.

1.1.3.8. Trgovina na veliko i malo

Trgovina predstavlja jednu od dominantnih grana privrede BPK. Trgovina ima posebnu ulogu u jačanju promocije domaćih proizvoda. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2019. godini je bilo ukupno 329 poslovnih subjekata koji su registrovani u oblasti trgovine na veliko i malo, što je za 23 manje u odnosu na 2014. godinu. Iako je broj poslovnih subjekata smanjen, broj zaposlenih u sektoru trgovine na veliko i malo je u 2019. godini povećan i to za 133 osobe, a prosječna neto plaća je povećana za 80 KM i iznosi 565 KM. Ovi pokazatelji ukazuju na rast sektora trgovine.

1.1.3.9. Prijevoz i skladištenje

Prevezena količina robe u tonama u cestovnom prijevozu robe u BPK je, u periodu 2014-2018., imala trend rasta, tako da je u 2018. godini bila veća za 57,1% u odnosu na 2014. godinu, da bi u 2019. godini došlo do smanjenja za 13,6% u odnosu na 2018. godinu, a istovremeno je smanjen i broj tonskih kilometara za 22,8%. S druge strane, u istom posmatranom periodu broj prevezenih putnika imao je trend smanjenja, da bi u 2019. godini došlo do povećanja za 39,1% u odnosu na 2018. godinu, a istovremeno je povećan i broj putničkih kilometara za 67,9%.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2019. godini je bilo ukupno 112 poslovnih subjekata koji su registrovani u oblasti prijevoza i skladištenja, što je za 6 subjekata manje u odnosu na 2014. godinu, a u istom period smanjen je i broj zaposelnih za 4 osobe, dok je prosječna plata neznatno povećana i to za 10 KM. U 2019. godini je broj registriranih cestovnih motornih i priključnih vozila (7.606) povećan za 17,0% u odnosu na 2014. godinu (6.502). Ukoliko se posmatra starost vozila, dolazi se do zaključka da je starosna struktura vozila generalno nepovoljna, jer je značajan udio vozila starosti preko 15 godina (66,2%), što ima negativan uticaj na čovjeka sa aspekta sigurnosti saobraćaja, ali i na zdravlje okoliša usljed veće koncentracije izduvnih gasova motornih vozila.

1.1.3.10. Poljoprivreda

Po svom geografskom položaju, klimatskim, hidrografskim, reljefnim i drugim karakteristikama, BPK predstavlja pogodno područje za razvoj povrtlarstva, voćarstva, stočarstva, ratarstva i djelimično pčelarstva.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku za 2019. godinu, BPK raspolaže zemljištem od 18.337 ha poljoprivrednog zemljišta, od čega je 4.023 ha obradivo poljoprivredno zemljište, od kojeg je obrađeno 1.823 ha, što je za 6,2% manje u odnosu na obrađeno zemljište u 2014. godine (1.943 ha). Od ukupnog obradivog zemljišta u 2019. godini, koje je povećano za 984 ha u odnosu na 2014. godinu, udio neobrađenog zemljišta je 47,9%, dok je u 2014. godini udio neobrađenog zemljišta bio 28%, što ukazuje da je povećana površina obradivog zemljišta koja nije obrađena, što govori da postoji potencijal za razvoj poljoprivrede kroz bolju iskorištenog obradivog zemljišta.

Privatna domaćinstva karakteriše usitnjenost posjeda, od kojih oko 46% čine posjedi do 1 ha, sa niskom pojedinačnom proizvodnjom, sa malim udjelom mehanizovane obrade. Značajno je pomenuti područje Cvilinskog polja površine oko 180 ha, na području općine Foča-Ustikolina, kao pogodnog područja za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju i navodnjavanje.

- **Broj i struktura poljoprivrednih gospodarstava**

Na osnovu podataka iz Registra poljoprivrednih gazdinstava i klijenata u FBiH, na području BPK registrovano je 1834 poljoprivredna gazdinstava. Privatna domaćinstva karakteriše usitnjenost posjeda, od kojih 32,8% čine posjedi do 1 ha i 31,5% posjedi od 1 do 3 ha, a zatim 16,2% su posjedi od 3 do 5 ha i 19,6% posjedi preko 5 ha. Ipak, tačan broj poljoprivrednih gazdinstava u BPK nije poznat, jer nije proveden poljoprivredni popis koji bi dao sveobuhvatnu sliku strukture poljoprivrednih gazdinstava. Navedeni podaci su preuzeti iz Registara koje vode jedinice lokalne samouprave u sastavu kantona, a na osnovu kojih poljoprivredni proizvođači ostvaruju novčane podsticaje u poljoprivrednoj proizvodnji. Poljoprivrednom proizvodnjom se uglavnom bave individualni poljoprivredni proizvođači, a poljoprivredna proizvodnja je uglavnom svedena na vlastite potrebe i veoma male količine se plasiraju na tržište.

- **Biljna proizvodnja**

Od ranih usjeva na području BPK najviše ima usjeva pšenice i ječma, a nešto manje su površine usjeva zobi i raži. Od kasnih usjeva, od povrća, najzastupljenije kulture su krompir, kupus i krastavac, a požnjevene površine svih ovih kultura u posljednje tri godine su smanjene. Požnjevene površine ovih ovih kultura u posljednje tri godine imaju trend pada. U BPK, značajni su prinosi lucerke, čije se požnjevene površine nisu mijenjale. Ukupni ostvareni prinosi usjeva u 2019. godini u BPK iznosili su 12.335 t.

Na području BPK najzastupljenije vrste voća, prema broju rodni stabala i prinosima u tonama, su: šljive, jabuke, kruške i trešnje. Broj rodni stabala u BPK, u posljednje tri godine (2017-2019) bilježi pad, tako da je broj stabala šljive smanjen za 4,4%, jabuke za 1,4%, a trešnje za 8,4%. S druge strane prinosi voća u BPK, u 2019. godini iznosili su 2.622 t, a povećani su u odnosu na 2018. godinu u svim kulturama, dok je u 2017. godini ostvaren vrlo mali prinos, što je zavisilo i od klimatskih prilika u posmatranom periodu.

Proizvodnja malina se pokazala perspektivnom proizvodnjom za koju postoji mogućnost otkupa i koja omogućava ostvarivanje prihoda za mala gazdinstva u ruralnim područjima, s tim da nema statističkih podataka o količinama proizvodnje. Prema procjenama, na području općine Foča, proizvodnja maline iznosi oko 40 t (2018), sa početnih 120 tona koliko je iznosila u 2014. godini i jagode od 12 t (2018) čija je količina u 2014. godine iznosila 15t.

- **Stočarska proizvodnja**

Zahvaljujući velikom učešću livada i pašnjaka u poljoprivrednom zemljištu, BPK ima izrazito povoljne uslove za razvoj stočarstva. U stočnom fondu najzastupljenije su ovce i goveda. Međutim, u periodu 2014-2019, bilježi se kontinuirani trend smanjenja broja grla stoke, smanjenje broja grla ovaca za 7,9%, smanjenje broj grla goveda za 8,8%, dok je broj grla koza smanjen za 30,3%. U stočnom fondu, porastao je broj grla svinja za 46,1%, ali je njihov udio u ukupnom stočnom fondu vrlo mali. U peradarstvu, broj grla peradi je na istom nivou u posljednjih pet godina, a 83,3% čine koke nesilice za proizvodnju jaja. Značajni uslovi na području BPK postoje i za razvoj pčelarstva, zahvaljujući bogatoj flori i medonosnom bilju na velikim površinama livada, međutim, u proteklom periodu smanjio se i broj košnica za 14,1%.

Smanjenjem broja grla krava i koza u BPK smanjuje se proizvodnja kravljeg mlijeka i kozijeg mlijeka, a zbog nedovoljne opremljenosti objekata i kvaliteta opreme za proizvodnju, smanjena je i proizvodnja po muženoj kravi i muženoj kozi. U 2019. godini je proizvedeno oko 3,1 milion litara kravljeg mlijeka, što je manje za 8,6% u odnosu na 2014. godinu, te 181.000 litara kozjeg mlijeka, što je manje za 12,6% u odnosu na 2014. godinu. Na području BPK uloženi su značajni naponi u ponovno pokretanje proizvodnje u Mljekari "Milgor" Goražde, koja je značajan otkupljivač proizvodnje mlijeka na području BPK. Proizvodnja vune, u 2019. godini u BPK, iznosila je 30 t i smanjena je za 1 t u odnosu na 2014. godinu. Proizvodnja jaja, u 2019. godini u BPK, povećana je za 8,4 %, a u 2019. godini proizvedeno je 3.066.000 komada jaja. Proizvodnja meda, u 2019. godini u BPK, značajno je povećana u odnosu na 2014. godinu i to za 125 % i iznosila je 63 t. Plasman meda je otežan i neizvjestan zbog nepostojanja organiziranog otkupa i prodaje, pa se on svodi na individualne pokušaje i aktivnosti, što sve nosi nesigurnost i neizvjesnost.

1.1.3.11. Šumarstvo

Drvena masa na području BPK ima vrlo mali udio u ukupnoj drvnj masi FBiH (3,7 %), a unutar BPK šumski potencijali za proizvodnju drveta za drvoprerađu ima najveći značaj za razvoj općine Foča, na čijem je području 57 % ukupne drvene mase BPK. Uzgajanjem, zaštitom i eksploatacijom šuma na području BPK Goražde se bave KŠPD „Bosansko-podrinjske šume“ i Kantonalna direkcija za šumarstvo.

Na području BPK, u posljednje tri godine (2017-2019.), nakon pada u odnosu na 2016. godinu, ostvaren je trend rasta kako proizvodnje tako i prodaje šumskih sortimenata, jer se cjelokupna proizvodnja prodaje. Najviše je proizvedeno i prodato ogrevnog drveta liščara (68,9 %), trupaca lisičara (19,3 %) i prostorno drvo liščara (5,4 %), dok je proizvodnja drveta četinaru manje zastupljena. Veliki problem pri eksploataciji šuma predstavljaju površine pod minama. BPK raspolaže

sa velikim bogastvom i raznovrsnošću ljekovitih biljnih vrsta, gljiva, raznolikog ljekovitog jagodičastog voća (borovnica, brusnica, kupina, šumska jagoda i dr.), te različitim plodovima u skupinama poljoprivredne i šumske vegetacije.

1.1.3.12. Građevinarstvo

Građevinska djelatnost uglavnom zadovoljava potrebe lokalnog tržišta i nije djelatnost koja se može smatrati strateškim nosiocem razvoja ovog kantona. Ukupna vrijednost građevinskih radova na području BPK u 2018. godini iznosila je oko 12,7 miliona KM. Od ukupne vrijednosti građevinskih radova, 74,7 % se odnosi na radove u niskogradnji a 25,3 % na radove u visokogradnji. U posljednje tri godine (2017-2019.) vrijednost građevinskih radova u niskogradnji je imala trend rasta i povećana je za 73,8 %, dok su radovi u visokogradnji u tom periodu imali cikličan trend, a u 2019. godini je smanjen za 40,5 % u odnosu na 2017. godinu.

1.1.3.13. Turizam

BPK Goražde posjeduje značajne potencijale za razvoj riječnog i planinskog turizma. Rijeka Drina privlači brojne kajakaše, veslače i splavare, a ova rijeka i njene pritoke (Prača, Kolina i Kolovska Rijeka) obiluju ribljim fondom tako da postoje uslovi za razvoj sportsko-ribolovnog turizma. Odlični su prirodni preduslovi za razvoj seoskog turizma, ali i avanturističkog turizma, za sve koji vole odmor u netaknutoj prirodi i kampovanje. Turističko naselje "Ada" Ustikolina smješteno je na riječnom ostrvu 3 kilometra nizvodno od Ustikoline, koje je polazna je stanica za splavarenje. „Ada“ kod Ustikoline je kompleks s restoranom, nizom bungalova, novosagrađenom ljetnom baštom sa 120 mjesta i pješčanom plažom.

Za planinarenje su idealni visovi Crni Rajski Vrh, Klek i Borovac. Lovište i izletišta "Bijele vode" na Krivoj Dragi idealan su ambijent za lovce, ali i turiste koji vole netaknutu prirodu. Za planinare posebnu atrakciju predstavlja i planinski masiv Ruda Glava, na čijem lokalitetu je izgrađen planinarski dom, a kojeg rado posjećuju ne samo domaći nego i strani planinari. Također, potreno je spomenuti i Sportsko-rekreativni centar Ruda Glava nalazi se na obroncima Jahorine, na oko 1450 metara nadmorske visine. Od kulturno-historijskih spomenika značajno je spomenuti: naselje na lokalitetu Jagnjilo kod Zupčića, Turhan Emin-begovu džamiju u Ustikolini, Turbe Sijerčića na Odžaku, Semiz Ali-pašino turbe sa haremom džamije, Rimski most na Kožetinu, staro groblje na Presjeci ili crkve u Sopotnici, nekropole sa stećcima na Goršić polju sa UNESCO-ove liste, Hrančićima, u selu Kosače, Neolitsko naselje Lug, Groblje na Presjeci, Most na Kožetini, Zebina šuma, izletišta Rorovi itd.

U periodu 2014-2019. godine, broj dolazaka turista u BPK, kao i broj noćenja turista, imao je ciklično kretanje, a posmatrano na kraju perioda u 2019. godini broj dolazaka turista bio je 2.335 što je za 5,3 % manje u odnosu na 2014. godinu, dok je broj noćenja turista u 2019. godini bio 4.733 što je za 14,9 % manje u odnosu na 2014. godinu. Broj stranih turista u 2019. godini se povećao za 63,1 % u odnosu na 2014. godinu, dok je broj noćenja stranih turista u istom periodu povećan za 11,0 %.. S druge strane broj domaćih turista, kao i broj njihovih noćenja je smanjen u psomagtranom periodu. U 2019. godini, najviše stranih turista u BPK je bilo iz Austrije (18,4 %) koji su ostvarili 19,2 % noćenja, zatim Turske (12,8 %) koji su ostvarili 15,6 % noćenja, te Hrvatske (11,7 %) koji su ostvarili 14,2 % noćenja. Ukupni smještajni kapaciteti u 2019. godini obuhvataju 197 ležaja, a što je za 5 ležaja manje u odnosu na 2014. godinu. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2019. godini je bilo ukupno 124 poslovnih subjekata koji su registrovani u oblasti hotelijerstva i ugostiteljstva, što je za 7 subjekata više u odnosu na 2014. godinu, a u istom period povećan i broj zaposelnih za 27 osoba, dok je prosječna plata neznanto smanjena i to za 13 KM.

1.1.3.14. Ključni razvojni problemi i potrebe u privredi

U narednoj tabeli prikazani su ključni razvojni problemi i potrebe u sektoru privrede.

Tabela 4. Razvojni problemi i potrebe u privredi

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> Negativan utjecaj pandemije na tržišne mogućnosti privrednih subjekata 	<ul style="list-style-type: none"> Provesti programe pomoći privredi u cilju snabdijevanja utjecaja stanja nesreća
<ul style="list-style-type: none"> Nedovoljno razvijena poduzetnička infrastruktura, finansijska i savjetodavna podrška 	<ul style="list-style-type: none"> Provesti mjere unapređenja podrške poduzetnicima i unapređenja poduzetničke infrastructure / razvoj preduzetničkih zona
<ul style="list-style-type: none"> Osjetljivost obrta i ciklično smanjenje broja obrta, nedovoljan stepen održivosti poslovanja, posebno usljed negativnog utjecaja pandemije 	<ul style="list-style-type: none"> Povećati kvalitet i kvantitet potpore obrtnicima kroz regresiranje kamata, financiranje zapošljavanja i održivosti radnih mjesta, subvencioniranje troškova i dr.
<ul style="list-style-type: none"> Negativan uticaj sive ekonomije 	<ul style="list-style-type: none"> Unaprijediti poslovnu klimu, te provesti mjere prevencije i suzbijanja sive ekonomije u privrednim aktivnostima
<ul style="list-style-type: none"> Povećana zaduženost poduzeća, kako iz kratkoročnih tako i dugoročnih izvora 	<ul style="list-style-type: none"> Povećati poticajne mjere za subvencioniranje kamata i kreditno-garantne sheme
<ul style="list-style-type: none"> Trend smanjenja indeksa obima industrijske proizvodnje Nedovoljna primjena novih tehnologija 	<ul style="list-style-type: none"> Razviti i provoditi programe podrške industrijskoj proizvodnji uz sufinansiranja i poticaja, investicija u nove tehnologije i inovacije, uvođenje međunarodnih standarda u perspektivnim poduzećima
<ul style="list-style-type: none"> Sporost procesa dodjele koncesija 	<ul style="list-style-type: none"> Unaprijediti proces i ubrzati procedure za dodjelu koncesija, vodeći računa o zaštiti okoliša
<ul style="list-style-type: none"> Nedovoljna iskorištenost energetskih potencijala BPK 	<ul style="list-style-type: none"> Implementirati planove izgradnje mini hidroelektrana uz mjere zaštite okoliša te izgradnje mini solarnih elektrana
<ul style="list-style-type: none"> Nesređena evidencija poljoprivrednog zemljišta 	<ul style="list-style-type: none"> Unaprijediti zaštitu poljoprivrednog zemljišta i srediti zemljišno knjižno i katastarsko stanje
<ul style="list-style-type: none"> Nedovoljna povezanost sa otkupljivačima i niske cijene otupa poljoprivrednih proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> Stvoriti povoljan ambijent za dolazak otkupljivača i prerađivača poljoprivrednih proizvoda na područje BPK Na ovaj obim biljne i animalne proizvodnje i dalje se orjentisati na kućnu radinost i prerađu mlijeka i mesa
<ul style="list-style-type: none"> Usitnjenost poljoprivrednih gazdinstava, prisutnost ekstenzivne poljoprivrede, nizak nivo primjene savremenih agrotehničkih mjera u poljoprivredi 	<ul style="list-style-type: none"> Unaprijediti podršku za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, uz primjenu savremenih agrotehničkih mjera u poljoprivredi Prilagoditi sortiment biljnih kultura, žitarica i voća
<ul style="list-style-type: none"> Nedovoljna poticajna sredstava i nepostojanje konzistentne poljoprivredne politike 	<ul style="list-style-type: none"> Bolje planiranje, transparentnost i koordinacija poticajnih sredstva na višim nivoima
<ul style="list-style-type: none"> Bespravna sječa šuma i pretvaranje šumskog u poljoprivredno zemljište bez prethodne pravne procedure 	<ul style="list-style-type: none"> Razviti i provoditi mjere sprječavanja bespravne sječe šuma i unapređenje upravljanja šumama
<ul style="list-style-type: none"> Nizak stupanj educiranosti poljoprivrednih proizvođača 	<ul style="list-style-type: none"> Organizirati obuke za poljoprivredne proizvođače, te intenzivirati savjetodavne usluge.
<ul style="list-style-type: none"> Neracionalno korištenje šumskog bilja Šumske površine pod minama 	<ul style="list-style-type: none"> Pripremiti i provoditi programe zaštite šumskog bilja

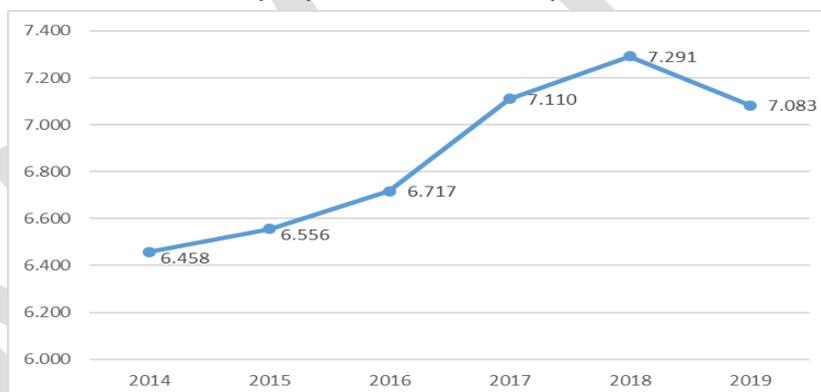
	<ul style="list-style-type: none"> ● Provoditi akcije deminiranja
<ul style="list-style-type: none"> ● Nedovoljno iskorišteni prirodni resursi za razvoj turizma 	<ul style="list-style-type: none"> ● Intenzivirati promociju turističke ponude zasnovane na strateškim prirodnim resursima
<ul style="list-style-type: none"> ● Nedovoljno razvijena turistička infrastruktura za praćenje razvoja turizma 	<ul style="list-style-type: none"> ● Intenzivirati promociju projekata razvoja turističke infrastrukture za privlačenje investicija u turističku infrastrukturu
<ul style="list-style-type: none"> ● Nedovoljna saradnja sa susjednim regijama za regionalni razvoj tematskog turizma 	<ul style="list-style-type: none"> ● Unaprijediti saradnju sa susjednim regijama za promociju regionalnih turističkih tematskih proizvoda i ponude

1.1.4. Tržište rada

1.1.4.1. Zaposlenost

Zaposlenost u BPK u periodu 2014-2018. godine je kontinuirano rasla, dok je u 2019. godini došlo do pada za 2,8 %, ali posmatrano na početku i kraju posmatranog perioda, broj zaposlenih povećan je za 9,7 % i u 2019. godini iznosio je 7.083 osobe, što je 1,3 % od ukupnog broja zaposlenih u FBiH. U 2019. godini, najveći broj zaposlenih je u gradu Goražde (6.570), zatim u općini Foča (219), a najmanji u općini Pale (114). Stopa zaposlenosti u BPK u 2019. godini, u odnosu na ukupan broj radno sposobnog stanovništva iznosi 45,9 %, dok u odnosu na aktivno stanovništvo iznosi 66 %, što je veća stopa zaposlenosti u odnosu na stopu zaposlenosti FBiH u odnosu na aktivno stanovništvo koja iznosi 55,3 %.

Slika 4. Trend broja zaposlenih osoba u BPK, u periodu 2014-2019.

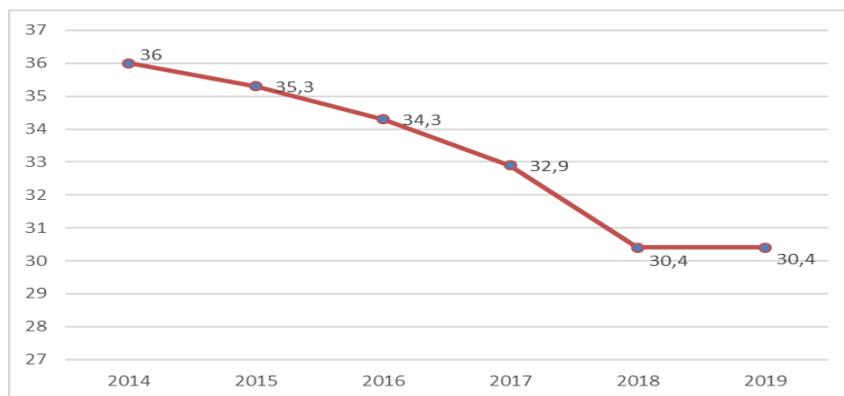

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Bosansko-podrinjski kanton u brojkama

1.1.4.2. Nezaposlenost

U BPK je broj registrovanih nezaposlenih osoba u 2019. godini iznosio 3.192 a u odnosu na 2014. godinu smanjen je za 12,2 %. U odnosu na ukupan broj nezaposlenih u FBiH u 2019. godini, u BPK je registrovano oko 1,0 % od ukupnog broja nezaposlenih na nivou FBiH. Smanjenju nezaposlenosti je doprinijeo razvoj privrednih aktivnosti, te programi podrške zapošljavanju koje provodi Vlada BPK i Služba za zapošljavanje BPK. Najveći broj nezaposlenih je registrovan u gradu Goražde i to 86,6 %.

Slika 5. Stopa nezaposlenosti u BPK u periodu 2014-2019.

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Ssocioekonomski pokazatelji po općinama

Analiza strukture nezaposlenih osoba prema stručnoj spremi ukazuje da u ukupnom broju nezaposlenih osoba u BPK najveći udio imaju osobe sa NKV stručnom spremom, a u 2019. godini je njihov udio iznosio 33,2 %, iako se njihov broj u strukturi nezaposlenih osoba u periodu 2014-2019. godina kontinuirano smanjivao. Pored toga, značajan udio imaju i osobe sa KV stručnom spremom sa 28,8 %, te osobe sa SSS sa 28,3 %, što ukazuje na izrazito nepovoljnu kvalifikacionu strukturu nezaposlenih osoba. U periodu 2014.-2019., u BPK je broj nezaposlenih osoba sa VSS imao ciklično kretanje a na kraju periodu u 2019. godini bio je neznatno manji (za 3 osobe) u odnosu na 2014. godinu.

Analiza strukture registrovanih nezaposlenih osoba prema spolu, u periodu 2014-2019., potvrdila je da broj nezaposlenih žena u BPK ima ciklično kretanje, ali da je na kraju perioda u 2019. godini bio manji za 7,1 % u odnosu na 2014. godinu. Udio nezaposlenih žena u ukupnom broju nezaposlenih osoba je u 2019. godini bio 58,3 %, dok je u 2014. godini bio 55,1 %, što ukazuje da se u smanjenju broja nezaposlenih osoba u BPK više zapošljavaju muškarci nego žene.

Analizom starosne strukture nezaposlenih osoba utvrđeno je da najveći udio u ukupnom broju nezaposlenih osoba imaju osobe starosti iznad 45 godina, i to od 43,4 %. a njihov udio u strukturi nezaposlenih osoba u odnosu na 2014. godinu kada je iznosio 27,6% značajno je povećan, što ukazuje da se radi o teško zapošljivoj kategoriji. S druge strane, udio nezaposlenih osoba starosne dobi do 35 godina iznosio je 38,1 %, a koji je smanjen u odnosu na udio u 2014. godini kada je iznosio 51,8 %, što ukazuje na bolji položaj mladih na tržištu rada.

Stopa nezaposlenosti u BPK, u odnosu na radnu snagu, u periodu 2014-2019., je imala trend pada, a u 2019. godini je stopa nezaposlenosti bila 30,4 %, što je manje od stope nezaposlenosti na nivou FBiH (37,1 %), a u odnosu na 2014. godinu je smanjenja kada je iznosila 36,0 %. Slika 17. Stopa nezaposlenosti u BPK, u periodu 2014 - 2019.

Prema dužini čekanja na posao, najveći broj nezaposlenih osoba je u stanju dugoročne nezaposlenosti od više od 4 godine, njih 43,6 %, te od 2 do 4 godine sa ukupno 21,8 % i od 1 do 2 godine 14,5 %, dok je broj nezaposlenih osoba, koje su na evidenciji za zapošljavanje do 1 godine, svega 20,0 %.

U analizi nezaposlenosti, potrebno je naglasiti da je stanje pandemije u 2020. godini, ostvarilo značajan utjecaj na tržište rada, te je u prvih mjeseci pet mjeseci broj nezaposlenih osoba porastao, posebno u toku marta kada je proglašeno stanje prirodne nesreće u FBiH a kada je samo u toku jednog mjeseca broj nezaposlenih lica povećan za 136. Rastom broja nezapsolenih pod utjecajem pandemije prekinut je trend smanjenaj broja nezaposlenih osoba u BPK. Naročito je izražen rast broja nezaposlenih nakon proglašenja stanja nesreće u FBiH, te je u periodu mart-april povećan broj nezaposlenih osoba u BPK za 3,5 % (145 osoba).

1.1.4.3. *Prosječna neto plata*

Prosječna neto plata na nivou FBiH u 2019. godni iznosila je 928 KM i veća je za 118 KM odnosno 14,6 % u odnosu na prosječnu neto platu u BPK koja je iznosila 810 KM. U BPK, u posljednjih pet godina, prosječna neto plaća je imala trend rasta, a u 2019. godini je veća za 59 KM odnosno 7,9 % u odnosu na iznos u 2014. godini, ali još uvijek nije dostigla nivo prosječne plaće u FBiH. Najveća prosječna neto plaća je zabilježena u sektoru finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja i iznosi 1.683 KM, koja je povećanja u odnosu na 2014. godinu za 62,8 %, te sektoru proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija sa 1.613 KM, koja je povećana za 7,9 % u odnosu na 2014. godinu, te u sektoru informacije i komunikacije sa 1.305 KM, koja je povećana za 10,6% u odnosu na 2014. godinu. Najmanja prosječna neto plaća od 425 KM zabilježena u sektoru hotelijerstva i ugostiteljstva a koja je smanjenja za 3,0 % u odnosu na iznos u 2014. godini, te u sektoru trgovina na veliko i malo u iznosu od 565 KM, a koja je povećana za 16,5 % u odnosu na 2014. godinu.

1.1.4.4. *Broj penzionera i penzije*

U BPK broj penzionera, u decembru 2019. godine, iznosio je 5.574 što je za 1,1 % više u odnosu na 2014. godinu. U posljednje tri godine 2017-2019. godina, bilježi se ciklično kretanje broja penzionera, a broj zaposlenih na 1 penzionera u BPK u 2019. godini (1,3), što je na nivou prosjeka FBiH, a povećan je u odnosu na 2014. godinu (1,1). Ukupna prosječna penzija u BPK u 2019. godini iznosila je 444,76 KM i veća je za 28,31 KM od prosječne penzije u FBiH, a u odnosu na iznos prosječne penzije u BOK u 2014. godini, veća je za 69,96 KM. Prosječna starosna penzija u BPK iznosila je 490,93 KM i veća je u odnosu na prosječnu starosnu penziju FBiH za 33,95 KM, dok je prosječna invalidska penzija u BPK iznosila 393,62 i veća je od prosječne invalidske penzije u FBiH za 29,72 KM. Ukupan iznos penzija u BPK u 2019. godini iznosio je 2.479.081KM (1,4 % ukupnog iznosa penzija u FBiH), a veći je za 19,9 % u odnosu na iznosu 2014. godini, od čega 61,8 % su starosne penzije, 12,7 % invalidske penzije, a 25,5 % obiteljske penzije.

1.1.4.5. *Ključni razvojni problemi i potrebe u području tržišta rada*

U narednoj tabeli dat je pregled ključnih problema i razvojnih potreba u sektoru tržišta rada.

Tabela 5. Razvojni problemi i potrebe u području tržišta rada

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none">● Suficit određenih kadrova na tržištu rada za koje ne postoje dovoljne potrebe na tržištu rada.	<ul style="list-style-type: none">● Izraditi i od strane nadležnih organa utvrditi upisne politike i obrazovne programe u skladu sa potrebama tržišta rada.● Donijeti i realizirati odgovarajuće programe prekvalifikacije i dokvalifikacije, kako bi se osobama koje trenutno nemaju mogućnost zaposlenja omogućilo zaposlenje.
<ul style="list-style-type: none">● Visok udio NKV, KV i SSS radne snage u ukupnom broju nezaposlenih osoba	<ul style="list-style-type: none">● Uspostaviti i provoditi programe za jačanje kompetencija i vještina nezaposlene radne snage.● Intenzivirati programe samozapošljavanja i zapošljavanja
<ul style="list-style-type: none">● Prisutnost rada na crno i nedovoljan inspeksijski nadzor u sprječavanju rada na crno	<ul style="list-style-type: none">● Intenzivirati inspeksijski nadzor na tržištu rada i saradnju institucija za evidenciju i provođenje mjera sprječavanja rada na crno

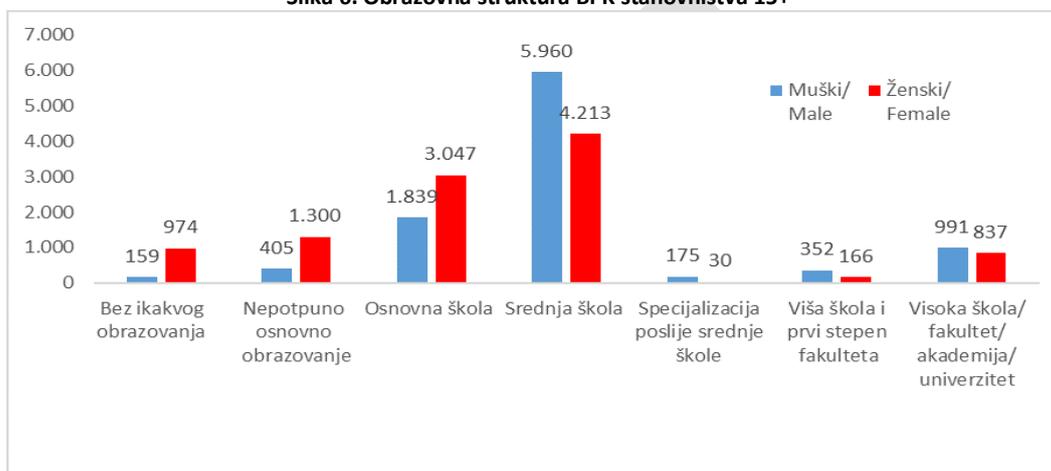
- Uticaj stanja nesreće Covid-10

- Razviti i implementirati mehanizme za pružanje podrške poduzećima i obrtnicima za održavanje zaposlenosti i nova zapošljavanja.

1.1.5. Obrazovanje

U BPK, obrazovanje je u nadležnosti Kantona, s tim što su osnivači predškolskih ustanova grad/općine, a osnovnih i srednjih škola Skupština kantona. U okviru Ministarstva djeluje Pedagoški zavod BPK-a Goražde kao upravna organizacija koja, između ostalog, ima za cilj praćenje i kontrolu kvalitete obrazovanja, a inspekcijski nadzor nad radom ustanova obrazovanja vrši kantonalni inspektor za obrazovanje.

Slika 6. Obrazovna struktura BPK stanovništva 15+

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Popis 2013

1.1.5.1. Predškolski odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj se bavi odgojem djece predškolske dobi uzrasta od 6 mjeseci do polaska u osnovnu školu. Rad predškolskih ustanova se finansira iz budžeta osnivača dok se osnovno i srednje obrazovanje pretežno finansira iz kantonalnog budžeta. Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju 2009. godine, predviđeno je da djeca predškolskog uzrasta u godini pred polazak u osnovnu školu moraju pohađati obavezni program. Finansiranje obaveznog programa za svu djecu sa područja kantona vrši se iz budžeta kantona. Obuhvat djece obaveznim programom (godina pred polazak u osnovnu školu) je 100 %⁶. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku⁷ broj djece u predškolskim ustanovama se povećao sa 141 djeteta u š.g. 2015/2016 na 176 djece u 2019/2020.godini⁸. Istovremeno u š.g. 2019./2020. bilo je 151 dijete koje nije primljeno zbog popunjenog kapaciteta, i to 105 u privatnim vrtićima i 46 u javnim. U ovom periodu u dvije školske godine, 2016./2017. i 2017./2018. bilo je 16 odnosno 18 djece u jaslicama, ali posljednje dvije školske godine nije bilo upisa u jasličke grupe.

Ustanove predškolskog odgoja nalaze se u gradu Goražde dok općine Foča u Federaciji i Pale u Federaciji nemaju predškolsku ustanovu. Pored stalnih predškolskih ustanova, kontinuirano se

⁶ Strategiju razvoja BPK 2016-2020

⁷ Tematski bilten predškolsko obrazovanje u Federaciji BiH 2019

⁸ Ovo se odnosi na predškolski odgoj i obrazovanje koji nije u zakonskoj obavezi

implementira projekat putujućih vrtića-igraonica u deset mjesnih zajednica za djecu koja nemaju drugi vid organizovanog pohađanja vrtića.

1.1.5.2. Osnovni odgoj i obrazovanje

Osnovno obrazovanje u BPK obavezno je za svu djecu uzrasta od 6-15 godina. U osnovnim školama na području BPK provodi se nastavni plan i program za devetogodišnje osnovnoškolsko obrazovanje. Ukupan broj osnovnoškolskih ustanova na području BPK je šest redovnih i jedna osnovna muzička škola (paralelna). U okviru javnih osnovnih škola djeluje osam područnih škola. Mnogi školski objekti su dotrajali, jer su izgrađeni prije trideset i više godina, te ne ispunjavaju potrebne pedagoške standarde, niti raspolažu dovoljnom opremom poput informatičke opreme, biblioteka i uslova za pružanje nastave djeci s posebnim potrebama. Mnogim školama nedostaju dovoljna sportska oprema a nekim školskim objektima i sportska dvorana.

Broj učenika upisanih u osnovne škole, posebno u ruralnim dijelovima, bilježi kontinuirano smanjenje broja učenika, što je posljedica niskog nataliteta i iseljavanja stanovništva. Broj učenika u područnim školama je u periodu 2014- 2019. godine drastično smanjen pa kapaciteti tih škola ostaju nepopunjeni. Iako se broj učenika smanjuje povećava se broj upisanih učenika u I razred.

Iako broj učenika opada, broj nastavnika ostaje isti. U junu 2020, Na 54. redovnoj sjednici Vlada BPK zadužila je Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport da donese Protokol o međusobnoj saradnji osnovnih i srednjih škola, a na osnovu njega i Plan rasporeda zaposlenika osnovnih i srednjih škola koji nemaju normu ili ostaju bez dijela norme ili u potpunosti ostaju bez poslova, da na upražnjena radna mjesta zapošljavaju zaposlenike drugih škola.

Uz podršku UNICEF-a, Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport BPK pokrenulo je proceduru realizacije projekta „Unaprjeđenje dostupnosti i kvalitete obrazovanja za vrijeme pandemije virusa COVID-19-podrška razvoju softverskih rješenja za uspostavu i unaprjeđenje online nastave“. Očekuje se da će početkom juna ili polovinom jula biti razvijena platforma koja će se testirati na terenu.

1.1.5.3. Srednje obrazovanje

Ustanove srednjoškolskog obrazovanja na području BPK Goražde su opća gimnazija, četverogodišnje tehničke škole, četverogodišnje stručne škole, trogodišnje stručne škole, te programi obrazovanja odraslih. Sve srednje škole nalaze se u općini Goražde. Broj učenika na nivou srednjih škola u BPK u posljednjih pet godina konstantno se smanjuje. Školsku 2019/2020.godinu je upisalo 370 učenika manje nego što je započelo školsku 2014/2015.godinu. Većina srednjih škola izgrađena je prije tridesetak godina. Objekti koji su u ratu razrušeni su obnovljeni većinom uz pomoć donacija. Od infrastrukturnih projekata naglašena je potreba izrade i provođenja programa energetske učinkovitosti, te osiguravanje pristupa osobama sa posebnim potrebama. Vezano za opremu – problem se najviše ogleda u nekvalitetnoj i nedovoljnoj opremljenosti te manjku prostora za izvođenje nastave.

Započetu reformu srednjoškolskog obrazovanja usporava manjak finansijskih sredstava za obrazovanje. Značajan iskorak je proces donošenja Zakona o obrazovanju odraslih s ciljem omogućavanja programa prekvalifikacije, poticanja vlastitih poduzetničkih projekata i samozapošljavanja. U srednjim školama su osmišljeni i provode se programi za obrazovanje odraslih (dokvalifikacija, prekvalifikacija i sl.). Pored školskih ustanova na području BPK obrazovanjem odraslih se bavilo Udruženje građana Aldi, Služba za zapošljavanje Bosansko-podrinjskog kantona Goražde i Obrtnička komora Bosansko-podrinjskog kantona Goražde. Strategija obrazovanja odraslih ima

zadatak da do 2022. godine razvije kapacitete za obrazovanje i učenje svih građana kroz punu integraciju koncepta učenja odraslih u sistem obrazovanja Bosansko-podrinjskog kantona Goražde.

Na području BPK nije donesen poseban zakon o srednjem stručnom obrazovanju, kao ni u većini kantona, već su odredbe Okvirnog zakona o srednjem stručnom obrazovanju ugrađene u Zakon o srednjem obrazovanju i odgoju koji je donesen 2011. godine. U skladu sa članom 28. Zakona o srednjem obrazovanju i odgoju (Službene novine BPK-a Goražde: br 10/11 i 5/16) Vlada BPK-a Goražde formirala je Tripartitno savjetodavno vijeće čija je uloga osiguranje veze između srednjeg stručnog obrazovanja i obuke i tržišta rada na nivou kantona. Od školske 2020/21 godine uloga tripartitnog vijeća ima veću ulogu jer više neće biti vezana za srednju stručnu školu već na kompletno srednje stručno obrazovanje sa područja Kantona. Tripartitno savjetodavno vijeće uglavnom donosi odluke vezane za upisnu politiku.

1.1.5.4. Visoko obrazovanje

U BPK sve visoko školske ustanove locirane su na području grada Goražde. U prethodnim godinama, djelovala je dislocirana nastava Pravnog i Ekonomskog fakulteta Univerziteta iz Sarajeva, Mašinskog fakulteta i Fakulteta informacionih tehnologija Univerziteta iz Mostara. Trenutno djeluje dislocirana nastava Mašinskog fakulteta Univerziteta iz Mostara. U 2014. godini osnovan je Internacionalni univerzitet u Goraždu koji je dobio Licencu za obrazovanje kadrova za dodiplomski, postdiplomski i doktorski studij za slijedeće studijske programe organizacionih jedinica, odnosno fakulteta: 1. Fakultet društvenih nauka (FDN) - Opšte pravo, Poslovna ekonomija, Menadžment i Bankarstvo; 2. Fakultet zdravstvenih nauka (FZN) – Medicina, Stomatologija, Farmacija, Sestrinstvo i Fizioterapija; 3. Fakultet tehničkih nauka (FTN) – Arhitektura, Građevina, Geodezija i Elektrotehnika; 4. Fakultet edukacijskih nauka (FEN)- Psihologija i Turski jezik i književnost. U š.g. 2019/2020 bilo je upisano 35 studenata. Broj upisanih studenata u ovu visokoškolsku ustanovu se svake godine smanjuje, u 2017/2018 š.g. bilo je upisano 126 studenata, a 2018/2019 š.g. 77 studenata. Što se tiče upisanih studenata sa mjestom prebivališta u BPK u školskoj 2019./2020 bilo je upisano 656 studenata. Najveći broj studenata upisuje se na Univerzitet u Sarajevu (518). Broj studenata koji upisuju visoko obrazovanje ne bilježe značajne promjene u proteklom periodu. Tako je u š.g. 2014/2015 bilo upisano 656 studenata (od čega 363 su studentice).

U oblasti visokog obrazovanja kantonalno Ministarstvo obrazovanja, mladih, nauke, kulture i sporta dodjeljuje stipendije redovnim studentima dodiplomskog i postdiplomskog studija s područja BPK Goražde, prema unaprijed utvrđenim kriterijima. Godišnje su se iz kantonalnog budžeta u 2007. godini dodijeljivale stipendije za 270 studenata u ukupnom iznosu od 282.000 KM, dok su u akademskoj 2015/16. godini 199 studenta dobila stipendiju u ukupnom iznosu od 267.000 KM.

1.1.5.5. Dostupnost obrazovanja i inkluzija

Broj djece sa posebnim potrebama koji u školskoj 2015/16. godini pohađaju osnovnu i srednju školu je 135 (osnovne škole 127, a srednje 8 učenika). Broj učenika koji pohađaju školu po individualiziranom NPP je 9, i to svi učenici u osnovnim školama-kategorisana djeca. Djeca i mladi sa posebnim obrazovnim potrebama stižu obrazovanje u redovnim školama prema programima prilagođenim njihovim individualnim potrebama. Kada je u pitanju pristup obrazovanju djece s posebnim potrebama, inkluzivna nastava se provodi u svim osnovnim školama. U cilju obezbjeđivanja prava na osnovno obrazovanje Ministarstvo je obezbijedilo besplatan prevoz za sve učenike koji žive na udaljenosti većoj od 4 km, te kontinuirano obezbjeđuje udžbenike za socijalno – ugrožene učenike. Pored toga obezbijeđena je i zdravstvena zaštita za sve učenike koji ne mogu to pravo ostvariti na drugi način.

PISA 2018 preporuke u pogledu unaprijeđenja obrazovanja u Bosni i Hercegovini:

Potrebno je implementirati Zajedničko jezgro cjelovitih razvojnih programa za predškolski odgoj i obrazovanje (ZJCRP) definirano na ishodima učenja, koje kao posebno područje ima govor, jezik i komunikacija te se bavi ranom pismenošću kao jednom od komponenti. Implementacija ZJCRP- a mora biti sveobuhvatna i dostupna svim odgajateljima u organizaciji nadležnih ministarstava, stručnjaka Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje i vanjskih stručnjaka na polju pedagogije ovoga uzrasta.

1.1.6. Kultura i sport

1.1.6.1. Kultura

Kulturni život u gradu Goražde odvija se uglavnom u okviru Javne ustanove Centar za kulturu, čiji je osnivač Grad. U okviru Centra postoji i prostor za muzej u kojem bi se trebalo očuvati bogato kulturno-historijsko naslijeđe. Na području općine Foča-FBiH postoje dva objekta kulture, Dom kulture i Omladinski dom. U okviru Javne ustanove Likovna gradska ART galerija, djeluje i Udruženje umjetnika grada Goražde, koje u saradnji sa Gradskom upravom i Centrom za kulturu organizira izložbe i druženja likovnih stvaralaca. „Glas Goražda“ koji je jedini štampani lokalni medij također je smješten u Centru za kulturu, kao i Javno preduzeće Radio televizija Bosansko-podrinjskog kantona (JP RTV BPK). U pogledu finansiranja ustanova kulture (JU Centar za kulturu Goražde), iznos dotacija iz budžeta varira kao i godišnji budžet ali bilježi značajno smanjenje u 2019.g. u odnosu na prethodnu godinu ali povećanje u odnosu na 2014 godinu.

Oblast kulture u BPK, u odnosu na druge oblasti, u proteklom periodu bila je znatno marginalizovana. Nosioći kulturnih aktivnosti nalaze se u teškom materijalnom, kadrovskom i organizacionom stanju i zahtijevaju značajniju podršku. Imajući u vidu realno ekonomsko i socijalno stanje u kojem se nalazi BPK, nije realno očekivati da oblast kulture bude samoodrživa bez pomoći i angažmana institucija vlasti, privrede kao i svih građana. Učešće nevladinog sektora u kreiranju kulturne politike je značajno, ali je nedovoljno podržano sistemskim mjerama i kulturnom politikom.

1.1.6.2. Sport

Kada je u pitanju razvoj sporta BPK Goražde isti je utvrđen Zakonom o sportu BPK Goražde kroz donošenje Strategije razvoja sporta BPK Goražde a na osnovu koje se donose pojedinačni dokumenti kao godišnji programi razvoja sporta BPK Goražde i godišnji programi razvoja sporta jedinica lokalne samouprave iz sastava Kantona. Cijeneći da je školski sport utvrđen Zakonom o sportu BPK Goražde isti ima redovnu finansijsku podršku od strane Ministarstva za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport BPK Goražde.

Najveći upravitelj sportskim objektima na nivou Kantona je JU Sportski Centar „Mirsad Hurić“ Goražde čiji je osnivač Općina Goražde. Sportski objekti kojima upravlja ovo preduzeće su: Gradska dvorana “Mirsad Hurić” Goražde, Sportski centar i otvorena sportska igrališta.

Na nivou Kantona registrovan je Sportski savez za sport i rekreaciju invalida u okviru kojeg djeluje 9 sportskih klubova, koji nemaju status pravnog lica. Takmičenja lica sa invaliditetom su povremena, ali osobe sa invaliditetom redovno uzimaju učešće da državnim i KUP takmičenjima u sklopu godišnjeg kalendara takmičenja Federalnog sportskog saveza za sport i rekreaciju invalida.

Što se tiče podrške sportskim klubovima ona je najveća u slučaju fudbala i rukometa (više od pola miliona KM kumulativno u periodu 2014-2019.). Istovremeno postoje sportska udruženja koja u ovom periodu nisu primili nijedan grant a to su teniski klub, klub sportskih ribolovaca, lovački klub te auto-moto klub. Poseban problem predstavlja finansiranje sporta lica sa invaliditetom, vezano uz

brojne poteškoće, koje se pre svega ogledaju kroz izrazito skupu sportsku opremu, rekvizite, pratioce i sl., što sport lica sa invaliditetom svrstava u kategoriju najskupljih sportova.

1.1.7. Zdravstvena i socijalna zaštita

1.1.7.1. Zdravstvena zaštita

Usluge zdravstvene zaštite koje se pružaju na području BPK obuhvaćaju primarnu, sekundarnu i tercijarnu zdravstvenu zaštitu. Primarna zdravstvena zaštita pruža se u ambulantama domova zdravlja i područnim ambulantama porodične medicine.

Zdravstvenu zaštitu stanovništvu kantona pruža šest zdravstvenih ustanova u javnom sektoru i to: Kantonalni zavod za zdravstveno osiguranje; JU Zavod za javno zdravstvo BPK; JZU Kantonalna bolnica Goražde; JU Dom zdravlja „Isak Samokovlija“ Goražde; JU dom zdravlja Ustikolina; JU Dom zdravlja Prača.

Od ukupno zaposlenih radnika u zdravstvenim ustanovama na području BPK (328 u 2018) najviše je medicinskih tehničara 169, pa doktora medicine 48 (od kojih je 25 specijalista, doktora stomatologije ima 10, magistara farmacije 5). Administrativnog osoblja u zdravstvenim ustanovama je 44, a niže sprema 39.⁹

Sekundarnu i tercijarnu zdravstvenu zaštitu građani ostvaruju u Javnoj zdravstvenoj ustanovi Kantonalna bolnica Goražde, koja raspolaže sa slijedećim prostorom: stari bolnički blok, kome je neophodna rekonstrukcija, kao i novi bolnički blok i Služba za fizikalnu rehabilitaciju (u vlasništvu Grada Goražde) koji su u zadovoljavajućem stanju. Pacijenti kojima nije moguće pružiti odgovarajući tretman unutar bolnice upućuju se na Klinički centar u Sarajevu. Nemogućnost obezbjeđenja dodatnih finansijskih sredstava ključni je uzrok nedovoljne materijalno-tehničke opremljenosti većine zdravstvenih ustanova kako ustanova primarne tako i sekundarne zdravstvene zaštite.

Procjena je da obuhvat zdravstvenim osiguranjem stanovništva BPK Goražde veća od 95 %¹⁰. Zdravstvene ustanove u BPK Goražde nemaju dovoljno kapaciteta za pružanje adekvatne pomoći za poboljšanje mentalnog zdravlja stanovnika koji pate od ratnih i drugih trauma. Neprerađena ratna trauma roditelja je izražena i u odnosima unutar porodice. Federacija BiH je usvojila Politiku i Strategiju za zaštitu i unapređenje mentalnog zdravlja u Federaciji BiH za period 2012-2020.

Vodeća nezarazna oboljena u BPK su kardiovaskularne bolesti (I00-I99) 2,389 na 10.000 stanovnika, mentalna oboljenja (F00-F99) 562,9 na 10.000 stanovnika. Diabetes mellitus (E10-E14) 467,6 oboljenja na 10.000 stanovnika, hronične plućne opstruktivne bolesti (J40-J46) 276,1 na 10.000 stanovnika te maligne neoplazme (C00-C97) 59,7 oboljenja na 10.000 stanovnika. Vodeći uzroci smrti za 2018 godinu¹¹ su moždani udar (I63) 8 %, akutni infarkt miokarda 5,1 %, maligna neoplazma bronha i pluća 3,6 %, sekvele cerebrovaskularnih oboljenja (I69) 2,9 % i maligne neoplazme kolona (C18) 2,2 %. Bitno je istaći da u sprečavanju ovih bolesti ključnu ulogu ima prevencija, i promoviranje zdravih navika života.

Krize poput COVID-19 predstavljaju veliki izazov da se osmisli i stavi u funkciju otporna i inkluzivna javna zdravstvena infrastruktura i institucije učinkovite u rješavanju krize. Ta infrastruktura treba biti u stanju predvidjeti i odgovoriti na krizu u cilju dostupnosti zdravstvene usluge za sve stanovnike. Iako pandemija direktno utiče i opterećava zdravstveni sektor, da bi se adekvatno odgovorilo na

⁹ Federalni zavod za statistiku

¹⁰ Strategija razvoja BPK

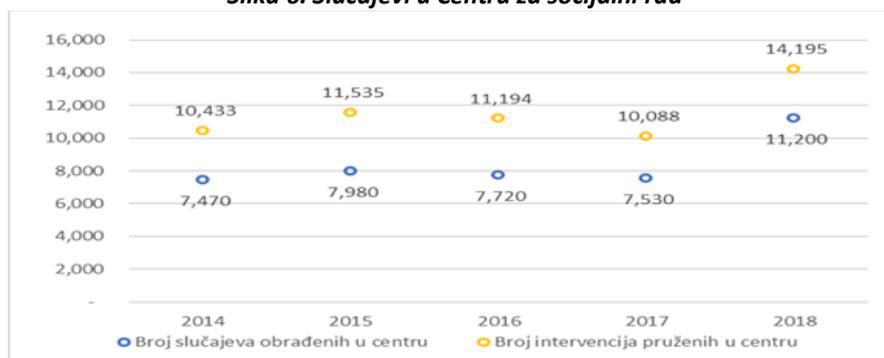
¹¹ Od ukupno umrlih 322 u 2019.g. 188 (58 %) su uzrokovane oboljenjima cirkulatornog sistema (I00-I99) (FZS, Demografija)

pandemiju, pored mobilizacije i unaprijeđenja zdravstvenih kapaciteta, neophodno je i jačati vertikalnu i horizontalnu komunikaciju u kriznim situacijama.

1.1.7.2. Socijalna zaštita

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, broj slučajeva Centra za socijalni rad u BPK se značajno povećao u 2018 godini u odnosu na godinu prije ali i na cjelokupni period od 2014-2018. godine.

Slika 6. Slučajevi u Centru za socijalni rad

Izvor: Federalni zavod za statistiku, BPK u Brojkama, 2020

U pogledu maloljetnih korisnika socijalne zaštite u periodu 2014-2018. primjetan je trend smanjenja korisnika socijalne zaštite koji su ugroženi porodičnom situacijom. Povećao se broj osoba sa smetnjama u psihičkom i fizičkom razvoju. Najmanje je maloljetnih korisnika socijalne zaštite po osnovu društveno neprihvatljivog ponašanja (5 korisnika u 2018.g.). Što se tiče punoljetnih korisnika socijalne zaštite najviše je onih sa smetnjama u psihičkom i fizičkom razvoju (980 u 2018.g.). Zabilježen je veći broj osoba u stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba ali i osoba bez dovoljno prihoda za izdržavanje (139 u 2014 g. u odnosu na 174 korisnika u 2018.g.).

Prema Izvještaju o radu JU "Centar za socijalni rad BPK Goražde" za 2019 broj korisnika Centra grupisan je prema vrstama prava, oblika i mjera socijalne zaštite i to: korisnici socijalne zaštite-prestacije (davanja), socijalna zaštita porodice sa djecom, civilne žrtve rata, te smještaj u ustanove socijalne zaštite i smještaj u drugu porodicu. Na osnovu dostupnih podataka za period 2016-2019. broj korisnika socijalne zaštite – prestacije (davanja) se smanjio. Najveće smanjenje zabilježeno je kod dodatka za njegu i pomoć od strane drugog lica po kantonalnom propisu (338 u odnosu na 197 korisnika), a najveće povećanje bilo je kod korisnika Lična invalidnina – neratni invalidi (606 u odnosu na 660 korisnika). Novčana naknada za pomoć i njegu od strane drugog lica ostvaruju stara i nemoćna lica koja imaju više od 65 godina života i kojima je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna pomoć i njega za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba pod uvjetom da im ukupni prihodi po članu domaćinstva mjesečno ne prelazi iznos od 35 % od prosječne plaće u kantonu.

Smještaj u ustanove socijalne zaštite podrazumjeva zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja, zbrinjavanje djece sa poremećajima u ponašanju, institucionalnom zbrinjavanju mentalno retardiranih lica, zbrinjavanju starih lica bez porodičnog staranja. U ustanovama socijalne zaštite u 2019 godini bilo je zbrinuto ukupno 77 korisnika, što je u odnosu na 2016. godinu manje za 4 korisnika.

Od ukupnog broja smještenih punoljetnih lica u ustanove socijalne zaštite najviše ih je smješteno u JU Dom za stara i iznemogla lica Goražde (24 štićenika) te u Zavod za zaštitu djece i omladine Pazarić (19 štićenika), te Zavod za zaštitu mentalno invalidnih lica Drin Fojnica (9 štićenika).

Zaštita porodice sa djecom u smislu federalnog i kantonalnog zakona, podrazumijeva osiguranje porodice kroz materijalna i druga davanja radi pomaganja u podizanju, odgoju i zbrinjavanju djece, kao i njihovom osposobljavanju za samostalan život i rad, u najboljem interesu djeteta.

Pravo na dječiji dodatak pripada onima čiji mjesečni prihodi ostvareni po svim osnovama izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite porodice sa djecom, po članu domaćinstva ne prelaze iznos od 15 %. Visina dječijeg dodatka iznosi 29,00KM. Pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinski cenzus, uvećan za 50 % pripada: djetetu bez oba ili jednog roditelja, djetetu ometenom u psihičkom ili fizičkom razvoju, porodici u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi sa procentom invalidnosti od 60 %, te djeci korisnika stalne novčane pomoći. Izuzetno, osim prava na dječiji dodatak, porodica ima pravo i na mjesečnu novčanu naknadu za novorođeno treće, četvrto i peto dijete bez obzira na imovinski cenzus u iznosu od 40 % od prosječne plaće u kantonu, odnosno oko 300 KM. Ovaj vid naknade predstavlja svojevrsan pronatalitetni dodatak koji se na području kantona ostvaruje od 2005. godine, a u 2019 godini ovu pronatalitetnu mjeru koristilo je ukupno 403 korisnika.

Centar za socijalni rad BPK je organizacijski sastavljen za multifunkcionalno djelovanje u oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata, zaštite porodice sa djecom, a obavlja i poslove Organa starateljstva, poslove posredovanja, i poslove savjetodavno-terapeutskog rada. U općinama Pale u FBiH i Foča u FBiH nalaze se dvije Službe socijalne zaštite, a u Goraždu se nalazi i Savjetovalište za probleme porodice, djece i adolescenata. U navedenim službama u 2019.godini poslove i radne zadatke izvršavala su 22 radnika. Budžet J.U. Centra za socijalni rad za 2019. godinu realizovan je u iznosu od 5.832.800 KM, što čini 15,76 % ukupno planiranog budžeta BPK Goražde za 2019 godinu. Od ukupno odobrenih sredstava u izvještajnom periodu utrošeno je 5.653.751,45 KM i isti predstavlja 96,93 % ukupno planiranih sredstava Budžetom J.U.Centar za socijalni rad BPK-a Goražde BPK-a. Od ukupno izvršenih rashoda i izdataka u iznosu od 5.653.751,45 KM, tekući rashodi su izvršeni u iznosu od 515.616,43 KM i čine 9,05 % od ukupnih rashoda i izdataka J.U.Centar za socijalni rad BPK-a Goražde koji su izvršeni, dok ostatak od 90,95 % čine tekući transferi pojedincima u iznosu od 5.184.269,41 KM.

Socijalna zaštita je jedan od sektora koji je pogođen pandemijom virusa COVID-19. Smanjenje zaposlenosti i generalno povećavanja neizvjesnosti kod stanovništva, dovodi do raznih poremećaja u društvu što pretpostavlja i veći pritisak na službe centara za socijalni rad te i na pojedine budžetske stavke kao što su izdvajanja socijalno ugroženih kategorija.

1.1.8. Civilno društvo

Civilno društvo je organizovano i u oblasti kulture, mladih, obrazovanja, okoliša, zaštite ratnih i civilnih žrtava rata i drugih interesnih skupina, kao što su poslodavci, penzioneri, socijalne kategorije, muzičari i radio klubovi. U BPK djeluje Vijeće mladih Općine Goražde koje kroz saradnju sa drugim srodnim udruženjima i Vladom Bosansko-podrinjskog kantona djeluje na afirmaciji mladih u Kantonu. Općinsko vijeće Goražde je proglasilo 21. mart Danom mladih općine Goražde.

Budžetska izdvajanja za organizacije civilnog društva su u porastu od 2014. godine. Budžetska izdvajanja za organizacije civilnog društva u 2018 su iznosila 748.978 KM što je 9 % više u odnosu na prethodnu godinu. Većina sredstava u 2018 godinu, usmjerena je na udruženja ratnih i civilnih žrtava

rata (33 %), udruženja poslodavaca, privredna i obrtnička komora te ruralni razvoj (26 %), te sportski klubovi, vjerske institucije i druga slična udruženja (13 %). Na području Grada Goražda djeluju i dvije humanitarne organizacije čiji je rad prepoznat u zajednici a to su Crveni križ i Merhamet.

1.1.9. Sigurnost građana

U periodu 2014–2019. ukupan broj kaznenih prijava i optužbi se smanjuje. I dok je u 2014. i 2015. godini najviše prijava i optužbi prijavljeno protiv imovine kasnije se taj broj smanjuje, a povećava broj kaznenih djela protiv zdravlja ljudi. U 2019 godini kaznene prijave protiv zdravlja ljudi su činile 47 % ukupnih kaznenih prijava.¹² U istom posmatranom periodu samo je u 2014.godini zabilježeno 10 optužbi protiv maloljetnih počinitelaca od kojih 8 optužbi su bile za kazneno djelo protiv imovine.

Posmatrajući optužene osobe prema vrsti odluke u vremenskom periodu 2014-2019. sve je više onih koji su proglašeni odgovornim, a smanjuje se udio gdje su optužbe odbijene, te udio oslobađajućih presuda.

1.1.10. Ključni razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja

Na osnovu svega gore navedenog, u tabeli dole su prezentirani razvojni izazovi i perspektive u područjima društvenog razvoja.

Tabela 6. Razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Dotrajalost objekata odgojno-obrazovnih institucija i manjak opreme za kvalitetno izvođenje nastave 	<ul style="list-style-type: none"> • Obnoviti objekte odgojno-obrazovnih ustanova i usmjeriti ulaganja u poboljšanje njihove opremljenosti za izvođenje nastave (laboratoriji, kompjuteri, biblioteke, sportske dvorane)
<ul style="list-style-type: none"> • Energetska neefikasnost mnogih školskih objekata 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaganje u energetska efikasnost školskih objekata
<ul style="list-style-type: none"> • Nesrazmjer broja i opterećenja područnih škola u ruralnim sredinama BPK i gradskih škola 	<ul style="list-style-type: none"> • Razraditi plan racionalizacije i prenamjene područnih škola (spajanje, korištenje prostora za druge svrhe)
<ul style="list-style-type: none"> • Neefikasna i nedovoljna ulaganja u poboljšanje kvalitete obrazovnog sistema 	<ul style="list-style-type: none"> • Poboljšati kvalitet obrazovanja kroz kontinuirano stručno usavršavanje nastavnika i opremanje škola savremenim nastavnim sredstvima
<ul style="list-style-type: none"> • Obezbijediti kontinuirano provođenje obrazovnih programa usklađenih s potrebama tržišta rada 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi prijedlog mjera za kontinuirano usklađivanje obrazovnih programa s potrebama tržišta rada
<ul style="list-style-type: none"> • Obezbijediti kvalitetniji pristup u pružanju obrazovnih usluga djeci s posebnim potrebama, marginalnim grupama djece i posebno talentiranoj djeci 	<ul style="list-style-type: none"> • Jačati ravnopravnost u pružanju obrazovnih usluga s obzirom na posebne potrebe djece, talentiranost i pripadnost marginalnim grupama
<ul style="list-style-type: none"> • Unaprijediti provođenje programa za usavršavanje i unaprjeđenje kompetencija i vještina nastavnog kadra 	<ul style="list-style-type: none"> • Razviti i provoditi programe za usavršavanje i jačanje kompetencija i vještina nastavnog kadra
<ul style="list-style-type: none"> • Omogućiti svoj djeci predškolskog uzrasta 	<ul style="list-style-type: none"> • Razviti sistem ustanova predškolskog

¹² Federalni zavod za statistiku, Bosansko-podrinjski kanton u brojkama 2020,2019,2018,2017,2016,2015, statistika „Pravosuđe“.

pohađanje predškolskog programa	obrazovanja za stvaranje uslova za povećanje kapaciteta predškolskih ustanova i dostupnost predškolskog obrazovanja svoj djeci te obezbijediti finansiranje rada predškolskih ustanova
<ul style="list-style-type: none"> • Omogućiti svim učenicima/djeci jednake uslove školovanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Obezbijediti zakonom predviđene uslove za razvoj i školovanje svakog učenika/djeteta
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna uključenost roditelja u oblikovanje i provođenje odgojno-obrazovnih programa 	<ul style="list-style-type: none"> • Uključiti roditelje u oblikovanje i provođenje odgojno-obrazovnih programa kroz Vijeće roditelja i srodne nevladine organizacije
<ul style="list-style-type: none"> • Manjak programa za doškovanje i prekvalifikaciju odraslih osoba i cjeloživotno učenje 	<ul style="list-style-type: none"> • Poticati provođenje programa za doškovanje i prekvalifikaciju odraslih osoba i programa za cjeloživotno obrazovanje u cilju mobilnosti radne snage
<ul style="list-style-type: none"> • Manjak visokoobrazovanog kadra 	<ul style="list-style-type: none"> • Pružiti podršku radu visokoškolskih ustanova na području Kantona u cilju stvaranja uslova za studiranje u mjestu življenja i razvoja ljudskih potencijala
<ul style="list-style-type: none"> • Preklapanje i neusklađenost zakonske regulative u sektoru obrazovanja između federalnog i kantonalnog nivoa upravljanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Razraditi programe i mjere za donošenje zakonskih akata u području obrazovanja na nivou BPK koji će osigurati transparentno provođenje obrazovnih politika.
<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje podrške studentskom standardu 	<ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja studentskog doma, javne kuhinje i drugih sadržaja za studente
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna finansijska ulaganja u razvoj kulture na području BPK-a Goražde 	<ul style="list-style-type: none"> • Jačati ulaganja za potrebe u oblasti kulture na području BPK-a Goražde
<ul style="list-style-type: none"> • Manjak broja stručnih kadrova u kulturi i nedovoljna educiranost postojećih kadrova 	<ul style="list-style-type: none"> • Poticati zapošljavanje stručnih kadrova u kulturi i ulagati u usavršavanje i umrežavanje postojećih kadrova sa kulturnim djelatnicima u zemlji i regionu
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna finansijska ulaganja u razvoj sporta na području BPK-a Goražde. 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati iznos sredstava za potrebe u sportu na području BPK kroz saradnju sa privrednim sektorom i veća izdvajanja za sport kroz javne budžete
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak sportskih terena, igrališta, dvorana i rekvizita za aktivnosti sportskih klubova i rekreativce 	<ul style="list-style-type: none"> • Usmjeriti ulaganja u izgradnju i obnovu sportskih objekata i opremljenost potrebnim rekvizitima
<ul style="list-style-type: none"> • Manjak licenciranog stručnog kadra u sportu 	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti sistem licenciranja stručnog kadra u sportu
<ul style="list-style-type: none"> • Nesrazmjer između ulaganja i potreba u sistemu zdravstva i socijalne zaštite 	<ul style="list-style-type: none"> • Pratiti reformske procese na nivou Federacije BiH te pravovremeno planirati i ojačati kapacitete za poboljšanje kvalitete zdravstvenih usluga i usluga socijalne zaštite
<ul style="list-style-type: none"> • Visok stepen smrtnosti od bolesti krvožilnog sistema i malignih oboljenja 	<ul style="list-style-type: none"> • Razviti i provoditi programe prevencije od oboljenja krvožilnog sistema i malignih oboljenja
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna materijalno-tehnička opremljenost socijalnih i zdravstvenih ustanova 	<ul style="list-style-type: none"> • Poboljšati materijalno-tehničku opremljenost socijalnih i zdravstvenih ustanova
<ul style="list-style-type: none"> • Niska svijest o mentalnom i fizičkom zdravlju i nedovoljna zastupljenost preventivnih programa u sistemu zdravstvene zaštite 	<ul style="list-style-type: none"> • Razviti programe za promoviranje važnosti mentalnog i fizičkog zdravlja i preventivne programe u sistemu zdravstvene zaštite
<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje sistema praćenja kvalitete u pružanju usluga socijalne zaštite 	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti i sistematski provoditi praćenje kvalitete u pružanju usluga socijalne zaštite
<ul style="list-style-type: none"> • Neadekvatnost prostora JU Centar za socijalni rad BPK Goražde 	<ul style="list-style-type: none"> • Osigurati odgovarajući prostor za smještaj Centra za socijalni rad

<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatan broj stručnih kadrova u ustanovama socijalne zaštite 	<ul style="list-style-type: none"> • Jačati zapošljavanje stručnih kadrova u ustanovama socijalne zaštite
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak sadržaja za mlade i porodice s djecom 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijati i provoditi programe namijenjene mladima i porodicama s djecom
<ul style="list-style-type: none"> • Rast broja intervencija socijalne zaštite, posebno nad ženama 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi i provoditi programe sprječavanja porodičnog nasilja i nasilja nad ženama; razviti institucionalnu saradnju sa Sigurnim kućama širom BiH, radi adekvatnog zbrinjavanja žena
<ul style="list-style-type: none"> • Otežano i slabo funkcionisanje osnovne djelatnosti Doma za stara i iznemogla lica 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi programe i mjere koji će osigurati poslovno – finansijsku konsolidaciju i jačanje osnovne djelatnosti ove javne ustanove

1.1.11. Javna infrastruktura

1.1.11.1. Saobraćajna infrastruktura

Jedan od osnovnih preduslova za razvoj BPK je razvoj saobraćajne infrastrukture. Saobraćajni sistem mora svrsishodno razvojno i ekonomski povezati sva područja PPK s FBiH i BiH, spojiti BPK sa regionalnim tranzitnim koridorima, te pružiti dobre uslove za efikasan i siguran prijevoz ljudi, roba i dobara.

Mrežu drumskih saobraćajnica na području Bosansko - podrinjskog kantona čine magistralni, regionalni, lokalni i nekategorisani putevi. Osnovu ove putne mreže predstavljaju dionice magistralnog putnog pravca M-20 Foča - Goražde i Goražde - Ustiprača, koje su ujedno i saobraćajno najopterećeniji putni pravci u okviru predmetne putne mreže. Sam kvalitet saobraćaja na ovim dionicama magistralnog puta narušen je činjenicom da one prolaze kroz urbano područje Goražda, a usljed preplitanja sa gradskim sistemom saobraćajnica, gdje je i dalje neizgrađena gradska zaobilaznica, dodatno je ugrožen i kontinuitet saobraćaja na predmetnom putnom pravcu.

Izgradnja Mosta u Vitkovićima je započeta 2016 i još nije završena. Ovaj Most predstavlja kapitalni projekat kako za mještane tako i za privredu. Mještani Vitkovića koriste svoja imanja na desnoj strani Drine prelazeći čamcima, te se i izgradnjom Mosta otvara mogućnost proširenja indurstijske zone na desnoj obali Drine.

Druga važna saobraćajnica za ovo područje je magistralni pravac M5 koji nije izgrađen na dionici Renovica – Mesići kanjonom Prače, a predstavlja najkraću vezu Sarajeva sa jugoistočnim dijelovima BiH i Srbijom. Kao uslovno rečeno novi značajniji putni pravac treba spomenuti i put Ustikolina - Trnovo koji je 8. avgusta 2007. godine „prekategorisan“ u magistralni putni pravac sa oznakom M18.1.

Regionalna putna mreža zastupljena je pravcima R-448 Hrenovica - Goražde i Goražde - Čajniče u ukupnoj dužini od 31.8 kilometara.

Odlukom Vlade FBiH o utvrđivanju javnog interesa i početku izgradnje Brze ceste Prača-Goraže iz 2017 god. otpočinje se formalni dio izgradnje krucijalnog infrastrukturnog projekta za sveukupni razvoj BPK. Trasa buduće brze ceste (BC) Prača-Goražde predstavlja najkraći i najbrži put infrastrukturnog cestovnog povezivanja, nadovezujući se na postojeći magistralni put M5, Goražda sa Kantonom Sarajevo. Projektom je predviđena dužina BC Prača-Goražde 16,3 km, od kojih 5,8 km otpada na najzahtjevniji objekt tunel Hranjen. Trasa ide putanjom Prača-Hrenovica-Tunel Hranjen-Goražde. Zbog složenosti projekta isti je podijeljen na Lotove, te je započeta izgradnja Lota 1 tj. Tunela Hranjen.

1.1.11.2. Energetska infrastruktura

Osnovna koncepcija napajanja na području grada Goražde bazirana je na transformatorskom sistemu razvođenja el. mreže i to dovod 110 kV i srednjenaponski razvod 35 i 10 kV. Obzirom da se navedena napojna 110 kV trafostanica napaja dvostrano, bezbjednost u snabdijevanju el. energijom napojnih trafostanica je na visokom nivou. Iako je srednjenaponska mreža jednim dijelom izvedena sa mogućnošću dvostranog napajanja distributivnih TS, bezbjednost u isporuci el. energije znatno je manja, jer su pojedine distributivne trafostanice i napojni srenjenaponski kablovi preopterećeni. U centru grada, kao i pojedinim naseljima koja su naslonjena na centar (tretirani obuhvat) niskonaponska mreža izvedena je kao podzemna i kao takva je bezbjedna u napajanju potrošača, dok se individualni objekti napajaju, uglavnom, preko nadzemne NN mreže, koja je manje bezbjedna od podzemne NN mreže.¹³

Gubici električne energije na području BPK prema dostupnim podacima od 2001. godine kad su iznosili 8,37 % svedeni su u 2007. godini na 7,32 % što je bolje od prosjeka distributivnih gubitaka Elektroprivrede BiH (9,2 %).

1.1.11.3. Telekomunikacije

Za dostupnost internetskih usluga, BH Telecom-RD Goražde u fiksnoj mreži trenutno raspolaže sa 18 uređaja instalisanog kapaciteta 3328 priključaka. Pomenuti uređaji raspoređeni su u postojećim telekomunikacionim čvorištima i pokrivaju više od 90 % područja Bosansko-podrinjskog kantona Goražde. U mobilnoj mreži BH Telecom-RD Goražde za dostupnost internetskim uslugama samo za područje BPK- a Goražde raspolaže sa 11 baznih stanica GSM-a koji svojim signalom pokrivaju oko 95 % područja BPK-a Goražde.

1.1.12. Vodosnabdijevanje

Vodovodna mreža BPK po podacima Federalnog zavoda za statistiku iz 2018 iznosi **97 km**.

Po popisu iz 2013 oko 70 % nastanjenih stanova na području BPK koristi javni vodovod, oko 13 % koristi mjesni/seoski vodovod, dok oko 15 % ima sopstveni hidrofor.

Jedan od osnovnih uslova razvoja nekog područja jeste snabdijevanje vodom za piće za potrebe stanovništva i tehnološkom vodom za potrebe industrije. Vodosnabdijevanje Goražda i ostalih naselja se od 1996. godine vrši zahvatanjem vode iz rijeke Drine u naselju Vitkovići (4 km uzvodno od Goražda). Kasnije je u krugu bivšeg industrijskog kompleksa FAJ "Azot" Vitkovići izgrađeno (rekonstruisano) postrojenje za preradu pitke vode (fabrika vode), koje je integrisano u vodozahvat.

Zbog učestalih problema sa vodosnabdijevanjem u junu 2020.godine urađen je projekat rekonstrukcije potisnog cjevovoda Vitkovići – Goražde, a iz Gradske uprave su istakli da je "rekonstrukcija potisnog cjevovoda Vitkovići – Goražde jedini način da se riješi problem vodosnabdijevanja grada, do čijeg prekida dolazi gotovo svakodnevno zbog pucanja dotrajalog cjevovoda".

Inače, kontrola vode za područje kojim upravlja JKP vrši se redovno u saradnji sa Zavodima javnog zdravstva BPK (jednom sedmično) i FBIH (jednom godišnje). Kontrola vode sa izvorišta koja nisu u

¹³ Izmjene regulacionog plana dijela Stambenog naselja "Kuti" u Goraždu Prijedlog plana, IPSA Institut, Sarajevo 2017

sistemu upravljanja JKP provode dijelom grad Goražde, MZ i sami stanovnici koji upravljaju ovim vodovodima.

1.1.13. Odvodnja otpadnih voda

Registrovana ispuštanja zagađujućih materija u vodu (Federalno ministarstvo za okoliš i turizam) u 2018. godini tj. ispuštanje otpadnih voda u površinske/podzemne vode, prate se za Unis „Ginex“ d.d. Goražde i Pobjeda Technology Goražde d.d. Prate se ispuštanja sjedećih polutanata: amonijaka, bakra i jedinjenja, olova i jedinjenja, cinka i jedinjenja, hroma i jedinjenja, žive i jedinjenja te nikla i jedinjenja. U 2019. godini u odnosu na 2013. godinu, za sve polutante ukupne ispuštene količine u kg/god su smanjene izuzev količina ispuštanja bakra i olova koje su povećane kod Unis „Ginex“ Goražde. Akcidentna ispuštanja nisu zabilježena.

Još uvijek nedostaje centralni kolektor i uređaji za tretman otpadnih voda, koje se direktno ispuštaju u Podhranjenski potok u centru grada i tako dopijevaju u rijeku Drinu. Jedan dio kanalizacionih kolektora se direktno ispušta u rijeku Drinu. Značajnu opasnost predstavljaju i tehnološke otpadne vode iz postrojenja privrednih subjekata koji su smješteni na području grada, zbog čega je instaliranje fekalnih kolektora i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda prioritetno za zaštitu okoliša.

Grad Goražde je u saradnji s nadležnim kantonalnim ministarstvom i JP „Slivovi rijeke Save“ realizirala projekat izgradnje fekalnog kolektora na dionici Gradski most u Goraždu do naselja Zupčiči – Dubište i fekalnog kolektora na dionici most „Alije Izetbegovića“ – most „Žrtava genocida u Srebrenici“, a pored toga je pokrenula proceduru izrade projektne dokumentacije Donji most – naselje Kazagići – Hubjeri. Implementacijom glavnih kanalizacionih kolektora i postrojenja za tretman otpadnih voda riješilo bi pitanje zagađenja rijeke Drine i potoka na području grada Goražda bi trebalo biti riješeno.

1.1.14. Komunalna infrastruktura

Prema regionalnom konceptu primijenjenom u Federalnoj strategiji upravljanja otpadom, predviđena je izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom. U Planu upravljanja otpadom predstavljane su dvije varijante lokacija izgradnje objekata sistema upravljanja otpadom. Područje BPK u čijem sastavu su tri općine, prema procjenama zasnovanim na podacima za 2012. godinu ima prosječnu produkciju komunalnog otpada od 0,55 kg/st/dan. Komunalna preduzeća ne pokrivaju sva domaćinstva odvozom otpada, tako da jedan dio otpada završi na divljim (ilegalnim) odlagalištima. Jedan od zadataka integralnog pristupa upravljanja otpadom je eliminirati ili smanjiti na najmanju moguću mjeru broj divljih odlagališta. Prema podacima iz komunalnih preduzeća, oko 74 % domaćinstava na području BPK je pokriveno uslugama odvoza otpada. To su uglavnom domaćinstva iz urbanih i jednog dijela pristupačnih ruralnih područja. Kao i u većini općina u BiH, komunalna preduzeća još uvijek ne primjenjuju jedinstvenu metodologiju određivanja količina otpada, a nedostatak preciznosti u ovom segmentu može uzrokovati poteškoće prilikom planiranja sistema upravljanja otpadom.

U svim općinama BPK Goražde, komunalna preduzeća vrše aktivnosti sakupljanja i odvoženja otpada sa opremom koja je zastarjela (većina opreme i mehanizacije starija je od 15 godina). Postojeći kapaciteti posuda za sakupljanje otpada nisu dovoljni u općinama, te se otpad prikuplja i odlaže u vrećama oko mjesta sakupljanja što uzrokuje raznošenje otpada. Postojeći stepen recikliranja je nedovoljno razvijen i nije u skladu sa zahtjevima Federalne strategije zaštite okoliša 2008 - 2018.¹⁴

¹⁴Kantonalni okolišni akcioni plan BPK 2016-2022

Prijedlog Prostornog plana BPK Goražde, koji je u skupštinskoj proceduri, definisao je lokalitet Trešnjica u općini Goražde kao planirani centar za upravljanje otpadom - međuopćinsku deponiju. Lokalitet Trešnjica je planiran kao međuopćinska sanitarna deponija, sa varijantom da se u planskom periodu koristi i kao regionalna sanitarna deponija za Gornje Podrinje uz uspostavljanje centra za tretman industrijskog otpada na ovoj lokaciji. Trenutno za odlaganje smeća u Gradu koristi se privremena, divlja deponija "Šišeta", za koju je urađen projekat zatvaranja. Osim privremene deponije "Šišeta", u Zupčićima, na parceli na kojoj se nalazi arheološki lokalitet proglašen nacionalnim spomenikom BiH, nalazi se deponija industrijskog otpada „Halđište“.¹⁵

1.1.15. Energija i energetska efikasnost

Pošto BPK ne raspolaže sa rezervama fosilnih goriva, u sferi strukture proizvodnje energije, kao domaćeg resursa, može se govoriti isključivo o obnovljivim izvorima energije. Na prijedlog Ministarstva urbanizma, utvrđen je i „Akcioni plan za povećanje energetske efikasnosti u stambenom sektoru u gradu Goražde“. Ciljevi ovog plana su smanjenje emisije ugljičnog dioksida iz stambenog sektora, smanjivanje ukupne energetske potrošnje u stambenom sektoru i omogućavanje transformacije područja kantona u ekološki održivo područje.¹⁶

U cilju povećavanja energetske efikasnosti na području općine Goražde provodi se projekat Ulična rasvjeta Grada Goražda u iznosu od 250.000KM.¹⁷

Osnovni energent za grijanje u BPK je drvo. Nastanjeni stanovi po Popisu 2013, koriste oko 99 % drvo, ali ne i isključivo već i u kombinaciji s drugim energentima kao što su: ugalj oko 11 %, električna energija oko 9 %, dok su ostali energenti (nafta, prirodni gas..) zanemarljivi sa postotkom ispod 1 %

Postojeće toplane i pripadajuća oprema, posebno kotlovnice, stare su između 20 i 25 godina, tj. Na rubu svoga radnog vijeka, što rezultira niskom efikasnošću sistema. Povećanje energetske efikasnosti sistema daljinskog grijanja potrebno je ostvariti kroz rekonstrukciju i racionalizaciju postojećeg sistema i izgradnju novog.

Za toplifikaciju urbanog područja Goražde moguće je izgraditi sistem daljinskog grijanja, bazirajući sistem na energetskom bloku u proizvodno - poslovnoj zoni u Vitkovićima. Opravdanost ovog koncepta je uslovljena priključenjem većeg broja potrošača toplotne energije na sistem daljinskog grijanja. Sistem se može razvijati parcijalno, u prvoj fazi priključenjem objekata bližih proizvodno - poslovnoj zoni u Vitkovićima, a naknadno povećavati broj priključaka shodno tehnnoekonomskim mogućnostima.

Prema Strateškom planu i programu razvoja energetike FBiH postoji plan za dovođenje prirodnog gasa u BPK iz pravca Kantona Sarajevo. Ovim planom su predviđene dvije varijante dovođenja prirodnog gasa u BPK.

1.1.16. Ključni problemi i potrebe u području javne infrastrukture

U narednoj tabeli prikazani su razvojni problemi i potrebe u području javne i tehničke infrastrukture.

Tabela 7. Razvojni problem i potrebe u području javne infrastrukture

¹⁵ Prostorna_osnova_PPgrada_Gorazde

¹⁶ <http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/74707/utvrden-akcioni-plan-za-povecanje-energetske-efikasnosti-u-stambenom-sektoru-u-gradu-gorazde>

¹⁷ Program javnih investicija BPK

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> Nedovoljno i neredovito održavani putni pravci 	<ul style="list-style-type: none"> Uspostaviti i provoditi sistem redovnog i kvalitetnog održavanja putnih pravaca
<ul style="list-style-type: none"> Nedovoljna signalizacija uličnih gradskih mreža 	<ul style="list-style-type: none"> Poboljšati signalizaciju uličnih gradskih mreža
<ul style="list-style-type: none"> Manjak zaobilaznih putnih pravaca i preopterećenost gradskih saobraćajnica 	<ul style="list-style-type: none"> Izraditi planove rasterećenja gradske saobraćajne mreže i izgradnje zaobilaznih putnih pravaca
<ul style="list-style-type: none"> Nezadovoljavajući nivo sigurnosti u cestovnom saobraćaju 	<ul style="list-style-type: none"> Unaprijediti sigurnost u cestovnom saobraćaju
<ul style="list-style-type: none"> Loša međugradska povezanost javnim prevozom 	<ul style="list-style-type: none"> Uspostaviti kvalitetniji i redovniji saobraćaj
<ul style="list-style-type: none"> Dotrajalost i preopterećenost elektroenergetske mreže 	<ul style="list-style-type: none"> Planirati i jačati ulaganja u rekonstrukciju elektroenergetske mreže
<ul style="list-style-type: none"> Zastarjelost vodovodnih cijevi što utiče i na kvalitet vode, a veliki gubici dovode do povećanja naknade za potrošnju 	<ul style="list-style-type: none"> Unaprijediti vodovodne instalacije, uključujući implementaciju planiranih projekata vodosnadbijevanja
<ul style="list-style-type: none"> Sistem javno-zdravstvene kontrole vode za piće nije zadovoljavajući 	<ul style="list-style-type: none"> Uspostava registra mjesnih izvorišta (lokacija, kapaciteta), te realizacija hidro-geoloških istraživanja/kontrole izvorišta
<ul style="list-style-type: none"> Zastarjela vodovodna i kanalizaciona infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> Ulaganje u vodovodnu i kanalizacionu infrastrukturu
<ul style="list-style-type: none"> Nepostojanje deponije čvrstog otpada 	<ul style="list-style-type: none"> Reciklaža, ulaganje u deponije (izgradnja sanitarnih i sanacija privremenih)

1.1.17. Zaštita okoliša

Za pitanja zaštite okoline na području BPK Goražde nadležno je Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline. Ovo Ministarstvo je, pored federalnih propisa koje koristi, usvojilo i određene kantonalne zakone i podzakonske akte vezane za zaštitu pojedinih okolinskih komponenti.

1.1.17.1. Zrak

Najveći onečišćivači zraka iz stacionarnih izvora su pojedinačna ložišta u domaćinstvima koja onečišćuju zrak tokom zimskih mjeseci izgaranjem pogonskih goriva drveta i ugljena. Centralna toplana koja bi smanjila negativan uticaj na kvalitetu zraka iz pojedinačnih ložišta ne postoji.

Postavljena je mjerna stanica Rasadnik Goražde, a dnevni izvještaji su dostupni putem izvještaja Federalnog hidrometeorološkog zavoda. Podaci ukazuju na visoke godišnje koncentracije zagađujućih materija, te na njihovo povećanje tokom mjernog perioda.

1.1.17.2. Vode i otpadne vode

Od 56 lokacija na kojima Federalni Hidrometeorološki Zavod vrši kontinuirana 24-satna praćenja hidrologije, na rijeci Drini se vrši mjerenje na jednoj lokaciji, kao i u slučaju mjerenje hidroloških parametara i kvalitete (1 lokacija od ukupno 12) – HS Goradžde. U BPK postoje još dvije na rijeci Prači (HS Prača) i Kolini (HS Kolina) koje pripadaju slivu rijeke Drine. Kvalitet podzemnih voda se ne mjeri.

Uprkos činjenici da se na području kantona danas u jednom dijelu nalaze postrojenja iz oblasti lake i srednje industrije, značajni su i kapaciteti prerađivačke industrije koji spadaju u oblast teške industrije (proizvodnja hemikalija, hemijskih proizvoda i municije) koja ima veliki negativan uticaj na prirodno okruženje.

S toga, značajnu opasnost predstavljaju tehnološke otpadne vode iz postrojenja prerađivačke industrije, te je instaliranje kolektora i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda prioritetno za zaštitu životne sredine.

1.1.17.3. Zemljište

Do sada, nisu rađene nikakve analize zemljišta, osim poljoprivrednog i po pojedinačnim upitima, tako da je stanje zemljišta, pogotovo nepoljoprivrednog nepoznato. U Registru zagađivača FBiH¹⁸ nema podataka o emisijama u zemljište na području BPK.

Na prostoru BPK još uvijek ima dosta površina koje su pod minama. Teritorija Bosansko – podrinjskog kantona ubraja se u područje koje je najkontamiranije minama u BiH i FBiH. Sumnjive minske površine obuhvataju 72.9 km² ili 14.51 % teritorije kantona.¹⁹ Njihovo deminiranje je u planu, a predmetne lokacije su rizične minske površine u naseljenim mjestima.²⁰

Najugroženija opština od mina u kantonu je opština Prača gdje sumnjive minske površine obuhvataju čak 26,9 % teritorije općine, a zatim slijede grad Goradžde i opština Foča – Ustikolina (10,54 % površine općine). Neeksplozivna ubojna sredstva i mine predstavljaju najveću potencijalnu opasnost antropogenog karaktera za stanovništvo i materijalna dobra na području Bosansko – podrinjskog kantona.

Nestabilan teren obuhvata dva veća lokaliteta na prostoru kantona. Prvi lokalitet se nalazi na području naseljenog mjesta Lokve u površini od 405.81 ha (zaseoci Mehmedovići, Boškovići, Lokve, Poretak Radeljevići i Biljezi), dok se drugi lokalitet prostire na području naseljenog mjesta Renovica (zaseok Bronjići) u površini od 56.05 ha. Uslovno stabilan teren obuhvata 4,45 % teritorije kantona i 9 većih lokaliteta sa površinom od 2235,6 ha. Stabilan teren čini najveći dio teritorije kantona, odnosno 90.54 % ukupne teritorije.

1.1.18. Ključni razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša

Na osnovu svega prethodno navedenog, u narednoj tabeli su prezentirani razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša.

Tabela 8. Razvojni problem i potrebe u području zaštite okoliša

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
--------------------------	-------------------------

¹⁸ <https://www.fmoit.gov.ba/bs/okolisne-dozvole/registri-i-izvjesivanje>

¹⁹ KEAP BPK 2016-2022

²⁰ http://www.bpkg.gov.ba/media/images/2011/10/Tekst_Prostorna_osnova_PP_BPK_nacrt_skupstina.pdf

<ul style="list-style-type: none"> • Zagađenost zraka u zimskim danima 	<ul style="list-style-type: none"> • Toplifikacija i smanjenje zagađenosti zraka od individualnih ložišta
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa (posebno hidroenergetskog potencijala rijeke Drine) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaganje u obnovljive izvore energije
<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje kolektora otpadnih voda 	<ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja uređaja za prečišćivanje otpadnih voda
<ul style="list-style-type: none"> • Zastarjela tehnologija 	<ul style="list-style-type: none"> • Harmonizacija propisa iz oblasti životne sredine ACQUIS-em
<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno razvijena ekološka svijest građana 	<ul style="list-style-type: none"> • Podizanje ekološke svijesti kod građana

1.1.19. Analiza proračuna

1.1.19.1. Prihodi, tekući i kapitalni grantovi i primici

Ključni ciljevi Vlade Bosansko-podrinjskog kantona Goražde odnose na stvaranje uslova za snažnu podršku razvoju Kantona, kroz poduzimanje reformi usmjerenih na rješavanje problema nedostatka posla i smanjenje siromaštva, kao i osiguranje djelotvornijeg, efikasnijeg i efektivnijeg djelovanja javne uprave i održivog finansiranja.

U periodu 2014-2018. godine, Budžet je izvršavan na osnovu zakona o izvršenju Budžeta BPK usvojenih od strane Skupštine BPK.

Ukupni prihodi u Budžetu Bosansko-podrinjskog kantona u periodu 2014-2018. godina imali su cikličan trend, a u 2018. godini, iznosili su ukupno 35.269.667 KM, što je za manji iznos za 4,4 % u odnosu na 2014. godinu, a veći za 6,8 % u odnosu na 2017. godinu. Najveći udio u prihodima imaju porezni prihodi, koji su takođe imali cikličan trend, a u 2018. godini su bili veći za 13,9 % u odnosu na 2017. godinu, a za 15,3 % veći u odnosu na 2014. godinu. Neporezni prihodi su, takođe, imali cikličan trend a u 2018. godini su iznosili 2.493.851 KM, što je manji iznos za 13,6 % u odnosu na 2017. godinu i za 22,3 % u odnosu na 2014. godinu. S druge strane, potrebno je istaći da su tekući grantovi i donacije u cijelom posmatranom period imali trend kontinuiranog smanjenja, tako da su u 2018. godini bili značajno manji za u odnosu na 2014. godinu, i to za 61,3 %.

U nastavku analize dat je pregled ukupno planiranih i ostvarenih prihoda, tekućih potpora i primitaka Budžeta Bosansko-podrinjskog kantona za period 2014-2019. godine.

Poređenje planiranih i ostvarenih iznosa budžetskih prihoda, u periodu 2014-2018. godine, ukazuju da je planirani iznos budžeta tokom cijelog perioda bio veći od izvršenog, a najveća razlika između planiranog i izvršenog iznosa budžetskih prihoda zabilježena je u 2018. godini (oko 5,7 miliona KM). Analizirajući navedene pokazatelje može se zaključiti da planirani Budžet u posljednje tri godine nije pratio realne mogućnosti ostvarenja prihoda.

1.1.19.2. Proračunski rashodi

Podaci o izvršenju budžetskih rashoda u periodu 2014-2018., ukazuju da su ukupni budžetski rashodi imali cikličan trend, prateći promjene prihoda, a u 2018. godini iznosili su 35.608.648 KM. Potrebno je

naglasiti da Izdaci za plaće i naknade troškova zaposlenih, doprinosi poslodavca i ostali doprinosi, u posljednje tri godine bilježe trend kontinuiranog rasta, dok izdaci za tekuće transfere, nabavku stalnih sredstava i izdaci za materijal, sitan inventar i dr. bilježe u istom periodu kontinuirani trend smanjenja. Izdaci za kapitalne transfere su imali cikličan trend.

1.1.20. Finansiranje razvojnih aktivnosti

U dosadašnjem finansiranju razvojnih aktivnosti Strategije razvoja Bosansko-podrinjskog kantona Goražde 2016-2020, nije bilo moguće pratiti finansijsku realizaciju na godišnjoj osnovi jer u Strategiji nije adekvatno postavljen indikativni finansijski okvir na godišnjem nivou, dok Akcioni plan 2016-2018. nije sadržavao finansijske podatke već isključivo deskriptivne upućujući na očekivane rezultate i vremenski rok provedbe projekta. Od 2018. godine, Akcioni Plan 2018-2020. je sadržavao planirane vrijednosti na godišnjem nivou, ali ne i vrijednosti prema izvoru financiranja, te nije bilo moguće pratiti realizaciju finansiranja po izvorima u odnosu na plan. U 2018. godini, realizirano je 70,8 % finansijskih sredstava u iznosu od 26.387.027 KM u odnosu na planirani iznos 37.259.229 KM, a u odnosu na 2017. godinu, kada je realizovano ukupno 35.852.029 KM, ostvaren je manji iznos sredstava za 29,2 % , prvenstveno zbog znatno niže realizacije (za 35,2 %) finansiranja iz vanjskih izvora u odnosu na prethodnu godinu.

Ukoliko se posmatra omjer planiranih finansijskih sredstava iz planova implementacije u periodu 2016-2017. godina i realizovanih sredstava za implementaciju projekata iz sektorskih planova implementacije, od ukupno 54.860.000 KM planiranih za implementaciju, realizirano je 298,58 %, što ukazuje da su sredstva u Strategiji razvoja nerealno planirana obzirom da su planirana za period petogodišnji period (2016-2020.), a da su značajno premašena za samo dvije godine realizacije (2017-2018).

Budžetska sredstva planirana za implementaciju projekata u periodu evaluacije realizovana su sa 176,77 %, odnosno, od planiranih 27.000.000 KM izdvojeno je 47.728.658 KM. Što se tiče vanjskih izvora za finansiranje planiranih projekata definisanih u Strategiji, stepen realizacije iznosi 416,64 %, odnosno od planiranih 27.860.000 KM realizovano je 116.075.608 KM iz vanjskih izvora. Razlog velikog stepena realizacije vanjskih sredstava je između ostalog činjenica da je u prethodnom periodu došlo do značajnog ulaganja u putnu infrastrukturu Goražde-Sarajevo, te da su postignuta značajna ulaganja iz vanjskih izvora u osiguranje održivim upravljanjem okoliša.

Najviši nivo realizacije zabilježen je za Strateški cilj 1 gdje je stepen realizacije sredstava u odnosu na plan iznosio je 523,90 %, dok je najniži nivo realizacije zabilježen za Strateški cilj 4, za koji je stepen realizacije sredstava u odnosu na plan iznosio je 91,33 %. Ovdje se treba napomenuti da su vanjska sredstva u SC1 uglavnom korištena za unapređenje putne infrastrukture, dok su vlastita sredstva (27 mil. samo u 2018. godini) uglavnom usmjerena ka jačanju privrede i razvijanje ruralnih sredina.

1.1.21. Projekcije proračuna

Osnovni prioriteti ekonomske politike za naredni period bi trebali da budu održavanje stabilnog fiskalnog sistema i održavanje likvidnosti budžeta, kontrola javne potrošnje, raspodjela ograničenih budžetskih resursa na najvažnije ekonomske i socijalne prioritetne politike Vlade, efikasnije i djelotvornije korištenje resursa. S tim u vezi, poseban izazov predstavlja saniranje utjecaja i smanjenje efekata pandemije na razvojne aktivnosti BPK. Projekcije prihoda BPK za period 2020-2022. godina rađene su na osnovu smjernica dostavljenih od strane Federalnog ministarstva finansija. Na bazi dostavljenih projekcija od strane Federalnog ministarstva za finansije Bosne i Hercegovine, kao i pokazatelja kretanja prihoda Kantona u prethodnom periodu Ministarstvo za

finansije BPK je uradilo projekcije prihoda BPK za period 2020-2022. godine. Ukupno planirani prihodi za period 2020-2022. godina iznose po godinama: 2020. godine 38.729.573 KM, 2021. godine 39.037.903 KM i 2022. godine 40.989.379 KM. Planirani prihodi ne obuhvataju transfer iz budžeta Federacije BiH čiji iznos definiše Federalna Vlada svojom odlukom.

Budžetom za 2020. godinu planirana sredstva na ime tekućih transfera iznose 13.768.000 KM, u 2021. godini planiran iznos od 14.393.000 KM, te u 2022. godini iznos od 14.565.000 KM. Ukupno planirana sredstva bi omogućavala, odnosno stvarala dobre pretpostavke za realizaciju značajnog broja projekata. Izdaci po ovom osnovu odnose se i na transfere političkim partijama u okviru Budžeta Skupštine Kantona.

Kapitalni transferi u Budžetu Bosansko-podrinjskog kantona Goražde za 2020. godinu planirani su u iznosu od 1.170.000 KM. U 2021. godini planiran je iznos od 1.330.000 KM, te u 2022. godini iznos od 1.540.000 KM. Kapitalni transferi se u najvećem dijelu odnose na kapitalne transfere drugim nivoima vlasti, zatim pojedincima, te javnim preduzećima.

RIZICI PANDEMIJE

Od samog početka pandemije i proglašenja stanja prirodne nesreće u Federaciji BiH u martu 2020. godine, Vlada BPK je preduzela niz aktivnosti i mjera. U ovom periodu Vlada BPK konstantno je poduzimala mjere u cilju sprečavanja širenja pandemije te mjere koje će ublažiti posljedice u privredi u BPK nastale ovom pandemijom.

Do izbijanja krize uzrokovane pandemijom do 15.03 punjenje Budžeta je bilo bolje nego u ranijim godinama, međutim, nakon toga znatno su opali prilivi na transakcijski račun što je zahtijevalo neophodne mjere u cilju obezbjeđenja redovnih obaveza neophodnih za normalno funkcionisanje kantona.

Očekivano smanjenje prihoda je kako slijedi²¹:

- POREZ NA DOBIT u 2020. godini planiran u iznosu od 2.003.089 KM od čega u I-kvartalu ostvareno 393.740 KM a do kraja godine očekuje se smanjenje ostvarenja za nekih 60 % . Do kraja 2020. godine se očekuje ostvarenje u ukupnom iznosu od maksimalnih 1.037.480 KM što u odnosu na plan predstavlja smanjenje od 965.609 KM.
- POREZ NA DOHODAK u 2020. godini planiran u iznosu od 2.638.398 KM od čega u I-kvartalu ostvareno 843.267 KM a do kraja godine očekuje se smanjenje ostvarenja za nekih 15 % . Do kraja 2020. godine se očekuje ostvarenje u ukupnom iznosu od maksimalnih 2.369.128 KM, što u odnosu na plan predstavlja smanjenje od 269.270 KM
- PDV – INDIRECTNI POREZI u 2020. godini planiran u iznosu od 25.948.591 KM od čega u I-kvartalu ostvareno 6.349.532 KM a do kraja godine očekuje se smanjenje ostvarenja za nekih 20 % . Do kraja 2020. godine se očekuje ostvarenje u ukupnom iznosu od maksimalnih 22.028.779 KM, što u odnosu na plan predstavlja smanjenje od 3.918.812 KM

Procjena prihoda u Budžetu BPK-a do kraja 2020. godine na bazi prosječnog mjesečnog ostvarenja u iznosu od 34.440.000 KM. Umanjenje ostvarenja prihoda od poreza na dobit, poreza na dohodak i PDV u ukupnom iznosu od 5.153.691 KM. Iz čega proizilazi da bi se po toj procjeni Budžet za 2020. godinu trebao ostvariti u iznosu od 34.440.000 KM (bez grantova i transfera od drugih nivoa vlasti koji su planirani u ukupnom iznosu od 5,7 miliona KM) te uz umanjeње poreza na dobit, poreza na dohodak i PDV iznosio 29.286.309 KM. Ako uzmemo procjenu mjesečnih osnovnih-fiksnih obaveza u

²¹ Dosadašnje aktivnosti Vlade Bosansko-podrinjskog kantona Goražde u vrijeme pandemije virusa Covid-19, juli 2020. godine

iznosu od 2.692.000 KM za godinu dana na ime tih obaveza neophodna su sredstva u iznosu od 32.304.000 KM.

Iz urađene analize uočljivo je da procjena ostvarenja prihoda u Budžetu za 2020. godinu u iznosu od 29.286.309 KM nije dovoljno ni za izmirenje osnovnih funkcija kantona koje smo u analizi naveli kroz pregled fiksnih obaveza u iznosu od 32.304.000 KM, odnosno nedostatna sredstva za izmirenje osnovnih funkcija kantona su 3.017.691 KM. U tom smislu, 19.06.2020. godine, usvojen je rebalans Budžeta sa ciljem oslobađanja i usmjeravanja sredstava prema ublažavanju negativnih posljedica izazvanih virusom COVID-19. U rebalansu budžeta, povećan je iznos sredstava predviđen za kapitalne transfere u zdravstvu i specijalizacije. Također, formiran je ekonomski kod (Stabilizacijski fond) na koji bi se akumulirala sredstva za borbu protiv pandemije.

1.1.22. Projekcije izvora finansiranja strategije

Prema dosadašnjoj finansijskoj realizaciji implementacije prethodne strategije, te uzimajući u obzir trenutni uticaj pandemije, procijenjeni indikativni finansijski okvir za implementaciju Strategije razvoja za period 2021-2027. iznosi 130.000.000 KM., od čega 70 % je procijenjeno finansiranje iz vanjskih izvora. Pored toga, očekuje se i finansiranje strateškog projekta izgradnje ceste Goražde – Sarajevo iz federalne nadležnosti u implementacije JP Autoceste FBiH d.o.o. čija je procijenjena vrijednost 100.000.000 KM.

Tabela 9. Procjena mogućnosti finansiranja Strategije za period 2021-2027.

Izvori finansiranja strategije razvoja	Okvirna procjena po godinama							UKUPNO (u KM)
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Budžet (u KM)	5.000.000	5.100.000	5.300.000	5.700.000	6.000.000	6.300.000	6.600.000	40.000.000
Vanjski izvori	12.300.000	12.400.000	12.600.000	12.900.000	13.100.000	13.300.000	13.400.000	90.000.000
UKUPNO (u KM)	17.300.000	17.500.000	17.900.000	18.600.000	19.100.000	19.600.000	20.000.000	130.000.000

U ukupnoj procijenjenoj vrijednosti procijenjene mogućnosti finansiranja, ekonomski sektor ima udio od 23 %, društveni sektor od 23 %, dok zaštita okoliša ima udio do 54 %. Veći udio sektora životne sredine odnosi se na finansiranje prioriteta i mjera javne infrastrukture finansirane iz vanjskih izvora.

Tabela 10. Procjena mogućnosti finansiranja Strategije po sektorima za period 2021-2027.

Ekonomski razvoj	Društveni razvoj	Razvoj okoliša / zaštite životne sredine u	Ukupno (u KM)
30.000.000	30.000.000	70.000.000	130.000.000

1.2. SWOT ANALIZA

SWOT analiza je analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji. Za analizu vanjskih faktora (prilika i prijetnji), kombinovana je PESTLE analiza koja označava sljedeće oblasti: političku, ekonomsku, socijalnu, tehnološku, pravnu i okolišnu.

SWOT ANALIZA

	SNAGE:	SLABOSTI:
Resursi, organizacija, prethodni rezultati	<ul style="list-style-type: none"> - Povoljan konfigurativni geografski položaj, koji uslovljava blagu kontinentalnu klimu; - Posjedovanje prirodnih resursa (voda, mineralna voda, drvo, gips, kamen); - Potencijali za razvoj određenih vidova turizma (rijeka Drina, planinski vrhovi, lovišta, kulturno-istorijski spomenici, ruralni i eko-turistički potencijali); - Nekontaminirano poljoprivredno zemljište za organsku proizvodnju; - Prirodni resursi i potencijal za razvoj poljoprivredne proizvodnje; - Šumsko bogatstvo (velike površine pod šumama općina Foča i Pale); - Relativno čista životna sredina (nepostojanje "prljave" industrije); - Veliki hidropotencijal rijeke Drine i njenih pritoka; - Raspoloživ ljudski kapital - Univezitet (tehničkih, prirodnih i zdravstvenih nauka) za visoko obrazovanje; - Postojanje poduzetničkog duha i privredne tradicije; - Izvorno orijentirana privreda i pozitivan saldo razmjene; - Industrijske zone i potencijali za njihov razvoj sa neophodnom infrastrukturom; - Razvijena TK i elekromreža; - Rast indeksa razvijenosti, poreznih prihoda po glavi stanovnika i broja zaposlenih po glavi stanovnika; - Kratak vremenski period dobijanja kantonalnih/ općinskih licenci i dozvola; - Sportska tradicija; - Povoljna bezbjedonosna situacija; - Usvojeni LEAP-i općina na području BPK; - Uspostavljeni mehanizmi okolinskih dozvola 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa; - Nedovoljna iskorištenost poljoprivrednih potencijala i usitnjenost posjeda - Nizak nivo educiranosti poljoprivrednika i primjene savremenih agrotehničkih mjera - Nedovoljna povezanost poljoprivrednika sa otkupljivačima i prerađivačima - Pad indeksa obima industrijske proizvodnje, nedovoljna konkurentnost i tehnička opremljenost privrede, uz nizak stepen digitalizacije - Nedovoljnost programa podrške privredi, posebno početnicima i obrtima - Loša lokalna putna i infrastruktura; - Nestabilan vodostaj koji ugrožava obalu rijeke Drine; - Nedostatak perspektiva i raznolikosti sadržaja za mlade; - Migracija kvalitetnih kadrova u veće centre za bolje uslove rada i razvoj karijere - Nedostatak radnih mjesta, nepovoljna starosna struktura nezaposlenih i dugoročna nezaposlenost - Nedovoljna strateška koordinacija sa višim nivoima vlasti u implementaciji politika i programa; - Neiskorištenost mogućnosti dijaspore - Nedovoljni kapaciteti za prijem djece u vrtić - Nedovoljnost prostorno-planske dokumentacije potreba za razvojem; - Nedovoljno iskorišteni resursi za razvoj turističke ponude i turistički marketing, te neriješen status Turističke zajednice; - Područja zagađena minama i NUS-ima; - Nepostojanje sistema monitoringa stanja okolišnih komponenti (zemljište, voda) - Zastarjela vodovodna i kanalizaciona i infrastruktura i nedovoljna pokrivenost vodovodnom i kanalizacionom mrežom; - Nepostojanje kolektora otpadnih voda; - Nefunkcionalnost prečišćivača otpadnih voda iz namjenske industrije; - Nepostojanje deponije čvrstog otpada;

	PRILIKE:	PRIJETNJE:
Političke	<ul style="list-style-type: none"> - Podrška državnih i federalnih vlasti u razvoju infrastrukture i zaštite okoliša; - Dodjela grantova viših nivoa vlasti; - IPA fondovi /EU fondovi/Razvojne agencije; - Aktivnosti Skupštine Evropskih regija 	<ul style="list-style-type: none"> - Politička nestabilnost u BiH i regionu; - Nekonzistentnost ekonomske politike na nižim nivoima usljed kompleksnog administrativnog ustrojstva političkih turbulencija i nejedinstva;

Ekonomске	<ul style="list-style-type: none"> - Mogućnost povezivanja i prekogranične saradnje; - Programi podrške viših nivoa vlasti i donatora za industrijske zone; - Mogućnost povezivanja u regionalnu turističku ponudu; - Povećanje interesa za avanturistički turizam i eko turizma; - Javno-privatna partnerstva; - Interes dijaspore i stranih/ domaćih investitora za investicije u privredi - Izgradnja putne infrastrukture prema - Sarajevu (povezivanje dva magistralna puta) 	<ul style="list-style-type: none"> - Mogućnost rasta bankarskih kamatnih stopa; - Iskorištavanje hidropotencijala of viših nivoa - Smanjenje interesa donatora; - Rastuća vanjska konkurencija u privredi; - Upravljanje vodama i hidripotencijalom u nadležnosti viših nivoa - Poremećaj ekonomskih tokova usljed negativnih utjecaja stanja nesreća (prirodne, pandemija Covid-19 i sl.) na ekonomiju.
Socijalne i društvene	<ul style="list-style-type: none"> - Doseljavanje iz drugih krajeva; - Poboljšanje obrazovne strukture stanovništva/ obrazovne institucije; - Povratak BPK dijaspore 	<ul style="list-style-type: none"> - Atraktivnost drugih regija i bolje perspektive za život i rad, naročito za mlade; - „Bijela kuga“, nepovoljan prirodni priraštaj i starosna struktura stanovništva; - Povećanje potrebe za zdravstvenu i socijalnu zaštitu usljed negativnih utjecaja prirodnih i drugih nesreća (prirodne, pandemija Covid-19 i sl.)
Tehnološke	<ul style="list-style-type: none"> - Iznaženje i uvođenje novih tehnologija i standarda u i ndus triju. - Informatizacija i digitalizacija 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak uslova za brz transfer know-how-a i novih tehnologija.
Pravne	<ul style="list-style-type: none"> - Uvođenje EU s ta nda rda i primjena pravnog nasljeđa EU u zakonodastvu BiH u zaštiti ljudskih i drugih prava; - Zakonska regulativa iz oblasti okoliša, harmonizacija propisa iz oblasti životne sredine sa EU propisima. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sporost procesa napretka prema članstvu u EU i prilagođavanja zakonovanog okvira i propisa - Neprovođenje propisa iz obl asti okoliša od strane viših nivoa vlasti; - Kompleksno administrativno uređenje (FBiH, Kanton, općine)
Okolišne	<ul style="list-style-type: none"> - Uvođenje čistih tehnologija u industriju; - Uspostava mehanizama okolinskih dozvola ; - Jedinstven prirodni okoliš i biološka raznolikost; - Povoljni prirodni uvjeti za korištenje obnovljivih izvora energije (hidro, biomasa, solarna). 	<ul style="list-style-type: none"> - Planirana izgradnja hidroenergetskog sistema Buk Bijela i Ustikolina uzvodno od općine Goražde; - Uticaji na okoliš zbog ekonomskih - Negativne posljedice prirodnih i drugih nesreća na okoliš - Negativni učinci globalnih klima tskih promjena.

1.3. STRATEŠKI FOKUSI

Na osnovu situacione analize i SWOT analize postavljen je osnov za definisanje strateških pravaca razvoja BPK. Strateško fokusiranje je bazirano na jedinstvenim snagama sa kojima raspolaže BPK kao i ključnim problemima koje u narednim godinama treba riješiti. Shodno tome, strateški fokus razvoja BPK u periodu 2021-2027. godinu usmjeren je na slijedeće oblasti.

I. Osiguranje snažne ekonomije, podržane poslovnim okruženjem i infrastrukturom

- Rastući indeks razvoja uz osiguranje konkurentne privrede koja omogućava zapošljavanje i povećanje izvozne orijentacije BPK;
- Oživljavanje ruralnih područja kroz održivo upravljanje prirodnim resursima za razvoj poljoprivrede i generisanje dohodka za ruralno stanovništvo;
- Razvoj turističkih potencijala i ponude BPK, uz unaprijeđenje turističke infrastrukture, za izgradnju imidža atraktivne turističke destinacije za riječni, avanturistički i sportsko-

- rekreativni turizam, uz promociju kulturno-historijskog naslijeđa;
- Osiguranje podrške za održivosti obrta, uz poticaje poduzetništva i samozapošljavanja;
 - Razvoj preduzetničkih zona, kroz unapređenje postojećih i izgradnju infrastrukture za nove zone;
 - Uspostavljanje pogodnog poslovnog okruženja, privlačnog za ulagače, uz razvoj javno-privatnog partnerstva;
 - Pružanje podrške poduzećima za uvođenje novih tehnologija, standardizaciju, digitalizaciju, povećanje obima poslovanja, razvoj i inoviranje proizvoda i usluga, uz zapošljavanje.

III. Unapređenje kvaliteta društvenog života

- Povećati obuhvat djece predškolskim obrazovanjem (ne odnosi se na obaveznu godinu prije polaska u školu)
- Unaprijediti zdravstvenu i socijalnu zaštitu
- Prevencija bolesti i promocija zdravlja
- Kreiranje kulturno-sportskih sadržaja koji imaju za cilj afirmaciju djece i mladih
- Sufinansiranje projekata OCD koji doprinose povećanju mogućnosti za aktivno učešće mladih, žena, ratnih veterana, civilnih žrtava rata, starijih lica i lica u stanju socijalne potrebe u društvenom životu kantona;
- Osiguranje djelotvornije i učinkovitije javne uprave, u službi građana, uz reforme za unaprijeđenje transparentnosti i otvorenosti procedura, te digitalizaciju i uvođenje e-servisa za usklađivanje sa evropskim standardima.

IV. Unaprjeđenje infrastrukture i očuvanje okoliša na principima održivosti

- Unapređenje vodovodne mreže
- Unapređenje kanalizacione mreže i izgradnja kolektora
- Ulaganje u prečišćivače otpadne vode
- Sanacija postojećih deponija i izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom
- Razvoj energetske kapaciteta iz obnovljivih izvora
- Investiranje u utopljanje stambenih jedinica koje će se sufinansirati iz javnih sredstava
- Uspostava informacionog sistema (registri i monitoring okolišnih komponenti)
- Centralno grijanje za domaćinstva
- Povezivanje Goražda sa Sarajevom.

1.4. VIZIJA

Vizija razvoja BPK iskazuje stratešku namjeru građanstva koja prvenstveno odražava težnje da BPK postane savremena evropska regija, orijentisana na održive aspekte razvoja gdje se razvoj posmatra kao višedimenzionalan proces ekonomske, društvene, okolišne, prostorne i institucionalne transformacije sa ciljem poboljšanja kvaliteta i standarda života građana i građanki. Vizija uključuje inkluziju svih sektora društva u razvojne procese, uključujući javni, privatni i civilni sektor.

VIZIJA

BPK - Regija snažne izvozne privrede i ugodnog ambijenta za život koji krasi ljepota rijeke Drine, u kojoj se resursi racionalno koriste i čuva okoliš za održiv rast.

1.5. STRATEŠKI CILJEVI SA INDIKATORIMA

Strateški cilj je cilj najviše razine koji utječe na sveukupni pravac razvoja zajednice i predstavlja jasan smjer kretanja u dugoročnom razdoblju. Strateška platforma razvoja Bosansko-podrinjskog kantona temelji se na tri strateška cilja, koji osiguravaju sinergijske efekte između ekonomskog i društvenog razvoja te zaštite okoliša i razvoja javne infrastrukture.

Strateški ciljevi su nastali na osnovu analiza, prvenstveno situacione i SWOT analize, na osnovu kojih su izvučeni strateški fokusi. U nastavku je grafički prikaz veze između strateških fokusa i strateških ciljeva.

Strateški cilj 1: Uspostaviti održiv ekonomski rast

Za ostvarenje vizije razvoja BPK ključno je obezbijediti uslove za održiv ekonomski rast, koji stvara preduslove za društveni napredak, razvoj infrastrukture i veći stepen zaštite okoliša. Zbog toga je prvi strateški cilj razvoja BPK usmjeren na ekonomski razvoj, koji će se bazirati na boljem iskorištavanju prirodnih potencijala i poslovne tradicije, uz uspostavljanje pogodnog privrednog okruženja i razvoj poduzetničke infrastrukture. Ovaj cilj je usmjeren na jačanje konkurentnosti industrije, uz poticanje izvorne orijentacije i finalizacije, stvaranje lanaca vrijednosti, podršku za održivost obrta, razvoj poduzetničke infrastrukture, te oživljavanje ruralnih područja, uz podršku poljoprivredi i aktivnostima za generisanje dohotka ruralnog stanovništva. Posebnu pažnju je potrebno posvetiti boljem iskorištavanju turističkih potencijala kantona. Ovim ciljem će se postići pozitivni efekti koji se odnose na povećanje poreznih prihoda, rast izvoza posebno gotovih proizvoda sa dodatnom vrijednošću, održivost i rast malih i srednjih preduzeća, zapošljavanje, ruralni razvoj, te obogaćivanje turističke ponude i razvoj turizma na ovom području.

Stepen realizacije postavljenog strateškog cilja će se pratiti kroz nekoliko ključnih pokazatelja uticaja: indeks razvijenosti ili porezne prihode/pc, stopu zapsolenosti, te stopu pokrivenosti izvoza uvozom, na osnovu kojih će se finalno ocjeniti ostvareni stepen ekonomskog razvoja, a detaljniji pokazatelji ekonomskog razvoja će biti vezani za pokazatelje ostvarenja prioritarnih ciljeva. Za svaki pokazatelj su definisane i početne vrijednosti u 2019. godini kao i ciljane

vrijednosti u 2020. godini. U nastavku su sumirani pokazatelji uticaja sa početnim i ciljanim vrijednostima za prvi strateški cilj.

Tabela 11: Pokazatelji uticaja za prvi strateški cilj BPK

STRATEŠKI CILJ 1	Indikatori uticaja	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost 2027
Uspostaviti održiv ekonomski rast	Indeks razvijenosti/ Porezni prihodi pc	1,07/213	1,15/245
	Stopa zaposlenosti aktivnog stanovništva	49,5 %	50,5 %
	Stopa pokrivenosti uvoza izvozom	213 %	220 %

Strateški cilj 2: Učiniti BPK mjestom kvalitetnog življenja

Unapređenje kvaliteta življenja kroz stvaranje održivog i inkluzivnog društvenog okruženja je strateški cilj razvoja BPK. Ljudski kapital je predstavlja osnov za razvoj društva i ekonomije, a njegovo razvijanje će se postići kroz u napređenje kvaliteta usluga javne uprave i jačanje segmenta pravde i sigurnosti, unapređenju dostupnosti obrazovanja ali i kvaliteteti, sportu i kulturi i unapređenje tržišta radne snage, poboljšanje zdravstvene usluge i reformskim aktivnostima u oblasti socijalne zaštite. Neophodno je voditi računa o kontinuiranom razvijanju ljudskih potencijala, te razvoju sadržaja za sve društvene grupe na području BPK, jer socijalna uključenost se smatra ključnim uslovom za održiv dugoročni razvoj. Jedan od prioriteta je i jačanje dobre uprave u službi građana, kroz unapređenje efikasnosti, efektivnosti i transparentnosti javne uprave BPK, te modernizaciju svih njenih usluga u skladu sa savremenim trendovima.

Indikatori uticaja podrazumijevaju one indikatore koji mjere efekat neke mjere ali na dužem roku, za razliku od indikatora rezultata. S tim u vezi indikatori uticaja koji bi mjerili strateški cilj su: povećanje broja stanovnika te broj stanovnika na jednog ljekara. U nastavku su sumirani pokazatelji uticaja sa početnim i ciljanim vrijednostima za drugi strateški cilj BPK Goražde.

Tabela 12: Pokazatelji uticaja za drugi strateški cilj BPK Goražde

Strateški cilj	Pokazatelj uticaja (impact)	Početna vrijednost (2019)	Ciljana vrijednost (2027)
Učiniti BPK Goražde mjestom kvalitetnog življenja	Stopa prirodnog priraštaja (u ‰)	-5,3	-3,5
	Broj stanovnika na 1 ljekara	475(2018.g.)	400
	Prosječna neto plata (KM)	711	900

Strateški cilj 3: Osigurati održivo upravljanje okolišem i jačati infrastrukturne kapacitete

Imajući u vidu da BPK Goražde teži ka industrijskom razvoju, uključujući i unapređenje poslovnih

zona, neophodno je osigurati efikasnu uspostavu i instrumente implementacije mjera zaštite okoliša i očuvanja prirode kako bi se razvijale i ostale privredne grane te obezbijedio kvalitetan život za građanstvo Kantona. Kako bi se osiguralo održivo upravljanje okolišem i prirodnim resursima, omogućila kvalitetna komunalna usluga stanovnicima BPK, te stvorile osnovne pretpostavke za dalji razvoj privrede, zacrtan je treći strateški cilj. Ovim ciljem će se postići pozitivni efekti i stvoriti svi preduслови i normativni okviri za doprinos u zaštiti i očuvanju okoliša kroz unapređenje infrastrukture u domenu informacionih sistema za integralno upravljanje okolišem, zaštitu i sanaciju okolišnih komponenti (voda, zemlja, zrak), te zaštitu i unapređenje prirodnih resursa i obnovljivih izvora energije.

Najveće promjene u okruženju koje se očekuju na osnovu ovog cilja su promjene u komunalnim djelatnostima vodosnabdjevanja i regulisanja upravljanja otpadom, te unapređenju energetske efikasnosti. U nastavku su sumirani pokazatelji uticaja sa početnim i ciljanim vrijednostima za treći strateški cilj BPK Goražde.

Tabela 13: Pokazatelji uticaja za treći strateški cilj BPK

Strateški cilj	Pokazatelj uticaja	Početna vrijednost (2019)	Ciljana vrijednost
Osigurati održivo upravljanje okolišem i jačati infrastrukturne kapacitete	Srednje godišnje koncentracije ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)PM2.5	45 (2018)	35
	% prečišćenih otpadnih voda	0	30
	Pokrivenost uslugama prikupljanja otpada domaćinstava u BPK (komunalni) (%)	74	85

2. PRIORITETI I MJERE SA INDIKATORIMA

Prioriteti predstavljaju ključna polja i smjerove djelovanja za ostvarenje vizije i strateških ciljeva i kao takvi imaju najveći utjecaj na razvoj, odnosno ostvarenje strateških indikatora. Definirani prioriteti su grupirani po relevantnim strateškim ciljevima.

Tabela 14. Prioriteti grupisani po strateškim ciljevima

Strateški ciljevi	Prioriteti
STRATEŠKI CILJ 1: Uspostaviti održiv ekonomski rast	PRIORITET 1.1. Poticati industrijsku proizvodnju, posebno izvozno orijentisanu sa finalizacijom proizvoda za višu dodanu vrijednost i zapošljavanje PRIORITET 1.2. Razviti ruralne sredine koristeći poljoprivredne i šumske resurse PRIORITET 1.3.: Razviti turističku ponudu i infrastrukturu za održivi turizam
STRATEŠKI CILJ 2: Učiniti BPK Goražde mjestom kvalitetnog življenja	PRIORITET 2.1. Unaprijediti pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama PRIORITET 2.2. Podržati razvoj kulturnih i sportskih sadržaja za sve grupe PRIORITET 2.3. Osigurati pravedan i efikasan sistem zdravstvene i socijalne zaštite PRIORITET 2.4. Unaprijediti efikasnost rada javnih institucija i sigurnost
STRATEŠKI CILJ 3: Osigurati drživo upravljanje okolišem i jačati infrastrukturne kapacitete	PRIORITET 3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima i održivo prostorno planiranje PRIORITET 3.2. Povećati investicije u javnu infrastrukturu i usluge

2.1. Prioriteti za strateški cilj 1

U okviru Strateškog cilja 1, postavljena su tri prioriteta i to:

- **PRIORITET 1.1.: Poticati industrijsku proizvodnju, posebno izvozno orijentisanu sa finalizacijom proizvoda za višu dodanu vrijednost i zapošljavanje**, koji će se postići kroz podršku inovacijama, standardizaciji i digitalizaciji strateških industrijskih grana uz jačanje izvoza, unapređenje poduzetničke infrastrukture i prostorne povezanosti privrede, poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu, te podršku unapređenju ponude tržišta rada i programima zapošljavanja.
- **PRIORITET 1.2: Razviti ruralne sredine koristeći poljoprivredne i šumske resurse**, koji će se postići kroz unapređenje poljoprivrednih kapaciteta i razvoj sistema za otkup i plasman poljoprivrednih proizvoda uz moto „ Kupujmo domaće", Podrška povećanju obima i konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje uz modernizaciju, te korištenje šumskih resursa za održivi ruralni razvoj.

- **PRIORITET 1.3: Razviti turističku ponudu i infrastrukturu za održivi turizam**, koji će se postići Unapređenje turističke ponude zasnovane na atraktivnim resursima i promocija turističke ponude uz podršku turističkim manifestacijama.

2.1.7. Prioritet 1.1. sa indikatorima i mjerama

U narednoj tabeli prezentiran je pregled prioriteta 1.1 sa indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tabela 15. Prioriteti 1.1. sa pripadajućim indikatorima i mjerama

STRATEŠKI CILJ 1	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITET			
PRIORITET 1.1 POTICATI INDUSTRIJSKU PROIZVODNJU, POSEBNO IZVOZNO ORIJENTISANU SA FINALIZACIJOM PROIZVODA ZA VIŠU DODANU VRIJEDNOST I ZAPOSŁJAVANJE	Rast ukupnih prihoda preduzeća (u periodu 2021-2027.)	-	Min 20 % (u odnosu na 2021.)
	Ukupna vrijednost izvoza gotovih proizvoda u 000 KM	74.932	125.000
	Broj poslovnih subjekata na 000 stanovnika	64,1	Nivo prosjeka federacije
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.1.1 PODRŠKA INOVACIJAMA, STANDARDIZACIJI, SPECIJALIZACIJI I DIGITALIZACIJI STRATEŠKIH INDUSTRIJSKIH GRANA UZ JAČANJE IZVOZA			
1.1.2 UNAPREĐENJE PODUZETNIČKE INFRASTRUKTURE I PROSTORNE POVEZANOSTI PRIVREDE			
1.1.3 POBOLJŠANJE POSLOVNOG OKRUŽENJA I PRIVLAČENJE DOMAĆIH I STRANIH INVESTICIJA UKLJUČUJUĆI DIJASPORU			
1.1.4 PODRŠKA UNAPREĐENJU PONUDE TRŽIŠTA RADA I PROGRAMIMA ZAPOSŁJAVANJA			

Mjera 1.1.1 Podrška inovacijama, standardizaciji, specijalizaciji i digitalizaciji strateških industrijskih grana uz jačanje izvoza

Cilj ove mjere je podrška privrednim subjektima u sektoru industrije za povećanje konkurentnosti kroz uvođenje inovacija, novih tehnologija s posebnim osvrtom na čiste tehnologije, te standarda. Posebna pažnja će biti usmjerena na uvođenje digitalizacije u poslovanju privrednih subjekata u cilju unapređenja poslovnih procesa, povećanja učinkovitosti i povećanja kvaliteta. Također, ova mjera je usmjerena i na dalje jačanje izvozne orijentacije privrede i investicije u finalizaciju proizvoda, za stvaranje dodane vrijednosti. Neophodno je uključivanje u lance vrijednosti u sektoru industrije, u cilju povećanja umreženosti privrede. Za povezivanje male privrede i obrta sa prerađivačkim sistemima u svrhu supstitucije uvoza za potrebe industrije neophodna je pametna specijalizacija u proizvodnji potrebnih komponenti u okviru lanaca vrijednosti. Posebnu pažnju potrebno je usmjeriti i na podršku namjenskoj industriji u BPK.

Zbog negativnih uticaja pandemije na poslovanje preduzeća (smanjenje obima industrijske proizvodnje, izvoza i sl.), potrebni su poticaji i subvencije za očuvanje likvidnosti i održavanje zapošljavanja.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- podršku privrednim društvima za uvođenje inovacija, tehnološka unapređenja i standardizaciju u strateškim industrijama;
- podsticaje za izvozno-orjentisane proizvođače;
- praćenje realizacije uspostavljenog revolving fonda za podsticanje rada privrednih subjekata;
- podršku uključivanju u lance vrijednosti (klastere) za podsticanje specijalizacije u proizvodnji i povezivanje domaćih proizvođača ulaznih komponenti za strateške velike proizvođače; te
- implementaciju partnerstva za pisanje projekata za jačanje kapaciteta privrede (implementacija sporazuma).

Indikator mjere 1.1.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Ukupna dodijeljena sredstva iz revolving fonda (2021-2027)	Ministarstvo privrede BPK	-	800.000
Vrijednost ostvarenih investicija u nova sredstva u prerađivačkoj industriji u 000 KM	Federalni zavod za statistiku	36.759	45.595
% povećanja ukupne dobiti preduzeća u KM	LRC, BIS ili AFIP	-	Min 20 % (u odnosu na 2021.)

Mjera 1.1.2. Unapređenje poduzetničke infrastrukture i prostorne povezanosti privrede

Cilj ove mjere je da se unaprijedi prostorna koncentracija privrede i unaprijedi fizička infrastruktura za poduzetnike, što će doprinijeti boljim uslovima i rastu poslovanja te otvaranju novih radnih mjesta u malim i srednjim poduzećima koja su korisnici poslovnih zona. Pored razvoja fizičke infrastrukture, kontinuirano će se unapređivati dostupnost i kvalitet stručnih usluga za podršku razvoju poduzetništva.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- izgradnju novih industrijskih zona;
- proširenje/rekonstrukcija postojećih industrijskih zona;
- sufinansiranje infrastrukturnih projekata unutar industrijskih zona (Vitkovići i Rasadnik u Goraždu, Vinčica Pale-Prača i Vrbnički potok u Foča Ustikolina te Pobjeda, te ostalih potencijalnih zona);
- program podrške preduzećima u industrijskim zonama za modernizaciju i zapošljavanje i izradu monografija industrijskih zona;
- formiranje slobodnih zona.

Indikator mjere 1.1.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Ukupan broj novih radnih mjesta u poslovnim zonama u periodu 2021-2027.	Ministarstvo privrede BPK	-	1500
Broj novoformiranih zona	Ministarstvo privrede BPK	-	2

Mjera 1.1.3. Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu

Cilj ove mjere je stvaranje povoljnijeg poslovnog ambijenta za poslovanje kroz otklanjanje administrativnih barijera za poslovanje, te privlačenje domaćih i stranih investitora, uključujući dijasporu.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- analizu parafiskalnih nameta i donošenje mjera za smanjenje parafiskalnih nameta za rasterećenje privrede u smislu broja i visine nameta
- unapređenje Zakona o poticaju razvoja male privrede, kojim će se približiti standardima i normama propisanim u EU kad je u pitanju dodjela poticaja
- uklanjanje administrativnih barijera za investicije uz skraćivanje rokova za ishodovanje potrebnih dozvoća (posebno izdavanja dozvola i odobrenja)
- povezivanje sa dijasporom i uključivanje dijaspore u privredne aktivnosti i investicije
- uspostavljanje baze podataka za investitore – portal za investicijske projekte na području BPK
- promociju privrede BPK na sajmovima u BiH i inostranstvu
- pripremu privrednog vodiča (na engleskom i njemačkom jeziku)
- pripremu, promocija i realizacija projekata javno-privatnog partnerstva.

Pored aktivnosti u okviru nadležnosti kantonalnih institucija, potrebno je lobirati i sarađivati sa federalnim institucijama za realizaciju aktivnosti na smanjenju finansijskih opterećenja za privrednike, kroz realizaciju poreznih olakšica i smanjivanje poreznih i neporeznih davanja, kako bi se kreirao atraktivniji ambijent za investiranje. Od posebne je važnosti i smanjenje stope oporezivanja rada po ugledu na način oporezivanja u zemljama EU, kako bi se smanjio rad na crno i siva ekonomija.

Indikator mjere 1.1.3.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Ukupan broj poslovnih subjekata na 000 stanovnika	Federalni zavod za programiranje razvoja	64,1	Nivo prosjeka FBiH
Broj novih projekata ulaganja dijaspore i JPP investicija u periodu implementacije Strategije	Ministarstvo privrede BPK	-	3

Mjera 1.1.4. Podrška unapređenju ponude tržišta rada i programima zapošljavanja

Cilj ove mjere je pružiti podršku zapošljavanju kroz provođenje aktivne politike zapošljavanja kao i usklađivanju kadrova sa potrebama tržišta rada sufinansiranje programa prekvalifikacije/dokvalifikacije, zapošljavanja. Posebna pažnja će biti usmjerena i na podršku poduzetništvu odnosno samozapošljavanju. Krajnji očekivani uticaj mjere koji se očekuje je smanjenje broja nezaposlenih na evidenciji, što podrazumjeva savjetovanje i informisanje nezaposlenih osoba.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- savjetodavni rad sa nezaposlenim osobama kroz Individualno i grupno savjetovanje/informisanje
- Program profesionalne orijentacije završnih razreda osnovnih i srednjih škola
- Program sufinansiranja teško zapošljivih kategorija: dugoročno nezaposlenih osoba, starijih osoba preko 45 godina, žena i sl.
- Program dokvalifikacije i prekvalifikacije
- Program sufinansiranja samozapošljavanja
- Program sufinansiranja zapošljavanja pripravničkog staža za VSS.

Indikator mjere 1.1.4.	Izvor	Polazna	Ciljna
------------------------	-------	---------	--------

		vrijednost 2019	vrijednost 2027
Broj zaposlenih	Federalni zavod za statistiku	7.083	8.145
Broj nezaposlenih prijavljenih na evidenciju	Služba za zapošljavanje BPK	3.192	2.550
Ukupan broj novih prekvalifikovanih/dokvalifikovanih osoba sa evidencije nezaposlenih (2021-2027)	Služba za zapošljavanje BPK	-	100

2.1.8. Prioritet 1.2. sa indikatorima i mjerama

U narednoj tabeli prezentiran je pregled prioriteta 1.2 sa indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tabelica 16. Prioriteti 1.2. sa pripadajućim indikatorima i mjerama

STRATEŠKI CILJ 1	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITET			
PRIORITET 1.2 RAZVITI RURALNE SREDINE KORISTEĆI POLJOPRIVREDNE I ŠUMSKE RESURSE	Broj poljoprivrednih gazdinstava	1.835 (2017)	2.202
	Ukupan izvoz u području KD - Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov u 000 KM	1.115	2.100
	Ostvarene investicije u poljoprivredi u nova stalna sredstva u 000 KM (u periodu 2021-2027.)	-	700
	Prosječna neto plata u području KD - Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	895	1.074
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
MJERA 1.2.1 UNAPREĐENJE POLJOPRIVREDNIH KAPACITETA I RAZVOJ SISTEMA ZA OTKUP I PLASIMAN POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA			
MJERA 1.2.2 PODRŠKA POVEĆANJU OBIMA I KONKURENTNOSTI POLJOPRIVREDNEPROIZVODNJE UZ MODERNIZACIJU			
MJERA 1.2.3 KORIŠTENJE ŠUMSKIH RESURSA ZA ODRŽIVI RURALNI RAZVOJ			

Mjera 1.2.1. Unapređenje poljoprivrednih kapaciteta i razvoj sistema za otkup i plasiman poljoprivrednih proizvoda

Cilj ove mjere je stvoriti uslove za kvalitetan i poticajan rast poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz povećanje poljoprivrednih kapaciteta i razvoj sistema za otkup i plasman na tržište. Unutar ciklusa proizvodnje, prerade, prodaje–plasiranje na domaće i inostrano tržište, neophodno praćenje i implementacija Zakonskih i podzakonskih propisa te koordinacija svih aktera u lancu: Ministarstva, Savjetodavne službe, Službe jedinice lokalne samouprave, otkupnih stanica, zadruga, udruženja, preduzeća koja se bave poljoprivredom, Federalnim ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Poljoprivrednim institutom, Pedološkim zavodima i svima onima koji su usko povezani u lancu proizvodnje, prerade i prodaje.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- jačanje zemljoradničkih zadruga, poljoprivrednih zadruga i preduzeća koja su registrovana za otkup i preradu (sušenjem, smrzavanjem) voća, povrća, ljekobilja i sl.;
- izgradnja sistema za navodnjavanje;
- formiranje otkupnih stanica i pokretanje već formiranih na području kantona, na adekvatnim lokacijama i njihovo stavljanje u funkciju, angažovanje i stimulisanje kroz određene podsticajne mjere ruralnog stanovništva i otkupljivača za berbu i prikupljanje voća, povrća, šumskih plodova, gljiva i ljekobilja;
- uspostavljanje skladišnih i prerađivačkih kapaciteta i povećanje zasada perspektivnih kultura;
- formiranje prepoznatljivog brenda, certificiranje proizvodnje, standardizacija proizvoda, dobijanje izvoznčkih kodova, obezbjeđenje tržišta i povezivanje u širi poljoprivredni lanac vrijednosti „klaster“ koji bi obuhvatao klijente sa cijele regije - Gornje Drinske;
- edukacija i marketinška promocija proizvoda „Kupujmo domaće“, stalno informisanje i oglašavanje na lokalnoj televiziji i radiju, otvaranje stranice koja bi se bavila isključivo promocijom, oglašavanjem i online prodajom poljoprivrednih proizvoda, kako u svježem tako i prerađenim stanjima; te
- uvezivanje općina sa područja BPK Goražde u LAG-ove, odnosno lokalne akcione grupe.

Indikator mjere 1.2.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Broj novih zadruga i otkupnih stanica	Ministarstvo za privredu BPK	-	3
Formiran poljoprivredni klaster	Ministarstvo za privredu BPK	-	1 (Gornje Drinski)
Broj realizovanih edukacija poljoprivrednih proizvođača	Ministarstvo za privredu BPK	0	20

Mjera 1.2.2. Podrška povećanju obima i konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje uz modernizaciju

Cilj ove mjere je stvoriti uslove za kvalitetan i poticajan rast poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz povećanje poljoprivrednih kapaciteta

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- Program poticaja poljoprivrednoj proizvodnji biljnoj i animalnoj proizvodnji;
- Program sezonskog upošljavanja, afirmisati i pokušati zaustaviti trend iseljavanja mladih sa sela kao i sufinansirati njihove obaveze PIO, MIO u slučajevima zapošljavanja ili samozapošljavanja;
- formiranje Stručne savjetodavne službe sa osposobljenim kadrom za pružanje stručnih usluga unutar oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- edukacije o proizvodnji organskih proizvoda i ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji;
- edukacije poljoprivrednih proizvođača u vezi sa podizanjem novih zasada voća, sjetva i sadnja ratarskih i povrtnih kultura;
- izdavanje pod zakup državnog poljoprivrednog zemljišta; te

- okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta.

Indikator mjere 1.2.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Ostvarene investicije u poljoprivredi u nova stalna sredstva u 000 KM	Ministarstvo za privredu BPK	70	182
Ukupni dodijeljeni poticaji za poljoprivredne proizvođače (ukupno u periodu 2021-2027).	Ministarstvo za privredu BPK	-	4.000.000 KM
Ukupan prosječni prinos biljnih kultura u t (u periodu 2021-2027)	Ministarstvo za privredu BPK	12.335	14.802
Ukupan prosječni prinos rodni stabala u t (u periodu 2021-2027)	Ministarstvo za privredu BPK	506.490	582.250
Ukupan broj grla stoke	Ministarstvo za privredu BPK	39.955	43.000

Mjera 1.2.3. Korištenje šumskih resursa za održivi ruralni razvoj

Cilj ove mjere je unapređenje gospodarenja šumskim resursima te korištenje šumskih resursa u svrhu ruralnog razvoja. S obzirom da Bosna i Hercegovina sada ima svoj FSC standard, radit će se na jačanju kapaciteta i redovnoj primjeni FSC standarda za certificiranje gospodarenja šumama na području BPK.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- primjenu FSC standarda i recertificiranje,
- unapređenje primjene uzgojnih mjera gospodarenja šumama,
- primjena mjera zaštite od požara,
- suzbijanje nelegalne sječe,
- izgradnja i rekonstrukcija šumskih puteva, te
- prikupljanje šumskih nedrvnih proizvoda i povezivanje sa prerađivačima.

Indikator mjere 1.2.3.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Ukupna izdvajanja namjenskih sredstava za oblast šumarstva (2021-2027)	Ministarstvo za privredu BPK	-	3.000.000 KM
Uspješno godišnje certificiranje šumskog privrednog društva u skladu sa FSC standardom	Ministarstvo za privredu BPK	0	7
Ukupna prodaja šumskih sortimenata u m ³	Ministarstvo za privredu BPK	39.117	59.840

2.1.9. Prioritet 1.3. sa indikatorima i mjerama

U narednoj tabeli prezentiran je pregled prioriteta 1.3. sa indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tabela 17. Prioriteti 1.3. sa pripadajućim indikatorima i mjerama

STRATEŠKI CILJ 1	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITET 1.3. RAZVITI TURISTIČKU PONUDU I INFRASTRUKTURU ZA ODRŽIVI TURIZAM	Broj ležaja /iskorištenost smještajnih kapaciteta	197 6,7 %	217 25 %
	Ukupan broj poslovnih subjekata u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	124	134
	Prosječna neto plata u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	425	650
	Broj dolazaka domaćih turista	734	1.500
	Broj dolazaka stranih turista	1.138	2.000
	Broj noćenja domaćih turista	1.601	3.000
	Broj noćenja stranih turista	3.595	6.639
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
MJERA 1.3.1. UNAPREĐENJE TURISTIČKE PONUDE ZASNOVANE NA ATRAKTIVNIM RESURSIMA			
MJERA 1.3.2. PROMOCIJA TURISTIČKE PONUDE I PODRŠKA TURISTIČKIM MANIFESTACIJAMA			

Mjera 1.3.1. Unapređenje turističke ponude zasnovane na atraktivnim resursima

Cilj ove mjere je stvoriti uslove za unapređenje turističke ponude BPK boljim iskorištavanjem turističkih potencijala i izgradnjom turističke infrastrukture kako bi se stvorile pretpostavke za rast i održivost turizma. Neophodno je definisati atraktivne turističke resurse u lokalnim zajednicama sa potencijalom koje je potrebno proglasiti područjima od općeg interesa za razvoj turizma i pružiti podršku valorizaciji tih destinacija. Unaprjeđenjem turističke ponude obezbijediće se veća iskorištenost turističkih resursa i potencijala, a što će uticati na povećanje dolaska i zadržavanja turista na području BPK kao i na poboljšanje kvalitete života građana BPK.

Okvirna područja djelovanja odnose se na

- analizu turističkih resursa u lokalnim zajednicama i proglašenje resursa od značaja za razvoj turizma
- edukacije i opremanje seoskih domaćinstava za ruralni turizam;
- izgradnju lovačkih domova i promocija lovstva;
- izgradnju infrastrukture za zimski turizam (nastavak izgradnje skijališta Kriva Draga, izgradnja ski-lifta);
- promoviranje i podršku planinarskom domu Ruda Glava;
- izgradnju brdskih biciklističkih staza;
- izgradnju/uređenje destinacija kulturno-historijskih spomenika (Izgradnja zaštićene zone nekropole stećaka Hrančići-Goršić polje, Izrada kapije na mjestu prelaska Osmanlija preko Drine, Izgradnja parka i Rimskog mosta, Izgradnja centra Drinskim mučenicama);

- iskorištavanje potencijala riječnog turizma (Izrada Master plana za valorizaciju potencijala rijeke Drine, Poribljavanje rijeka Drine i Prače u cilju razvoja ribolovnog turizma, Implementacija projekata uređenja plaže Žanj i uređenje lokaliteta Sadba i Vranići...);
- uređenje botaničkog parka prirode „Modran“; te
- izgradnju etno sela.

Indikator mjere 1.3.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Ukupne investicije u hotelijerstvu i uostiteljstvu u 000 KM	Ministarstvo za privredu BPK	61 (2018)	180
Broj rekonstruiranih /uređenih turističkih destinacija (2021-2027)	Ministarstvo za privredu BPK	0	3

Mjera 1.3.2. Promocija turističke ponude i podrška turističkim manifestacijama

Cilj ove mjere je učiniti BPK atraktivnom turističkom destinacijom u Federaciji BiH za domaće i strane turiste, kroz definisanje turističke ponude i kontinuiranu promociju uz podršku turističkim manifestacijama.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- izradu marketing plana i plana promocije turizma BPK (Zakon o turizmu Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, "Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde", br.9/20);
- uspostavljanje funkcionalne Turističke zajednice BPK;
- promociju turizma Bosansko-podrinjskog kantona Goražde u saradnji sa putničkim/turističkim agencijama i Turističkom zajednicom BPK (nakon uspostavljanja); te
- Program podrške turističkim manifestacijama (festivalima, sajmovima i drugim manifestacijama).

Indikator mjere 1.3.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Uspostavljena Turistička zajednica BPK	Ministarstvo za privredu BPK	-	Da
Broj podržanih turističkih manifestacija (u periodu 2021-2027.)	Ministarstvo za privredu BPK	-	35 (min 5 godišnje)

2.2. Prioriteti za strateški cilj 2

U okviru Strateškog cilja 2, postavljena su četiri prioriteta i to:

- **PRIORITET 2.1. Unapređenje pristupa kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama** će se postići kroz modernizaciju Nastavnih planova i programa zasnovanim na ishodima učenja te kroz nastavak razvijanja sistema cjeloživotnog učenja koje je u skladu sa iskazanim potrebama na tržištu rada kao i putem jačanja inkluzivnost u obrazovanju. Neophodno je proširivati kapacitete postojećih objekata za odgoj i obrazovanje, kao i unapređenje kvalitete

postojećih. Pored toga neophodno je opremiti ustanove modernom opremom a posebno radom na daljinu.

- **PRIORITET 2.2. Podržati razvoj kulturnih i sportskih sadržaja za sve društvene grupe** ogledaće se kroz redovnu podršku sportskih i kulturnih događaja. Posebna pažnja biće posvećena unapređenju postojećih kulturnih i sportskih objekata, kao i izgradnji novih, što bi trebalo da dovede do povećavanja posjetilaca kulturnih događaja kao i povećanja sportskih navika stanovništva.
- **PRIORITET 2.3. Osigurati pravedan i efikasan sistem zdravstvene i socijalne zaštite** će se postići kroz ciljano usmjeravanja socijalne zaštite, kao i kroz nastavak provođenja pronatalitetnih politika koje će da doprinesu boljoj demografskoj slici BPK-Goražde. Neophodno je unaprijediti kapacitete i usluge zdravstvenih ustanova, posebno kroz nabavku neophodne opreme zdravstvenim ustanovama.
- **PRIORITET 2.4. Unaprijediti efikasnost rada javnih institucija i sigurnost** će se postići kroz efikasnost i transparentnost javne uprave, za šta je neophodno ulagati u digitalizaciju. Sigurnost će se unaprijediti kroz igradnju kapaciteta te kroz nadogradnju postojećeg video nadzora i proširenje radarskog sistema.

2.2.7. Prioritet 2.1. sa indikatorima i mjerama

U narednoj tabeli prezentiran je pregled prioriteta 2.1 sa indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tabelica 18. Prioriteti 2.1. sa pripadajućim indikatorima i mjerama

STRATEŠKI CILJ 2	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITETI			
PRIORITET 2.1. UNAPREĐENJE PRISTUPA KVALITETNOM I INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU I OBUKAMA	Udio NKV zaposlenih u ukupno zaposlenim u BPK (%)	33	25
	Broj djece koja nisu primljena u predškolskim ustanovama (vrtićima) radi popunjenih kapaciteta	151	0
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.1.1. KURIKULARNA REFORMA I RAZVOJ SISTEMA CJELOŽIVOTNOG UČENJA			
2.1.2. RAZVOJ KAPACITETA OBRAZOVNIH USTANOVA SVIH NIVOVA OBRAZOVANJA			

Mjera 2.1.1. Kurikularna reforma i razvoj sistema cjeloživotnog učenja

Cilj ove mjere je stvoriti neophodne uslove unaprijeđenja pristupa kvalitetnom obrazovanju i obukama kroz razvoj i modernizaciju Nastavnih planova i programa, reviziju Nastavnih planova i programa i izradu novih Nastavnih planova i programa zasnovanih na ishodima učenja.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- reviziju nastavnih planova i programa i donošenje novih nastavnih planova i programa koji će biti zasnovani na ishodima učenja;
- kontinuiranu edukaciju i stručno usavršavanje nastavnog kadra iz ciljanih programa edukacije usmjerene na učenička postignuća, funkcionalno znanje, ishode učenja i sl.;
- edukaciju kompletnog nastavnog kadra u informatičkoj pismenosti; te
- nastavak razvoja sistema cjeloživotnog učenja koje je u skladu sa iskazanim potrebama na tržištu rada.

Indikatori mjere 2.1.1	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Provedena kurikularna reforma	Resorno ministarstvo	Ne	Da
Broj učenika na 1 kompjuter (osnovna škola)	FZS	9,75	5

Mjera 2.1.2. Razvoj kapaciteta obrazovnih ustanova svih nivoa obrazovanja

Cilj ove mjere je stvoriti uslove za kvalitetan i poticajan rad učenika, studenata i nastavnog osoblja u sistemu formalnog i neformalnog obrazovanja. Područja djelovanja odnose se na predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje, te neformalno obrazovanje odraslih.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- rekonstrukciju objekata osnovnih i srednjih škola na području kantona;
- opremanje školskih kabineta modernim sredstvima za nastavu, sa fokusom na opremu za rad na daljinu (informatička i komunikacijska oprema);
- izgradnju ili dogradnju objekata predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja;
- nabavku namještaja prilagođenog uzrastu učenika;
- opremanje ustanova za neformalno obrazovanje modernom opremom, posebno opremom za rad na daljinu;
- izgradnju i rekonstrukciju sportskih terena i sala u školama.

Indikatori mjere 2.1.2	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Broj rekonstruisanih objekata osnovnih škola (u periodu implementacije Strategije)	Resorno ministarstvo	-	5
Broj rekonstruisanih objekata srednjih škola (u periodu implementacije Strategije)	Resorno ministarstvo	-	3
Kapacitet javnih ustanova za prijem djece predškolskog uzrasta	Resorno ministarstvo	121	300

2.2.8. Prioritet 2.2. sa indikatorima i mjerama

U narednoj tabeli prezentiran je pregled prioriteta 2.2. sa indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tabelica 19. Prioriteti 2.2. sa pripadajućim indikatorima i mjerama

STRATEŠKI CILJ 2	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITETI			
PRIORITET 2.2. PODRŽATI RAZVOJ KULTURNIH I SPORTSKIH SADRŽAJA ZA SVE DRUŠTVENE GRUPE	Tekući transfer za kulturu u KM	8.100 (2018)	30.000
	Iznos dodjeljenih sredstava za sportske programe na godišnjem nivou	300.000 KM	500.000K M
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.2.1 UNAPREĐENJE SISTEMA PODRŠKE SPORTU I RAZVOJ SPORTSKE INFRASTRUKTURE			
2.2.2. OBOGAĆIVANJE KULTURNIH SADRŽAJA			

Mjera 2.2.1. Unapređenje sistema podrške sportu i razvoj sportske infrastrukture

Cilj ove mjere je pružiti podršku nosiocima sportskih aktivnosti i djelatnosti na području BPK. Mjera je usmjerena na takmičarski, rekreativni i školski sport te sport lica sa invaliditetom.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- podršku redovnih programa sportskih klubova usmjerenih ka takmičarskom sportu;
- podršku programima rekreativnog sporta;
- podršku programima školskog sporta;
- podršku redovnim programima sportskih klubova lica sa invaliditetom koji djeluju u sklopu Sportskog saveza za sport i rekreaciju invalida Kantona u takmičarskom sportu;
- podršku dodatnih programa sportskih klubova usmjerenih ka jačanju sportskih klubova i proširenju sportskih sadržaja u kantonu;
- utvrđivanje i primjenu kriterija za raspodjelu sredstava sportskim organizacijama;
- obnovu i modernizaciju postojećih sportskih objekata te ulaganje u igrališta i javne prostore;
- izgradnju sportskih dvorana i
- izgradnju bazena.

Indikatori mjere 2.2.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Broj realizovanih programa usmjerenih ka takmičarskom, rekreativnom i školskom sportu te sportu lica sa invaliditetom*	Resorno ministarstvo	28	33
Broj uključenih sportista;*	Resorno ministarstvo	1.100	1.400
Broj novoizgrađenih sportskih objekata	Resorno ministarstvo	0	2

Mjera 2.2.2. Obogaćivanje kulturnih sadržaja

Cilj ove mjere je da se poveća broj kulturnih dešavanja na području BPK, a uporodo sa tim da se poveća i broj posjetilaca na kulturnim manifestacijama na području BPK. Kako bi se to realizovalo, neophodno je unapređivati i samu infrastrukturu u oblasti kulture.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- podršku projektima usmjerenim na razvoj kulturno - historijskog naslijeđa na području BPK;
- podršku projektima usmjerenim na razvoj tehničke kulture;
- podršku lokalnim zajednicama za poduzimanje arhitektonsko-građevinski zahvata na objektima u urbanim sredinama u cilju očuvanja kulturno historijskih obilježja; te
- podršku uspostavi modernih kino projekcija u adekvatno opremljenom prostoru.

Indikatori mjere 2.2.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Broj saniranih kulturnih ustanova	Resorno ministarstvo	1	2
Broj podržanih projekata kulture	Resorno ministarstvo	10	15
Broj posjetilaca institucija kulture	Resorno ministarstvo	23.000	30.000

2.2.9. Prioritet 2.3. sa indikatorima i mjerama

U narednoj tabeli prezentiran je pregled prioriteta 2.3. sa indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tabela 20. Prioriteti 2.3. sa pripadajućim indikatorima i mjerama

STRATEŠKI CILJ 2	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITETI			
PRIORITET 2.3. OSIGURATI PRAVEDAN I EFIKASAN SISTEM ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE	Godišnja izdvajanja za stalnu novčanu pomoć i tuđu njegu u KM	834.094 (2018)	1.000.000
	Broj stanovnika na doktora medicine u PZZ	1.294 (2018 FZJZ)	1.000
	Udio stanovništva od 0-14 godina (%)	14,1	14
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.3.1. UNAPREĐENJE SOCIJALNE INKLUZIJE KROZ CILJANO I BOLJE USMJERAVANJE JAVNIH RASHODA ZA SOCIJALNU ZAŠTITU			
2.3.2. PROVOĐENJE PRONATALITETNIH POLITIKA			
2.3.3. UNAPREĐENJE KAPACITETA I USLUGA ZDRAVSTVENIH USTANOVA			

Mjera 2.3.1. Unapređenje socijalne inkluzije kroz ciljano i bolje usmjerenje javnih rashoda za socijalnu zaštitu

Cilj ove mjere je bolja ciljanost finansijskih transfera socijalne zaštite usmjerene prema potrebama korisnika, odnosno unapređenje upravljanja i finansiranja sistema socijalne zaštite, temeljenog na boljem ciljanju korisnika sa stvarnim potrebama.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- uspostavljanje zakonodavnog okvira iz oblasti socijalne zaštite koji omogućavaju bolju raspodjelu finansijskih trasfera;
- izradu socijalne mape BPK;
- povećanje broja socijalnih radnika i psihologa koji rade na terenu;
- kontinuirano educiranje socijalnog kadra;
- rekonstrukciju i adaptaciju objekata koji pružaju socijalnu zaštitu; te
- opremanje objekata koje pružaju socijalnu zaštitu / usluge.

Indikatori mjere 2.3.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Izrađena socijalna karta stanovništva	Resorno ministarstvo	Ne	Da
Broj zaposlenih socijalnih radnika	FZS	23	25

Mjera 2.3.2 Provođenje pronatalitetnih politika

S obzirom na nepovoljna demografska kretanja kako u BiH pa tako i u BPK, cilj ove mjere usmjeren je ka pozitivnom usmjeravanju vitalnog razvoja stanovništva i zaustavljanja negativnih demografskih kretanja na području BPK, odnosno poboljšanju demografske slike kroz porast stope prirodnog priraštaja.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- provedbu zakonske pronatalitene odredbe prava na novčanu naknadu za svako novorođeno treće, četvrto i peto dijete;
- izradu stambenih politika za mlade osobe;
- politike koje vode balasiranju privatnog i poslovnog života (organizovanje vrtića u firmama, radno vrijeme prilagođeno porodičom životu..); te
- kreiranje mjera i aktivnosti iz domena populacijske politike usklađene sa višim nivoima vlasti.

Indikatori mjere 2.3.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Stopa fertiliteta	FZzJZ (Statistički godišnjak)	1,7	1,8
Novčana naknada za novorođeno, treće, četvrto i peto dijete	CSR - Izvještaj o radu	1.311.981	1.500.000

Mjera 2.3.3 Unapređenje kapaciteta i usluga zdravstvenih ustanova

Cilj ove mjere je da se unaprijedi zdravstveno stanje stanovništva BPK kroz unapređenje rada javnih ustanova iz sistema zdravstvene zaštite i programe prevencije bolesti i promocije zdravog načina života.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- modernizovanje rada javnih ustanova iz sistema zdravstvene zaštite BPK;
- promoviranje zdravog načina života;
- smanjivanje liste čekanja;
- smanjivanje troškova liječenja kroz uštede u budžetu BPK;

- nabavku potrebne medicinske opreme; te
- usavršavanje medicinskog kadra.

Indikator imjere 2.3.3.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Broj obavljenih sistematskih periodičnih pregleda u PZZ	FZZJZ (Zdravstveno statistički godišnjak)	3.838 (2018)	4.200
Zauzetost postelja u bolnicama (%)	FZZJZ (Zdravstveno statistički godišnjak)	42,7 (2018)	55 %
Broj ciljanih pregleda i posjeta u službi za zdravstvenu zaštitu žena u BPK	FZZJZ (Zdravstveno statistički godišnjak)	1.389 (2018)	2.000

2.2.10. Prioritet 2.4. sa indikatorima i mjerama

U narednoj tabeli prezentiran je pregled prioriteta 2.4. sa indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tabela 21. Prioriteti 2.4. sa pripadajućim indikatorima i mjerama

STRATEŠKI CILJ 2 PRIORITETI	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITET 2.4. UNAPRIJEDITI EFIKASNOST RADA JAVNIH INSTITUCIJA I SIGURNOST	Broj uvedenih e-servisa za usluge javne uprave za privredu i građane (u periodu 2021-2027)	-	3
	Broj registrovanih krivičnih djela	75	53
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.4.1. POBOLJŠATI DIGITALIZACIJU, EFIKASNOST I TRANSPARENTNOST RADA JAVNE UPRAVE			
2.4.2. IZGRADITI KAPACITETE NEOPHODNE ZA SUZBIJANJE KRIMINALITETA I STEPENA OTKRIVENOSTI POČINILACA KRVIČNIH DIJELA			

Mjera 2.4.1. Poboljšati digitalizaciju, efikasnost i transparentnost javne uprave

Upotreba informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT) u organima uprave Bosansko-podrinjskog kantona Goražde nije u dovoljnoj mjeri zastupljena. Ovakvo stanje je uzrokovano nedovoljnom svijesti o mogućnostima koje pruža IKT kao i nedovoljnoj educiranosti zaposlenika u javnoj upravi. Imajući u vidu da je javni sektor najveći kolektor javnih podataka i informacija, dobro osmišljen i razvijen informacioni sistem u vidu, elektronske Vlade (E-vlada), moderne web stranice, objavljivanjem raznih elektronskih registara, doći će do unapređenja pružanja informacija i usluga, te će se podstaći građani i civilna društva na veći stepen učešća u procesu donošenja odluka, a samim tim uprava postaje odgovornija, transparentnija i djelotvornija.

S obzirom da su u strukturi uposlenih u javnoj upravi BPK, najmanje zastupljeni državni službenici, koji su zapravo nosioci poslova osnovne djelatnosti, u okviru ove mjere potrebno je izvršiti jačanje kapaciteta kadrovskih potencijala državnih službenika javne uprave BPK kojim se osigurava

odgovorno i efektivno upravljanje javnim poslovima. U cilju unapređenja kvaliteta efikasnosti i profesionalnosti zaposlenih u državnoj službi, te efikasnije provedbe aktivnosti iz nadležnosti organa uprave na području BPK, potrebno je vršiti kontinuirano ulaganje u obrazovanje i edukacije zaposlenih, kako bi došlo do povećanja i nadogradnje postojećih kompetencija i vještina.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- unapređenje tehničkih kapaciteta i konfiguracija radnih stanica na nivou pojedinačnih institucija;
- uspostavu e-vlade, odnosno da se dosadašnji administrativni poslovi koji su bili u pisanoj formi, zamjene elektronskom komunikacijom, odnosno ubuduće dostavljaju u elektronskom obliku;
- uspostavu e-registara (o zaposlenim, imenovanim licima i dr.) putem kojih se povećava dostupnost informacija, a uprava postaje transparentnija i odgovornija;
- kadrovsko jačanje kapaciteta organa javne uprave,
- kontinuirano stručno usavršavanje i obuke u skladu sa potrebama javne uprave za državne službenike i namještenike, te
- unapređenje etičkih standarda u državnoj službi,

Indikatori mjere 2.4.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Broj novih računara i savremene IT opreme u periodu (2021-2027)	Resorno ministarstvo	-	100
Broj uspostavljenih elektronskih registara	Resorno ministarstvo	1	10
Omjer državnih službenika u odnosu na namještenike	Resorno ministarstvo (procjena)	40:60	60:40
Broj održanih edukacija za državne službenike (godišnje)	Resorno ministarstvo (procjena)	10	13

Mjera 2.4.2 Izgraditi kapacitete neophodne za suzbijanje kriminaliteta i stepena otkrivenosti počinitelja krivičnih djela

Cilj ove mjere je stvoriti uslove za nesmetan rad zaposlenika Uprave policije Ministarstva za unutrašnje poslove BPK, te stvoriti pretpostavke za značajnije unapređenje aktivnosti na suzbijanju kriminaliteta i stepena otkrivenosti počinitelja, povećanja sigurnosti saobraćaja, jačanja kapaciteta Ministarstva i Uprave policije.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- kontinuirane edukacije policijskih službenika sa naglaskom na policijska ovlaštenja;
- donošenje etičkog kodeksa za policijske službenike;
- redovne inspekcije, revizije i kontrole rada policijskih službenika;
- saradnju policijskih službenika i građana;
- edukacije mladih u vezi sa sprečavanjem zloupotrebe opojnih droga i vršnjačkog nasilja;
- nadogradnju postojećeg video nadzora i proširenje radarskog sistema; te
- poboljšanje stanja u oblasti javnog reda i mira, nabavljanja i držanja oružja i municije.

Indikatori mjere 2.4.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Broj postavljenih videokamera na	Resorno ministarstvo	7	12

ključnim mjestima			
Broj narušavanja JRM	Resorno ministarstvo	86	60
Broj postavljenih radara	Resorno ministarstvo	2	4

2.3. Prioriteti i mjere za strateški cilj 3

U okviru Strateškog cilja 3, postavljena su dva prioriteta i to:

- **PRIORITET 3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima i održivo prostorno planiranje** će se implementirati kroz funkcionalnim sistemom kreiranja politika i upravljanja održivim razvoj kao i sa zaštitom i obnovom prirodnih resusa. Potrebno je uspostaviti i registar zagađivača, vršiti monitoring i definisati mjere za smanjenje zagađenosti, a putem uspostavljenih sistema praćenja mjeriti efekat mjera. Također, neophodno je nastaviti sa mjerama usmjerenim na povećanje energetske efikasnosti i korištenje čiste energije. Pored toga potrebno je nastaviti sa aktivnostim čišćenja područja kontaminiranih minama, kako bi se stvorili preduslovi za razvijanje turizma i poljoprivrede.
- **PRIORITET 3.2. Povećati investicije u javnu infrastrukturu i usluge** ogleda se kroz investiranja u mnoge javne infrastrukturne projekte neophodnih za kanton. To se odnosi na transportnu infrastrukturu, unapređenje vodovodne i kanalizacione mreže, adekvatnim upravljanjem otpadom poštivajući principe cirkularne ekonomije.

2.3.7. Prioritet 3.1. sa indikatorima i mjerama

U narednoj tabeli prezentiran je pregled prioriteta 3.1. sa indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tabelica 22. Prioriteti 3.1. sa pripadajućim indikatorima i mjerama

STRATEŠKI CILJ 3	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITETI			
PRIORITET 3.1. OSIGURATI PAMETNO UPRAVLJANJE PRIRODNIM RESURSIMA I ODRŽIVO PROSTORNO PLANIRANJE	Zaštićena područja (ha)	0	100
	Izrađen registar zagađivača	Ne	Da
	Važeći prostorni planovi	2	4
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.1.1 USPOSTAVITI SISTEM REDOVNOG PRAĆENJA OKOLIŠNIH PARAMETARA TE UNAPRIJEDITI ZAŠTITU I OBNOVU PRIRODNIH RESURSA			
3.1.2 POVEĆATI ENERGETSKU EFIKASNOST POSTOJEĆIH POTROŠAČA			

Mjera 3.1.1.Uspostaviti sistem redovnog praćenja okolišnih parametara te unaprijediti zaštitu i obnovu prirodnih resursa

Cilj ove mjere je da obezbijedi zaštitu prirodnih resursa pored toga što raste ekonomska aktivnost i rast potrošnje stanovništva. Da bi se to osiguralo potrebno je upravljati prirodnim resursima na adekvatan način, ali podići svijest cijelokupnog stanovništva i privatnog sektora o značaju i potrebi zaštite okoliša. Također je neophodno izmijeniti i zakonodavni okvir koji će omogućiti bolje upravljanje ovim sektorom posebno kroz jačanje kontrole i praćenja kvaliteta eko sistema. Potrebno je uvesti politike koje će spriječiti nova zagađenja, dekontaminirati zemljište posebno ono koje je zagađeno minama. Da bi se to obezbjedilo potrebno je održivo upravljati prirodnim resursima.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- podizanje svijesti kod stanovnika i privatne zajednice o važnosti zaštite okolišem;
- unaprijeđenje zakonodavnog okvira iz oblasti održivog upravljanja okolišem;
- redovnu kontrolu i praćenje eko stanja;
- izradu planskih akata kojima se obezbijeduje zaštita okoliša i bioodrživost;
- uspostavljanje informacionog sistema prostornog uređenja i zaštite okoliša;
- razvijanje sistema zaštite i spašavanja i odgovora na prirodne i druge nesreće;
- saniranje i zaštita okolišnih komponenti (vode, šume, zrak i tlo, klizišta, zaštita od poplava, minirane površine i crne tačke, zaštićena područja, vodozaštitne zone);
- saniranje deponija koje predstavljaju prijetnju za okoliš (remedijacija bivše deponije komunalnog otpada i deponije šljake);
- čišćenje područja zagađenog minama; te
- saniranje klizišta.

Indikator mjere 3.1.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Povećanje finansijskih izdvajanja OCD kojima je cilj očuvanje okoliša	Resorno ministarstvo	40.000KM	60.000KM
Količina izvršene remedijacije (u hektarima) u periodu implementacije Strategije	Resorno ministarstvo	-	18
Sumnjiva minska površina (% udio u ukupnoj površini kantona)	BHMAC	14,51 %	12 %
Izveštaj o praćenju okolišnih parametara	Resorno ministarstvo	Ne	Da

Mjera 3.1.2 Povećati energetska efikasnost postojećih potrošača

Mnogi javni objekti u BPK bilježe značajne gubitke toplotne energije što dovodi do povećane potrošnje energenata, a samim tim i do veće zagađenosti.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- izradu Elaborata/Studije izvodljivosti uvođenja toplifikacije tj. rješavanje pitanja grijanja kroz projekte toplifikacije),
- sanaciju toplotnih gubitaka,
- utopljavanje objekata (javnih i privatnih) ,
- uspostavljanje centralnog grijanja,
- rekonstrukciju objekata radi povećavanja energetske efikasnosti; te
- razvoj javne rasvjete prelaskom na LED rasvjetu.

Indikator mjere 3.1.2.	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost
------------------------	-------	--------------------	-------------------

		2019	2027
Broj javnih objekata na kojima je provedeno utopljanje;	Resorno ministarstvo	5	20
% energetski efikasne javne rasvijete;	Resorno ministarstvo	10 %	50 %

2.3.8. Prioritet 3.2. sa indikatorima i mjerama

U narednoj tabeli prezentiran je pregled prioriteta 3.2. sa indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tabelica 23. Prioriteti 3.2. sa pripadajućim indikatorima i mjerama

STRATEŠKI CILJ 3 PRIORITETI	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITET 3.2. POVEĆATI INVESTICIJE U JAVNU INFRASTRUKTURU I USLUGE	Broj saobraćajnih nesreća	77	60
	Procenat pokrivenosti javnom vodovodnom mrežom (%)	80	90
	Udio reciklaže ambalažnog otpada (%)	0	10
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.2.1. IZGRADNJA I REKONSTRUKCIJA INFRASTRUKTURE ZA VODOSNABDJEVANJE, KANALIZACIJU, OTPADNE I OBORINSKE VODE			
3.2.2. UNAPRIJEDITI SISTEM ADEKVATNOG PRIKUPLJANJA I ZBRINJAVANJA ČVRSTOG OTPADA U SKLADU SA PRINCIPIMA CIRKULARNE EKONOMIJE			
3.2.3. IZGRADNJA I REKONSTRUKCIJA PUTNE INFRASTRUKTURE			

Mjera 3.2.1. Izgradnja i rekonstrukcija infrastrukture za vodosnabdjevanje, kanalizaciju, otpadne i oborinske vode

Kao osnovno ljudsko pravo na pitku vodu ovom mjerom bi se obezbjedila pitka voda za sve stanovnike BPK. Za ispunjenje ove mjere potrebno je provesti nekoliko projekata koji se odnose na sanaciju postojećih vodovoda i izgradnju novih. Također, potrebno je unaprijediti kanalizacionu mrežu, kako u ruralnim tako i u urbanim područjima. Dodatno radi povećavanja padavina potrebno je implementirati i projekte koji se odnose na upravljanje oborinskim vodama.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- kvalitetnije vodosnabdjevanje visinskih dijelova Grada Goražde;
- sanaciju preostalog dijela sekundarne vodovodne mreže u Gradu Goražde;
- izgradnju gravitacionog vodovoda „Stolac“ u Općini Foča u FBiH;

- unaprjeđenje snabdijevanja i kvaliteta vode za piće u Općini Pale FBiH;
- izgradnju kolektora otpadnih voda sa prečištačima na dionici Vitkovići – Novo Goražde u Gradu Goražde;
- izgradnju kanalizacionih sistema u ruralnim dijelovima Grada Goražde: Mravinjac-Bogušići-Berič i Osanica-Ilovača;
- izgradnju kanalizacionog sistema u općini Foča FBiH;
- izgradnju kanalizacionog sistema u općini Pale FBiH; te
- izgradnju kolektora oborinskih voda u naseljima Rasadnik, Obarak, Grabovik, Gubavica, Sarajevska cesta, Lastavice, Lozje i Višegradska ulica u Gradu Goražde.

Indikator mjere 3.2.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Broj korisnika/domaćinstava priključenih na javni vodovodni sistem	JKP	8.270	12.000
Broj korisnika priključenih na javni kanalizacioni sistem	JKP	5.500	7.500

Mjera 3.2.2. Unaprijediti sistem adekvatnog prikupljanja i zbrinjavanja čvrstog otpada u skladu sa principima cirkularne ekonomije

Na području kantona BPK zabilježen je značajan broj divljih deponija, kao i potreba za izgradnjom i upravljanjem regionalnih deponija. Jedan od načina zbrinjavanja čvrstog otpada, je i putem cirkularne ekonomije. Ona predstavlja nov pristup koji integriše ekonomiju i sistem upravljanja otpadom. Cirkularna ekonomija predstavlja regenerativni ekonomski sistem u okviru kojeg se proizvodni resursi, otpad, emisija otpada i energetske odliv bitno umanjuju usporavanjem, zaokruživanjem i produžavanjem energetske i materijalne ciklusa (životnih krugova) u proizvodnji. To se ostvaruje osmišljavanjem i stvaranjem proizvoda na takav način da im se maksimalno produži životni vek, ali i održavanjem, servisiranjem i reciklažom. Model cirkularne ekonomije u potpunosti je suprotnosti u odnosu na trenutno dominantnu linearnu ekonomiju koja promovira koncept proizvodnje nazvan "uzmi (iz prirode), napravi (u procesu proizvodnje), iskoristi, odbaci (na otpad)".

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- uspostavu infrastrukture za prikupljanje i reciklažu kroz selektivno prikupljanje otpada na području BPK;
- usaglašavanje i harmoniziranje normativnog okvira iz oblasti deponovanja i reciklaže;
- podsticanje održive upotrebe prirodnih resursa kroz uspostavu integralnog sistema upravljanja otpadom;
- očuvanje, zaštita i unapređivanje stanja u oblasti zaštite okoline, sprječavanje ugrožavanja zdravlja ljudi kao i stvaranje boljih uslova života;
- unaprjeđenje stanja komunalne usluge za stanovnike BPK; te
- izgradnju saniranih deponija.

Indikator mjere 3.2.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Količina adekvatno zbrinutog otpada na regionalnoj deponiji (% od ukupnog)	Resorno ministarstvo	0	50
Količina adekvatno zbrinutog inertnog otpada (% od ukupnog)	Resorno ministarstvo	0	50

Mjera 3.2.3. Izgradnja i rekonstrukcija putne infrastrukture

Razvijena putna infrastruktura je jedna od glavnih pokretača razvoja zajednice. Položaj kantona, iako se geografski nalazi, blizu glavnog grada trenutno je putno odsječen. Skraćivanje ovog puta za 40km očekivano će imati višestruke efekte. Pored toga neophodno je izgrađivati i nove puteve, mostove, kao i vršiti rekonstrukciju postojećih.

Okvirna područja djelovanja odnose se na:

- izgradnju novih putnih pravaca,
- rekonstrukciju postojećih putnih pravaca, te
- modernizaciju objekata.

Strateški projekat izgradnje ceste Goražde - Sarajevo opisan je u poglavlju 3.

Indikatori mjere 3.2.3.	Izvor	Polazna vrijednost 2019	Ciljna vrijednost 2027
Izgrađeni putni pravci (u km)	Autoceste FBiH	0	15
Dužina rekonstruisanih putnih pravaca (u periodu implementacije Strategije u km)	Resorno ministarstvo	0	20

3. STRATEŠKI PROJEKTI

U skladu sa Uredbom o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH, pored definisanih područja djelovanja u okviru mjera opisanih u prethodnom poglavlju, izdvojeno je nekoliko strateških projekata čija će implementacija imati višestruke efekte na održivi razvoj.

Strateški projekt: Izgradnja poslovne zone na lokalitetu "Haldište"

Studija izvodljivosti za izgradnju industrijske zone "Haldište" (16,8 ha u naselju Lug-Goražde) pokazala je da je zemljište ove industrijske zone trenutno prekriveno haldom i nestabilno, te da je potrebna stabilizacija terena ali da ne postoji adekvatna lokacija za odlaganje halde. Na osnovu rezultata Studije, stavljanje u funkciju zone treba obuhvatiti izgradnju obaloutvrde od Bačanskog mosta do mosta u Vitkovićima. Na taj način, halda će se izvući i ispuniti prostor između obaloutvrde i postojeće obale, obzirom da se radi o prilično velikim količinama, čime će se industrijska zona na ovom lokalitetu staviti u funkciju i otvoriti mogućnosti za potencijalne investitore. S druge strane će se stvoriti uslovi za izgradnju velike plaže na obali na odabranom lokalitetu.

Očekivani efekti

- Izgrađena obaloutvrda od Bačanskog mosta do mosta u Vitkovićima i izmještena halda
- Izgrađena nova industrijska zona 16,8 ha

Indikativni finansijski okvir

Iznos: 3.000.000 KM

Izvori: 5% budžet BPK i 95 % Privatni investitor (javno-privatno partnerstvo) i drugi vanjski izvori

Strateški projekt: Izgradnja kolektora otpadnih voda sa prečišćivačima

Projekat ima za cilj da izgradi dva prečišćivača, jedan se odnosi na otpadne vode za urbana područja lokalnih zajednica a drugi za otpadne vode industrijskih zona. Plan izvršenja je 2025.g.

Očekivani efekti

- Izgrađeni prečišćivači i stavljeni u funkciju
- Poboljšan kvalitet voda i smanjeno zagađenje okoliša

Indikativni finansijski okvir

Iznos: 8.000.000 KM

Izvori: 5 % budžet BPK, 5% lokalne zajednice i 90 % donatorska sredstva i viši nivoi

Strateški projekt: Izgradnja regionalne sanitarne deponije

Uz postojeća nesanitarna odlagališta otpada, veliki je broj divljih deponija, koje nastaju svakodnevno i koje su stalna prijetnja zagađenju vode, zemljišta i zraka i zdravlje ljudi i životinja. Postoji potreba uspostavljanja međuopćinske/regionalne sanitarne deponije kako bi se uspostavio sistem održivog upravljanja otpadom na području BPK. S obzirom da veliki broj ilegalnih odlagališta (divljih deponija) otpada nije evidentiran, podaci o njihovom broju baziraju se na procjenama. Adekvatno sanitarno zbrinjavanje otpada će stvoriti uslove za pokretanje projekta remedijacije bivših deponija.

Očekivani efekti

- Uspostavljena deponija za adekvatno zbrinjavanje otpada (procenat završetka 100 %)
- Smanjeno zagađenje okoliša

Indikativni finansijski okvir

Iznos: 15.000.000 KM

Izvori: 100 % vanjski izvori

Strateški projekt: Izgradnja ceste Goražde-Sarajevo

Položaj kantona, iako se geografski nalazi, blizu glavnog grada trenutno je putno odsječen. Skraćivanje ovog puta za 40 km znači da će vožnja biti smanjena sa 90 minuta na 45 minuta. Implementacija je već započeta sa izgradnjom tunela Hranjen. Realizacija ovog projekta će omogućiti višestruke efekte za poboljšanje povezanosti privrede i stanovnika BPK sa susjednim regijama.

Očekivani efekti

- Izgrađeni put Goražde Sarajevo
- Poboljšana povezanost privrede i stanovnika BPK i povećanje budžetskih prihoda

Indikativni finansijski okvir

Iznos: 8.000.000 KM

Izvori: 5 % budžet BPK, 5% lokalne zajednice i 90 % donatorska sredstva i viši nivoi

MACBRI

4. INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR

Indikativni finansijski okvir predstavlja pregled potrebnih finansijskih sredstava za implementaciju mjera i strateških projekata iz Strategije, grupisano po prioritetima i strateškim ciljevima, za cijeli period implementacije, pri čemu je dat i pregled potencijalnih izvora sredstava.

Tabela 25. Indikativni finansijski okvir

INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR ZA PERIOD VAŽENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA					
Redni broj i oznaka	Struktura finansiranja (u %)*	Ukupno (KM)	Budžet institucije (KM)	Ostali izvori	
				(KM)	Naziv potencijalnog izvora
1. Strateški cilj Uspostaviti održiv ekonomski rast	23 %	30.020.000	13.600.000	16.420.000	
1.1. Prioritet		19.370.000	5.120.000	14.250.000	
1.1.1. Mjera		10.800.000	3.800.000	7.000.000	Budžet FBiH, budžeti općina, EU i drugi fondovi
1.1.2. Mjera		2.500.000	500.000	2.000.000	Budžet FBiH, budžeti općina, EU i drugi fondovi, privatni investitori
"Izgradnja poslovne zone na lokalitetu "Haldište" i obaloutvrde"		3.000.000	150.000	2.850.000	privatni investitori (JPP), ostali fondovi
1.1.3. Mjera		70.000	70.000	0	
1.1.4. Mjera		3.000.000	600.000	2.400.000	Budžet FBiH (FZZZ), budžeti općina
1.2. Prioritet		9.250.000	7.900.000	1.350.000	
1.2.1. Mjera		1.550.000	450.000	1.100.000	Budžeti viših nivoa vlasti,

					budžeti općina, EU i drugi fondovi
1.2.2. Mjera		4.700.000	4.450.000	250.000	Budžeti viših nivoa vlasti, donatori
1.2.3. Mjera		3.000.000	3.000.000	0	
1.3. Prioritet		1.400.000	580.000	820.000	
1.3.1. Mjera		1.000.000	300.000	700.000	Budžet FBiH, budžeti općina, EU i ostali fondovi, donatori
1.3.2. Mjera		400.000	280.000	120.000	Budžeti općina
2. Strateški cilj Učiniti BPK mjestom kvalitetnog življenja	22 %	29.350.000	21.685.000	7.665.000	
2.1. Prioritet		7.000.000	3.800.000	3.200.000	
2.1.1. Mjera		1.000.000	800.000	200.000	Budžet FBiH, budžeti općina,, donacije
2.1.2. Mjera		6.000.000	3.000.000	3.000.000	Budžet FBiH, budžeti općina, donacije
2.2. Prioritet		6.400.000	4.100.000	2.300.000	
2.2.1. Mjera		5.400.000	3.600.000	1.800.000	Budžet FBiH, budžeti općina, donacije
2.2.2. Mjera		1.000.000	500.000	500.000	Budžet FBiH, budžeti općina, donacije
2.3. Prioritet	6,5 %	15.000.000	13.050.000	1.950.000	
2.3.1. Mjera		2.000.000	1.000.000	1.000.000	Budžet FBiH, budžeti

					općina, donacije
2.3.2. Mjera		10.000.000	9.950.000	50.000	Budžet FBiH, budžeti općina, donacije
2.4. Prioritet	0,4 %	950.000	735.000	215.000	
2.4.1. Mjera		450.000	285.000	1650.000	Budžet FBiH, donacije
2.4.2. Mjera		500.000	450.000	50.000	Budžet FBiH, donacije
3. Strateški cilj Osigurati održivo upravljanje okolišem i jačati infrastrukturne kapacitete	55 %	72.730.000	4.560.000	68.170.000	
3.1 Prioritet		15.000.000	1.250.000	13.750.000	
3.1.1. Mjera		10.000.000	1.000.000	9.000.000	Budžeti općina, krediti, donacije
3.1.2. Mjera		5.000.000	250.000	4.750.000	Budžeti općina, donacije
3.2 Prioritet		57.730.000	3.310.000	54.420.000	
3.2.1. Mjera		14.730.000	730.000	14.000.000	Budžeti općina
Strateški projekat "Izgradnja kolektora otpadnih voda sa prečišćivačima"		8.000.000	400.000	7.600.000	Budžeti općina, donacije, viši nivoi
3.2.2. Mjera		18.000.000	180.000	17.820.000	Budžeti općina
Strateški projekat „Izgradnja		15.000.000	0	15.000.000	Vanjski izvori, donacije

regionalne sanitarne deponije“					
3.2.3. Mjera		2.000.000	2.000.000	0	
Ukupno	100 %	132.100.000	39.845.000	92.255.000	
Vanjski strateški projekat "Izgradnja Ceste Gorde - Sarajevo"		100.000.000		100.000.000	JP Autoceste F BiH d.o.o.
Ukupno sa vanjskim strateškim projektom		232.100.000	39.845.000	192.255.000	

PREGLED PO IZVORIMA (bez vanjskog strateškog projekta)	
Budžetska sredstva	Budžeti viših nivoa, općinski budžeti, krediti, sredstva EU, ostale donacije
KM	KM
30 %	70%

Za implementaciju Strategije razvoja BPK za period 2021-2027. godine planiran je ukupan iznos finansijskih sredstava od **132.100.000 KM**, od čega 30% iz budžeta BPK i 70% iz vanjskih izvora (budžet viših nivoa vlasti, budžet grada/općina, EU i drugi fondovi, donatori, privatni investitori i ostali). To ukazuje da Strategija značajno ovisi od finansiranja iz vanjskih izvora. Pored toga, potrebno je posebno naglasiti da je u indikativni finansijski okvir uključen i vanjski strateški projekat izgradnje ceste Goražde-Sarajevo, iz nadležnosti Federacije BiH, u iznosu od 100 miliona KM, te ukupna vrijednost planiranih finansijskih sredstava sa planiranim iznosom za vanjski strateški projekat iznosi **232.100.000 KM**.

5. INSTITUCIONALNI I ORGANIZACIONI OKVIR

U BPK uspostavljen je sistem za upravljanje razvojem, sa potrebnom institucionalnom i organizacionom strukturom koja omogućava horizontalnu koordinaciju (između kantonalnih ministarstava i tijela) i vertikalnu koordinaciju (između kantonalnih institucija, viših nivoa vlasti i jedinica lokalne samouprave u sastavu Kantona). U skladu s tim, u kantonalnim organima uprave BPK, poslovi razvojnog planiranja i upravljanja razvojem obuhvataju i koordinaciju izrade strateških dokumenata, te učešće u izradi strategija na federalnom nivou i nivou jedinica lokalne samouprave.

Osnovano je Vijeće za razvojno planiranje i upravljanje razvojem BPK, sukladno Zakonu o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH. Vijeće ima savjetodavnu ulogu u procesima definisanja, implementacije, monitoringa, evaluacije i izvještavanja o realizaciji. Nadležnosti Vijeća su definisane u skladu sa Zakonom a obuhvataju razmatranje i davanje preporuka:

- a) o ključnim razvojnim prioritetima u Kantonu;
- b) o strateškim dokumentima Bosne i Hercegovine, Strategiji razvoja Federacije i Strategiji razvoja BPK, a prije njihovog dostavljanja Vladi BPK na razmatranje;
- c) o strategijama razvoja jedinica lokalne samouprave i njihovoj usklađenosti sa strateškim dokumentima Kantona;
- d) o razvojnim programima koji zahtijevaju zajedničko djelovanje različitih institucija Kantona i jedinica lokalne samouprave, a u okviru Strategije razvoja BPK;
- e) o godišnjim izvještajima o implementaciji Strategije razvoja BPK;
- f) o problemima i razvojnim potencijalima BPK za razmatranje u okviru Vijeća Federacije;
- g) u pogledu drugih poslova iz oblasti razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u BPK.

Stručne i administrativno-tehničke poslove vezane za razvojno planiranje i upravljanje razvojem vrši Kabinet Premijera i Vlade BPK, koji od 2018. godine ima i ulogu jedinice za upravljanje razvojnim aktivnostima (JURA), ali je potrebno ojačati kapacitete ove jedinice, posebno u segmentu praćenja.

Uspostavljen je i Kantonalni odbor za razvoj (KOR), kao radno tijelo, čijem radu podršku pruža Kabinet Premijera i Vlade BPK.

U narednom periodu potrebno je dalje jačati kapacitete uspostavljenih tijela u okviru strukture sistema. Potrebna je također i kontinuirana izgradnja kapaciteta nosilaca implementacije mjera iz Strategije razvoja te drugih aktera koji učestvuju u razvojnim procesima kako bi na najbolji način odgovorili izazovima i potrebama razvojnih procesa u Kantonu. Pored toga, potrebno je poboljšati koordinaciju i komunikaciju između šireg kruga socio-ekonomskih aktera u Kantonu s ciljem njihovog aktivnog uključivanja u procese planiranja i implementacije.

Važnu ulogu ima delegiranje odgovornosti unutar organizacijske strukture Kantona, koje su vezane za planiranje i provedbu strateških intervencija za koje imaju ulogu nositelja implementacije. Važno je uspostavljanje baza podataka potrebnih za upravljanje razvojem Kantona. Treba imati u vidu da je potrebno obezbijediti ljudske resurse za implementaciju Strategije, kako iz ugla osposobljenosti i opremljenosti, tako i iz ugla raspoloživosti, u odnosu na druge redovne poslove.

6. PLAN PROVEDBE, PRAĆENJA, IZVJEŠĆAVANJA I EVALUACIJE

Pri izradi Plana provedbe, praćenja, izvještavanja i evaluacije Strategije, potrebno je uzeti u obzir Uredbu o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Uredbu o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Institucionalni okvir za izradu akcionih planova provedbe strategije, smjernica, trogodišnjeg i godišnjeg plana rada institucija, godišnjeg izvještaja o radu čine kantonalni organi uprave i kantonalne upravne organizacije, dok institucionalni okvir za tehničku i stručnu podršku u procesu planiranja, monitoringa i izvještavanja čini tijelo za poslove razvojnog planiranja i upravljanja razvojem BPK.

6.1. Provedba

Nosilac izrade Strategije razvoja definira okvir za provedbu, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strateških dokumenata, koji treba da sadrži opis odgovornosti kantonalnih institucija nadležnih za provedbu, praćenje, izvještavanje i evaluaciju Strategije, opis postupaka i dinamike aktivnosti u odnosu na napredak u provedbi Strategije.

Za Strategiju razvoja, tijelo za poslove razvojnog planiranja i upravljanja razvojem BPK, odnosno Kabinet Premijera i Vlade BPK, koordinira izradu akcionog plana svake planske godine po principu 1+2. Akcioni plan treba da minimalno sadrži sljedeće elemente: naziv strateškog cilja i prioriteta, naziv planiranih mjera i strateških projekata sa očekivanim rezultatima, nosioce realizacije, okvirnu finansijsku vrijednost po godinama i očekivane izvore finansiranja.

Proces izrade i usvajanja Smjernica iz člana 10. Uredbe o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju usklađen je sa izradom akcijskog plana. Prema Uredbi, proces trogodišnjeg planiranja rada započinje izradom smjernica za trogodišnje planiranje koje za nivo Kantona priprema premijer Vlade BPK, u suradnji sa Kabinetom Premijera i Vlade BPK. Smjernice se izrađuju svake godine za period od tri godine (1+2 po rolling sistemu), i imaju sljedeće minimalne elemente:

- a) oznaku nivoa za koje se izrađuju i period na koji se odnose;
- b) uvod sa opisom svrhe smjernica i kratkim opisom razvojnog konteksta, uključujući izazove i rizike;
- c) strateške pravce, odnosno smjerove razvoja koji proizlaze iz strateških dokumenata u Federaciji, te drugih relevantnih strateških dokumenata Bosne i Hercegovine, relevantnih dokumenata iz procesa evropskih integracija i međunarodno prihvaćenih globalnih ciljeva održivog razvoja;
- d) prioritete, mjere i strateške projekte;
- e) indikativni finansijski okvir usklađen sa relevantnim strateškim dokumentima;
- f) odgovarajuće indikatore strateških ciljeva, kao i odgovarajuće indikatore za prioritete i mjere.

Smjernice usvaja Vlada BPK uz prethodne konsultacije i preporuke Vijeća za razvojno planiranje i upravljanje razvojem BPK, najkasnije do sredine mjeseca februara u godini koja prethodi razdoblju trogodišnjeg planiranja.

U skladu sa Uredbom, provedba Strategije razvoja vršiće se putem trogodišnjih i godišnjih planova rada organa uprave Kantona. Prilikom izrade trogodišnjeg plana rada, organi uprave imaju obavezu preuzeti relevantne mjere iz Strategije razvoja sa pripadajućim indikatorima, kao i polazne i ciljne vrijednosti indikatora za svaku godinu trogodišnjeg razdoblja.

Mjere iz Strategije razvoja se unose kao programi u trogodišnjem planu rada, a svaki program u trogodišnjem planu rada utvrđuje se i kao program u Dokumentu okvirnog budžeta sa dodijeljenom šifrom. To znači da je mjera iz Strategije razvoja jednaka programu u trogodišnjem planu rada i DOB-u.

Za svaki od utvrđenih programa (mjera) definiraju se aktivnosti/projekti čija realizacija u trogodišnjem periodu doprinosi ostvarenju mjere, prioriteta i strateškog cilja iz Strategije razvoja.

U **godišnje planove rada** kantonalni organi uprave preuzimaju odabarane programe iz trogodišnjeg plana rada. Godišnji plan rada je implementacioni dokument sa aktivnostima/projektima koji će se poduzimati na godišnjem nivou kako bi se realizirali programi iz trogodišnjeg plana rada, te ostvarili mjere, prioriteta i strateški ciljevi iz strateškog dokumenta. Također, obaveza je da se aktivnosti iz akcijskih planova implementacije Strategije evidentiraju u godišnjim planovima rada organa uprave Kantona. Rukovodioci kantonalnih ministarstava do 7. januara tekuće godine dostavljaju godišnje planove rada Kabinetu Premijera i Vlade BPK do, koji objedinjava godišnje planove rada kantonalnih ministarstava u jedinstveni program rada vlade kantona najkasnije do 15. januara tekuće godine. Godišnji program rada usvaja Vlada BPK najkasnije do 31. januara godine na koju se odnosi plan, nakon čega se dostavlja Skupštini BPK na informisanje radi planiranja aktivnosti zakonodavne vlasti. U cilju poštivanja principa transparentnosti, usvojeni trogodišnji i godišnji planovi rada objavljuju se na web stranici Vlade BPK.

Dakle, u okviru organizacije rada kantonalnih organa uprave, neophodno je uvesti u praksu potpuno usklađivane planiranja rada kantonalnih organa uprave na temelju akcionih planova implementacije Strategije razvoja, radi osiguravanja usklađenosti budžetskog planiranja i planiranja javnih investicija sa razvojnim prioritetima definisanim u Strategiji. Također, neophodan je razvoj kapaciteta za pripremu projekata i dokumentacije za povlačenje sredstava iz vanjskih izvora.

6.2. Monitoring i izvještavanje

Monitoring predstavlja sistematično i kontinuirano prikupljanje, analiziranje i korištenje podataka i indikatora radi mjerenja napretka realizacije Strategije razvoja, u svrhu poduzimanja odgovarajućih mjera radi eventualnih korekcija i izvještavanja o ostvarenim rezultatima.

Za uspješnu provedbu monitoringa sve organizacione jedinice u kantonalnom organu uprave, trebaju uspostaviti i redovno ažurirati elektronske evidencije indikatora ostvarenja strateških ciljeva, prioriteta i mjera iz Strategije razvoja, te indikatora iz godišnjeg plana rada. Ove evidencije su osnov za izradu izvještaja o radu organa uprave i izradu Izvještaja o razvoju.

Godišnji izvještaj o radu priprema se s ciljem praćenja provođenja planiranih aktivnosti/projekata i ocjene doprinosa u ostvarivanju programa (mjera) organa i institucija Kantona. U godišnjem izvještaju o radu precizno se navodi da li su i u kojoj mjeri izvršene planirane aktivnosti iz godišnjih programa rada, očekivani i ostvareni rezultati, planirana i utrošena sredstva za izvršenje aktivnosti, te za eventualno neizvršenje, razlog za neizvršenje ili djelomično izvršenje. Struktura godišnjeg izvještaja o radu definisana je Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju. Sekretar kantonalnog organa uprave priprema godišnji izvještaj o radu Vlade BPK, u skladu sa unutrašnjom organizacijom i nadležnostima, objedinjavanjem izvještaja o radu kantonalnih ministarstava koje dostavljaju rukovodioci kantonalnih ministarstava. Godišnji izvještaj o radu usvaja

Vlada BPK do 28. februara tekuće godine, nakon čega ga dostavlja Skupštini BPK na usvajanje. Usvojeni godišnji izvještaj o radu BPK se objavljuje na web stranici Vlade BPK.

Izvještaj o razvoju je implementacioni dokument kojim se na godišnjem nivou sagledavaju opšti razvojni trendovi kao i napredak u ostvarenju strateških ciljeva iz Strategije razvoja, a priprema ga tijelo nadležno za poslove razvojnog planiranja, odnosno Kabinet Premijera i Vlade BPK. Izvještaj o razvoju treba da sadrži minimalne elemente: izvršni sažetak, uvod, analiza razvojnih trendova kroz prikaz utvrđenog sistema indikatora, pregled implementacije strateških dokumenata i akcionih planova, procjena napretka, pregled planiranih i ostvarenih finansijskih sredstava na nivou strateških ciljeva i prioriteta na godišnjem nivou preporuke.

Izvještaj o razvoju dostavlja se Vijeću za razvojno planiranje i upravljanje razvojem kao savjetovanom tijelu radi razmatranja i davanja preporuka. Nakon usvajanja na Vladi BPK, Izvještaj o razvoju za Strategiju razvoja dostavlja se Skupštini BPK radi informisanja.

Izvještaj o razvoju se objavljuje na web stranici Vlade BPK.

6.3. Evaluacija

Evaluacija u toku se radi sa ciljem utvrđivanja stepena implementacije strateških dokumenata, te efektivnosti i efikasnosti planiranih mjera i strateških rezultata prema zacrtanim ciljevima i očekivanjima, kao i sumiranja rezultata i obezbjeđenja ulaznih elemenata za strateške dokumente za sljedeći planski ciklus.

Evaluacija u toku će se raditi u predzadnjoj godini implementacije Strategije razvoja (2026. godine), dok će se evaluacija na sredini perioda implementacije raditi samo ukoliko se za istom ukaže potreba. Evaluaciju u toku provodi nezavisni vanjski evaluator.

Izvještaj o evaluaciji strateških dokumenata trebaju biti dostupna javnosti i objavljuju se na internet stranici Vlade BPK.

U procesu evaluacije Strategije razvoja, potrebno je primijeniti odredbe Uredbe o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 74/19), koja definira institucionalni okvir, principe, ciljeve i vrste evaluacije strateških dokumenata, provođenje evaluacije strateških dokumenata, te minimalnu strukturu plana evaluacije strateških dokumenata i izvještaja o evaluaciji strateških dokumenata.

7. PRILOZI

Prilog 1: Detaljan pregled mjera

Strateški cilj 1: USPOSTAVITI ODRŽIV EKONOMSKI RAST

Veza sa strateškim ciljem	1. Uspostaviti održiv ekonomski rast		
Prioritet	1.1 Poticati industrijsku proizvodnju, posebno izvozno orijentisanu sa finalizacijom proizvoda za višu dodanu vrijednost uz zapošljavanje		
Naziv mjere	1.1.1 Podrška inovacijama, standardizaciji i digitalizaciji strateških industrijskih grana uz jačanje izvoza		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj ove mjere je podrška privrednim subjektima u sektoru industrije za povećanje konkurentnosti kroz uvođenje inovacija, novih tehnologija s posebnim osvrtom na čiste tehnologije, te standarda. Posebna pažnja će biti usmjerena na uvođenje digitalizacije u poslovanju privrednih subjekata u cilju unapređenja poslovnih procesa, povećanja učinkovitosti i povećanja kvaliteta. Također, ova mjera je usmjerena i na dalje jačanje izvozne orijentacije privrede i investicije u finalizaciju proizvoda, za stvaranje dodane vrijednosti. Neophodno je uključivanje u lance vrijednosti u sektoru industrije, u cilju povećanja umreženosti privrede. Za povezivanje male privrede i obrta sa prerađivačkim sistemima u svrhu supstitucije uvoza za potrebe industrije neophodna je pametna specijalizacija u proizvodnji potrebnih komponenti u okviru lanaca vrijednosti.</p> <p>Zbog negativnih uticaja pandemije na poslovanje preduzeća (smanjenje obima industrijske proizvodnje, izvoza i sl.), potrebni su poticaji i subvencije za očuvanje likvidnosti i održavanje zapošljavanja.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podršku privrednim društvima za uvođenje inovacija, tehnološka unapređenja i standardizaciju u strateškim industrijama; - izgradnju Tehnološkog parka; - podsticaje za izvozno-orjentisane proizvođače; - praćenje realizacije uspostavljenog revolving fonda za podsticanje rada privrednih subjekata; - podršku uključivanju u lance vrijednosti (klastere) za podsticanje specijalizacije u proizvodnji i povezivanje domaćih proizvođača ulaznih komponenti za strateške velike proizvođače; te - implementaciju partnerstva za pisanje projekata za jačanje kapaciteta privrede (implementacija sporazuma). 		
Strateški projekti	/	/	
	Indikatori	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti

		2019	2027
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Ukupna dodijeljena sredstva iz revolving fonda (2021-2027)	-	800.000 KM
	Vrijednost ostvarenih investicija u nova sredstva u prerađivačkoj industriji u 000 KM	36.759	45.595
	% povećanja ukupne dobiti preduzeća u KM (Izvor: LRC, BIS) (u periodu 2021-2027)	-	Min 20 % (u odnosu na 2021.)
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Razvojni efekat- uticaj na: povećanje prihoda od poreza pc, stope pokrivrenosti uvoza izvozom i stope zaposlenosti Doprinos ostvarenju ishoda prioriteta: povećanja ukupnog prihoda preduzeća, povećanje izvoza industrije, povećanje prosječne neto plate		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 10.800.000 KM Izvori: 3.800.000 Budžet BPK 7.000.000 KM Budžet FBiH, EU i drugi fondovi		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za privredu BPK		
Nosioci mjere	Ministarstvo za privredu BPK, privredni subjekti, Privredna komora BPK, Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, grad/općine		
Ciljne grupe	Preduzeća i obrtnici u sektoru prerađivačke industrije		

Veza sa strateškim ciljem	1. Uspostaviti održiv ekonomski rast
Prioritet	1.1 Poticati industrijsku proizvodnju, posebno izvezno orijentisanu sa finalizacijom proizvoda za višu dodanu vrijednost uz zapošljavanje
Naziv mjere	1.1.2 Unapređenje poduzetničke infrastrukture i prostorne povezanosti privrede
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj ove mjere je da se unaprijedi prostorna koncentracija privrede i unaprijedi fizička infrastruktura za poduzetnike, što će doprinijeti boljim uslovima i rastu poslovanja te otvaranju novih radnih mjesta u malim i srednjim poduzećima koja su korisnici poslovnih zona. Pored razvoja fizičke infrastrukture, kontinuirano će se unapređivati dostupnost i kvalitet stručnih usluga za podršku razvoju poduzetništva.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izgradnju novih industrijskih zona; - proširenje/rekonstrukcija postojećih industrijskih zona; - sufinansiranje infrastrukturnih projekata unutar industrijskih zona (Vitkovići i Rasadnik u Goraždu, Vinčica Pale-Prača i Vrbnički potok u Foča Ustokolina te Pobjeda, te ostalih potencijlnih zona);

	<ul style="list-style-type: none"> - program podrške preduzećima u industrijskim zonama za modernizaciju i zapošljavanje i izradu monografija industrijskih zona; te - formiranje slobodnih zona. 		
Strateški projekti	Opis	Očekivani efekti	
	Uspostavljanje poslovne zone na lokalitetu "Haldište" Na osnovu rezultata Studije izvodljivosti za izgradnju industrijske zone na lokalitetu Haldište, stavljanje u funkciju zone obuhvatit će izgradnju obaloutvrde od Bačanskog mosta do mosta u Vitkovićima. Na taj način, halda će se izvući i ispuniti prostor između obaloutvrde i postojeće obale, obzirom da se radi o prilično velikim količinama, čime će se industrijska zona na ovom lokalitetu staviti u funkciju.	- Izgrađena obaloutvrda od Bačanskog mosta do mosta u Vitkovićima i izmještena halda - Izgrađena nova industrijska zona	
		Infikativni finansijski okvir	
		Iznos: 3.000.000,00 KM Izvori: 5 % Budžet BPK 95 % Privatni investitor (javno-privatno partnerstvo) i ostali vanjski izvori	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Ukuapn broj novih radnih mjesta u poslovnim zonama u periodu 2021-2027	-	1500
	Broj novoformiranih zona	-	2
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<i>Razvojni efekat- uticaj na: povećanje prihoda od poreza pc, stope pokrivenosti uvoza izvozom i stope zaposlenosti</i> <i>Doprinos ostvarenju ishoda prioriteta: povećanja ukupnog prihoda preduzeća, povećanje izvoza industrije, povećanje prosječne neto plate</i>		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 2.500.000,00 KM Izvor: 500.000 KM Budžet BPK 2.000.000 KM Budžet FBiH, privatni investitori (JPP), budžeti općina, EU i ostali fondovi		
Period implementacije mjere	2021 – 2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za privredu BPK		
Nosioci mjere	Ministarstvo za privredu BPK, privredni subjekti, Privredna komora BPK, Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, grad/općine		

Ciljne grupe	Preduzeća, obrti u poslovnim zonama
---------------------	-------------------------------------

Veza sa strateškim ciljem	1. Uspostaviti održivi ekonomski rast		
Prioritet	1.1 Poticati industrijsku proizvodnju, posebno izvozno orijentisanu sa finalizacijom proizvoda za višu dodanu vrijednost uz zapošljavanje		
Naziv mjere	1.1.3 Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj ove mjere je stvaranje povoljnijeg poslovnog ambijenta za poslovanje kroz otklanjanje administrativnih barijera za poslovanje, te privlačenje domaćih i stranih investitora, uključujući dijasporu.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizu parafiskalnih nameta i donošenje mjera za smanjenje parafiskalnih nameta za rasterećenje privrede u smislu broja i visine nameta; - unapređenje Zakona o poticaju razvoja male privrede, kojim će se približiti standardima i normama propisanim u EU kad je u pitanju dodjela poticaja; - uklanjanje administrativnih barijera za investicije uz skraćivanje rokova za ishodovanje potrebnih dozvoča (posebno izdavanja dozvola i odobrenja); - povezivanje sa dijasporom i uključivanje dijaspore u privredne aktivnosti i investicije; - uspostavljanje baze podataka za investitore – portal za investicijske projekte na području BPK; - promociju privrede BPK na sajmovima u BiH i inostranstvu; - pripremu privrednog vodiča (na engleskom i njemačkom jeziku); te - pripremu, promociju i realizaciju projekata javno-privatnog partnerstva. <p><i>(Pored aktivnosti u okviru nadležnosti kantonalnih institucija, potrebno je lobirati i saradivati sa federalnim institucijama za realizaciju aktivnosti na smanjenju finansijskih opterećenja za privrednike, kroz realizaciju poreznih olakšica i smanjivanje poreznih i neporeznih davanja, kako bi se kreirao atraktivniji ambijent za investiranje. Od posebne je važnosti i smanjenje stope oporezivanja rada po ugledu na način oporezivanja u zemljama EU, kako bi se smanjio rad na crno i siva ekonomija).</i></p>		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Ukupan broj poslovnih subjekata na 000 stanovnika	64,1	Nivo prosjeka Federacije BiH
	Broj novih projekata ulaganja dijaspore i JPP investicija	0	3
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Razvojni efekat- uticaj na: povećanje poreza pc i stope zaposlenosti</p> <p>Doprinos ostvarenju prioriteta: povećanje ukupnih prihoda preduzeća i povećanje ukupne neto plate</p>		

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 70.000,00 (10.000 KM na godišnjem nivou) Izvor: Budžet BPK
Period implementacije mjere	2021 - 2027
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za privredu BPK
Nosioci mjere	Ministarstvo za privredu BPK, Privredna komora BPK, Obrtnička komora BPK, Udruženja poslodavaca
Ciljne grupe	Potencijalni domaći i strani investitori, dijaspora, privredni subjekti (preduzeća i obrti)

Veza sa strateškim ciljem	1. Uspostaviti održiv ekonomski rast		
Prioritet	1.1 Poticati industrijsku proizvodnju, posebno izvozno orijentisanu sa finalizacijom proizvoda za višu dodanu vrijednost uz zapošljavanje		
Naziv mjere	1.1.4 Podrška unapređenju ponude tržišta rada i programima zapošljavanja		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je pružiti podršku zapošljavanju kroz provođenje aktivne politike zapošljavanja kao i usklađivanju kadrova sa potrebama tržišta rada sufinansiranje programa prekvalifikacije/dokvalifikacije, zapošljavanja. Posebna pažnja će biti usmjerena i na podršku poduzetništvu odnosno samozapošljavanju. Krajnji očekivani uticaj mjere koji se očekuje je smanjenje broja nezaposlenih na evidenciji, što podrazumjeva savjetovanje i informisanje nezaposlenih osoba,</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - savjetodavni rad sa nezaposlenim osobama kroz individualno i grupno savjetovanje/informisanje; - Program profesionalne orijentacije završnih razreda osnovnih i srednjih škola; - Program sufinansiranja teško zapošljivih kategorija: dugoročno nezaposlenih osoba, starijih osoba preko 45 godina, žena i sl.; - Program dokvalifikacije i prekvalifikacije; - Program sufinansiranja samozapošljavanja; te - Program sufinansiranja zapošljavanja pripravničkog staža za VSS. 		
Strateški projekti	/		/
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Broj zaposlenih	7.083	8.145
	Broj nezaposlenih prijavljenih na evidenciju	3.192	2.550
	Ukupan broj novih prekvalifikovanih/dokvalifikovanih osoba sa evidencije nezaposlenih (2021-2027)	-	100

Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<i>Razvojni efekat- uticaj na: povećanje prihoda od poreza pc i stope zaposlenosti</i> <i>Doprinos ostvarenju ishoda prioriteta: povećanje prosječne neto plate</i>
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	3.000.000 KM Izvori: 600.000 KM Budžet BPK 2.400.000 KM Budžet FBiH, budžeti općina
Period implementacije mjere	2021 – 2027
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za privredu BPK
Nosioci mjere	Ministarstvo za privredu BPK, Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport BPK, Služba za zapošljavanje BPK
Ciljne grupe	Privredna društva, nezaposlene osobe

Veza sa strateškim ciljem	1. Uspostaviti održiv ekonomski rast
Prioritet	1.2. Razviti ruralne sredine koristeći poljoprivredne i šumske resurse
Naziv mjere	1.2.1. Unapređenje poljoprivrednih kapaciteta i razvoj sistema za otkup i plasman poljoprivrednih proizvoda
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je stvoriti uslove za kvalitetan i poticajan rast poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz povećanje poljoprivrednih kapaciteta i razvoj sistema za otkup i plasman na tržište . Unutar ciklusa proizvodnje, prerade, prodaje– plasiranje na domaće i inostrano tržište, neophodno praćenje i implementacija Zakonskih i podzakonskih propisa te koordinacija svih aktera u lancu: Ministarstva, Savjetodavne službe, Službe jedinice lokalne samouprave, otkupnih stanica, zadruga, udruženja, preduzeća koja se bave poljoprivredom ,Federalnim ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ,Poljoprivrednim institutom, Pedološkim zavodima i svima onima koji su usko povezani u lancu proizvodnje, prerade i prodaje.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jačanje zemljoradničkih zadruga, poljoprivrednih zadruga i preduzeća koja su registrovana za otkup i preradu (sušenjem, smržavanjem) voća, povrća, ljekobilja i sl.; - izgradnju sistema za navodnjavanje; - formiranje otkupnih stanica i pokretanje već formiranih na području kantona, na adekvatnim lokacijama i njihovo stavljanje u funkciju, angažovanje i stimulisane kroz određene podsticajne mjere ruralnog stanovništva i otkupljivača za berbu i prikupljanje voća, povrća ,šumskih plodova, gljiva i ljekobilja; - uspostavljanje skladišnih i prerađivačkih kapaciteta i povećanje zasada perspektivnih kultura; - formiranje prepoznatljivog brenda, certificiranje proizvodnje, standardizacija proizvoda, dobijanje izvoznčkih kodova, obezbjeđenje tržišta i povezivanje u širi poljoprivredni lanac vrijednosti „klaster“ ,koji bi obuhvatao klijente sa

	<p>cijele regije - Gornje Drinske.</p> <ul style="list-style-type: none"> - edukaciju i marketinšku promociju proizvoda „Kupujemo domaće“, stalno informisanje i oglašavanje na lokalnoj televiziji i radiju, otvaranje stranice koja bi se bavila isključivo promocijom, oglašavanjem i online prodajom poljoprivrednih proizvoda, kako u svježem tako i prerađenim stanjima; te - uvezivanje općina sa područja BPK u LAG-ove, odnosno lokalne akcijske grupe. 		
Strateški projekat	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Broj novih zadruga i otkupnih stanica	-	3
	Formiran poljoprivredni klaster	-	1 (Gornje Drinski)
	Ukupn broj realizovanih edukacija poljoprivrednih proizvođača (u periodu 2021-2027)	0	20
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<ul style="list-style-type: none"> - Razvojni efekat- uticaj na: povećanje prihoda od poreza pc, povećanje stope pokrivenosti uvoza izvozom i povećanje stope zaposlenosti - Doprinos ostvarenju ishoda prioriteta: povećanje izvoza djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, povećanje održivosti i broja registrovanih poljoprivrednih gazdinstava, te povećanje neto u sektoru poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva 		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	<p>Iznos: 1.550.000 KM Izvor: 450.000 KM Budžet BPK 1.100.000 KM budžeti viših nivoa vlasti, budžeti općina, EU i drugi fondovi</p>		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za privredu BPK		
Nosioci mjere	Ministarstvo za privredu BPK, grad/općine, udruženja poljoprivrednika		
Ciljne grupe	Poljoprivredni proizvođači, ruralno stanovništvo		

Veza sa strateškim ciljem	1. Uspostaviti održiv ekonomski rast
Prioritet	1.2. Razviti ruralne sredine koristeći poljoprivredne i šumske resurse
Naziv mjere	1.2.2. Podrška povećanju obima i konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje uz modernizaciju
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je stvoriti uslove za kvalitetan i poticajan rast poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz povećanje poljoprivrednih kapaciteta.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Program poticaja poljoprivrednoj proizvodnji biljnoj i animalnoj

	proizvodnji; - programe sezonskog upošljavanja, afirmisanje i smanjene trenda iseljavanja mladih sa sela kao i sufinansirati njihove obaveze PIO, MIO u slučajevima zapošljavanja ili samozapošljavanja; - formiranje Stručne savjetodavne službe sa osposobljenim kadrom za pružanje stručnih usluga unutar oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja; - edukacije o proizvodnji organskih proizvoda i ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji; - edukacije poljoprivrednih proizvođača u vezi sa podizanjem novih zasada voća, sjetva i sadnja ratarskih i povrtnih kultura; - izdavanje pod zakup državnog poljoprivrednog zemljišta; te - okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta.		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Ukupni dodijeljeni poticaji za poljoprivredne proizvođače u periodu 2021-2027.	-	4.000.000 KM
	Ukupan prosječni prinos biljnih kultura u t (u periodu 2021-2027)	12.335	14.802
	Ukupan prosječni prinos rodni stabala u t (u periodu 2021-2027)	506.490	582.250
	Ukupan broj grla stoke	39.955	43.000
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	- Razvojni efekat- uticaj na: povećanje prihoda od poreza pc, povećanje stope pokrivenosti uvoza izvozom i povećanje stope zaposlenosti - Doprinos ostvarenju ishoda prioriteta: povećanje izvoza djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, povećanje održivosti i broja registrovanih poljoprivrednih gazdinstava, te povećanje neto u sektoru poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 4.700.000 KM Izvor: 4.450.000 KM Budžet BPK 250.000 KM Budžeti viših nivoa vlasti, donatori		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za privredu BPK		
Nosioci mjere	Ministarstvo za privredu BPK, grad/općine, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva		
Ciljne grupe	Poljoprivredni proizvođači, ruralno stanovništvo		

Veza sa strateškim ciljem	1. Uspostaviti održiv ekonomski rast
----------------------------------	---

Prioritet	1.2. Razviti ruralne sredine koristeći poljoprivredne i šumske resurse		
Naziv mjere	1.2.3 Korištenje šumskih resursa za održivi ruralni razvoj		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je unapređenje gospodarenja šumskim resursima te korištenje šumskih resursa u svrhu ruralnog razvoja. S obzirom da Bosna i Hercegovina sada ima svoj FSC standard, radit će se na jačanju kapaciteta i redovnoj primjeni FSC standarda za certificiranje gospodarenja šumama na području BPK.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - primjenu FSC standarda i recertificiranje, - unapređenje primjene uzgojnih mjera gospodarenja šumama, - primjenu mjera zaštite od požara, - suzbijanje nelegalne sječe, - izgradnju i rekonstrukciju šumskih puteva, te - prikupljanje šumskih nedravnih proizvoda i povezivanje sa prerađivačima. 		
Strateški projekti	/	/	/
	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Ukupna izdvajanja namjenskih sredstava za oblast šumarstva (2021-2027)	/	3.000.000 KM
	Uspješno godišnje certificiranje šumskog privrednog društva u skladu sa FSC standardom	0	7
	Ukupna prodaja šumskih sortimenata u m3	39.117	59.840
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p><i>Razvojni efekat- uticaj na: povećanje prihoda od poreza pc, povećanje stope pokrivenosti uvoza izvozom</i></p> <p><i>Doprinos ostvarenju ishoda prioriteta: povećanje izvoza djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva</i></p>		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	<p>Iznos: 3.000.000 KM</p> <p>Izvor: 100% Budžet BPK</p>		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu BPK		
Nosioci mjere	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu BPK, Knatonaalna uprava za šumarstvo, JP „Bosansko-podrinjske šume“, privredni subjekti u sektoru šumarstva, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, gradovi/općine		
Ciljne grupe	Preduzeća i obrtnici u sektoru poljoprivrede i prehrambene industrije		

Veza sa strateškim ciljem	1. Uspostaviti održivi ekonomski rast		
Prioritet	1.3. Razviti turističku ponudu i infrastrukturu za održivi turizam		
Naziv mjere	1.3.1. Unapređenje turističke ponude zasnovane na atraktivnim resursima		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je stvoriti uslove za unapređenje turističke ponude BPK boljim iskorištavanjem turističkih potencijala i izgradnjom turističke infrastrukture kako bi se stvorile pretpostavke za rast i održivost turizma. Neophodno je definisati atraktivne turističke resurse u lokalnim zajednicama sa potencijalom koje je potrebno proglasiti područjima od općeg interesa za razvoj turizma i pružiti podršku valorizaciji tih destinacija. Unaprjeđenjem turističke ponude obezbijediće se veća iskorištenost turističkih resursa i potencijala, a što će uticati na povećanje dolaska i zadržavanja turista na području BPK kao i na poboljšanje kvalitete života građana BPK.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizu turističkih resursa u lokalnim zajednicama i proglašenje resursa od značaja za razvoj turizma; - edukaciju i opremanje seoskih domaćinstava za ruralni turizam; - izgradnja lovačkih domova i promocija lovstva; - izgradnju infrastrukture za zimski turizam (nastavak izgradnje skijališta Kriva Draga, izgradnja ski-lifta); - promoviranje i podrška planinarskom domu Ruda Glava; - izgradnju brdskih biciklističkih staza; - izgradnju/uređenje destinacija kulturno-historijskih spomenika (Izgradnja zaštićene zone nekropole stećaka Hrančići-Goršić polje, Izrada kapije na mjestu prelaska Osmanlija preko Drine, Izgradnja parka i Rimskog mosta, Izgradnja centra Drinskim mučenicama); - iskorištavanje potencijala riječnog turizma (Izrada Master plana za valorizaciju potencijala rijeke Drine, Poribljavanje rijeka Drine i Prače u cilju razvoja ribolovnog turizma, Implementacija projekata uređenja plaže Žanj i uređenje lokaliteta Sadba i Vranići...); - uređenje botaničkog parka prirode „Modran“; te - izgradnju etno sela. 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Ukupne investicije u hotelijerstvu i uostiteljstvu u 000 KM	61 (2018)	100
	Broj rekonstruisanih /uređenih turističkih destinacija (2021-2027)	0	3
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Razvojni efekat- uticaj na: povećanje poreznih prihoda i stope zaposlenosti</p> <p>Doprinos ostvarenju prioriteta: povećanje ukupnog prometa u hotelijerstvu i ugostiteljstvu, povećanje prosječne neto plate u turizmu i ugostiteljstvu</p>		

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	1.000.000 KM Izvori: 300.000KM Budžet BPK 700.000 KM Budžet FBiH, budžeti opština, EU i ostali fondovi, donatori
Period implementacije mjere	2021-2027
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo privrede BPK
Nosioci mjere	Ministarstvo za privredu BPK, grad/opštine, Turistička zajednica BPK (nakon uspostavljanja), turističke agencije sa područja BPK
Ciljne grupe	Privredni subjekti u oblasti hotelijerstva i ugostiteljstva, lokalne zajednice, turističke organizacije, turističke agencije, građani BPK

Veza sa strateškim ciljem	Učiniti Bosansko-podrinjski kanton Goražde atraktivnom turističkom destinacijom i turističkim mjestom kvalitetnog življenja		
Prioritet	1.3. Razviti turističku ponudu i infrastrukturu za održivi turizam		
Naziv mjere	1.3.2. Promocija turističke ponude i podrška turističkim manifestacijama		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je učiniti BPK atraktivnom turističkom destinacijom u Federaciji BiH za domaće i strane turiste, kroz definisanje turističke ponude i kontinuiranu promociju uz podršku turističkim manifestacijama.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izradu marketing plana i plana promocije turizma BPK (Zakon o turizmu Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, "Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde", br.9/20); - uspostavljanje funkcionalne Turističke zajednice BPK; - promociju turizma BPK u saradnji sa putničkim/turističkim agencijama i Turističkom zajednicom BPK (nakon uspostavljanja); - program podrške turističkim manifestacijama (festivalima, sajmovima i drugim manifestacijama). 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Uspostavljena Turistička zajednica BPK	-	Da
	Broj podržanih turističkih manifestacija u periodu 2021-2027.	-	35 (min 5 godišnje)
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Razvojni efekat- uticaj na: povećanje poreznih prihoda i stope zaposlenosti Doprinos ostvarenju prioriteta: povećanje ukupnog prometa u hotelijerstvu i		

	ugostiteljstvu, povećanje prosječne neto plate u turizmu i ugostiteljstvu
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	400.000 KM 280.000 KM Budžeta BPK 120.000 KM budžeti općina
Period implementacije mjere	2021-2027
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za privredu BPK
Nosioci mjere	Ministarstvo za privredu BPK, grad/općine, Turistička zajednica BPK (nakon uspostavljanja), turističke agencije sa područja BPK
Ciljne grupe	Privredni subjekti u oblasti turizma i ugostiteljstva, lokalne zajednice, turističke organizacije, građani BPK

MAACRI

STRATEŠKI CILJ 2: UČINITI BPK MJESTOM KVALITETNOM ŽIVLJENJA

Veza sa strateškim ciljem	STRATEŠKI CILJ 2: UČINITI BPK GORAŽDE MJESTOM KVALITETNOG ŽIVLJENJA		
Prioritet	Prioritet 2.1. Unapređenje pristupa kvalitetnom obrazovanju i obukama		
Naziv mjere	2.1.1. Kurikularna reforma i razvoj sistema cjeloživotnog učenja		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je stvoriti neophodne uslove unaprijeđenja pristupa kvalitetnom obrazovanju i obukama kroz razvoj i modernizaciju Nastavnih planova i programa, reviziju Nastavnih planova i programa i izradu novih Nastavnih planova i programa zasnovanih na ishodima učenja.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - reviziju nastavnih planova i programa i donošenje novih nastavnih planova i programa koji će biti zasnovani na ishodima učenja; - kontinuiranu edukaciju i stručno usavršavanje nastavnog kadra iz ciljanih programa edukacije usmjerene na učenička postignuća, funkcionalno znanje, ishode učenja i sl.; - edukaciju kompletnog nastavnog kadra u informatičkoj pismenosti; te - razvijanje sistema cjeloživotnog učenja koje je u skladu sa iskazanim potrebama na tržištu rada. 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Provedena kurikuarna reforma	Ne	Da
	Broj učenika na 1 kompjuter (osnovna škola)	9,75	5
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Novi Nastavni plan i program doprinijeće razvoju obrazovnog sektora, većem nivou znanja učenika i boljih uslova za tržište rada a samim tim i većem učinku rada i razvoja društva. Obuke koje se organizuju u sklopu cijeloživotnog učenja imaju za cilj veću zaposlenosti i smanjenje nesklada između ponude i potražnje za radnom snagom na tržištu rada.</p>		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	<p>Iznos: 1.000.000 KM Izvor: 800.000 KM budžet kantona i 200.000KM vanjski izvori</p>		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije	Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport Pedagoški zavod		

mjere	Nevladine organizacije Zavod za zapošljavanje BPK
Nosioci mjere	Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport Pedagoški zavod
Ciljne grupe	Učenici, nastavnici, roditelji, odrasli

Veza sa strateškim ciljem	STRATEŠKI CILJ 2: UČINITI BPK GORAŽDE MJESTOM KVALITETNOG ŽIVLJENJA		
Prioritet	Prioritet 2.1. Unapređenje pristupa kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama		
Naziv mjere	2.1.2. Razvoj kapaciteta obrazovnih ustanova svih nivoa obrazovanja		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je stvoriti uslove za kvalitetan i poticajan rad učenika, studenata i nastavnog osoblja u sistemu formalnog i neformalnog obrazovanja. Područja djelovanja odnose se na predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje, te neformalno obrazovanje odraslih.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rekonstrukciju objekata osnovnih i srednjih škola na području kantona; - opremanje školskih kabineta modernim sredstvima za nastavu, sa fokusom na opremu za rad na daljinu (informatička i komunikacijska oprema); - izgradnju ili dogradnju objekata predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja; - nabavku namještaja prilagođenog uzrastu učenika; - opremanje ustanova za neformalno obrazovanje modernom opremom, posebno opremom za rad na daljinu; te - izgradnju i rekonstrukciju sportskih terena i sala u školama. 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Broj rekonstruisanih objekata osnovnih škola u periodu implementacije Strategije	-	5
	Broj rekonstruisanih objekata srednjih škola u periodu implementacije Strategije	-	3
	Kapacitet javnih ustanova za prijem djece predškolskog uzrasta	121	300
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Modernizacijom obrazovne infrastrukture u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama obezbijediće se kvalitetniji proces učenja za mlade ljude i bolja priprema za tržište rada. Također, realizacijom ove mjere kreiraće se moderniji i fleksibilniji obrazovni sistem, koji će osigurati osnovne usluge i u kriznim situacijama (npr. kroz rad na daljinu).		

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 6 .000.000,00 KM Izvori: 50 % iz budžeta kantona i 50 % iz vanjskih izvora
Period implementacije mjere	2021-2027
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport Pedagoški zavod
Nosioci mjere	Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport Pedagoški zavod, obrazovne ustanove
Ciljne grupe	Učenici, nastavnici, roditelji

Veza sa strateškim ciljem	STRATEŠKI CILJ 2: UČINITI BPK GORAŽDE MJESTOM KVALITETNOG ŽIVLJENJA		
Prioritet	2.2. Podržati razvoj kulturnih i sportskih sadržaja za sve društvene grupe		
Naziv mjere	2.2.1. Unapređenje sistema podrške sportu i razvoj sportske infrastrukture		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je pružiti podršku nosiocima sportskih aktivnosti i djelatnosti na području BPK Goražde. Područja djelovanja odnose se na takmičarski, rekreativni i školski sport te sport lica sa invaliditetom.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podršku redovnih programa sportskih klubova usmjerenih ka takmičarskom sportu; - podršku programima rekreativnog sporta; - podršku programima školskog sporta; - podršku redovnih programa sportskih klubova lica sa invaliditetom koji djeluju u sklopu Sportskog saveza za sport i rekreaciju invalida Kantona u takmičarskom sportu; - podršku dodatnih programa sportskih klubova usmjerenih ka jačanju sportskih klubova i proširenju sportskih sadržaja u kantonu; - utvrđivanje i primjena kriterija za raspodjelu sredstava sportskim organizacijama; - obnovu i modernizaciju postojećih sportskih objekata te ulaganje u igrališta i javne prostore; - izgradnju sportskih dvorana; te - izgradnju bazena. 		
Strateški projekti	/	/	/
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Broj realizovanih programa usmjerenih ka takmičarskom, rekreativnom i školskom sportu te sportu lica sa invaliditetom*	28	33
	Broj uključenih sportista*	1.100	1.400

	Broj novoizgrađenih sportskih objekata	0	2
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacija ovih mjera trebala bi dati odgovor na finansijski i sportski stabilniji status i kontinuirano učešće svih selekcija sportskih klubova u sistemu takmičenja, organizacija rekreativnih programa za građane, provođenje školskih sportskih takmičenja te finansiranje sportskih klubova lica sa invaliditetom koji djeluju u sklopu Sportskog saveza za sport i rekreaciju invalida Kantona u sistemu takmičenja. Mjera dodatno pretpostavlja rekonstrukciju postojećih ali i izgradnju novih sportskih objekata što u konačnici treba da dorinese većem broju sportista ali i unaprijeđenju zdravih životnih navika.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 5.400.000,00 KM Izvor: 3.600.000,00 KM iz budžeta kantona i 1.800.000,00 KM iz vanjskih izvora		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Skupština BPK Goražde, Vlada BPK Goražde, Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport, Ministarstvo za finansije, Općina Goražde, Općina Foča (FBiH), Općina Pale (FBiH)		
Nosioci mjere	Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport, Općina Goražde, Općina Foča (FBiH), Općina Pale (FBiH)		
Ciljne grupe	Sportski klubovi, OCD, školske sportske sekcije/klubovi, sportisti rekreativci, treneri, kondicioni treneri, instruktori, menadžeri, sudije, delegati, komesari – povjerenici i gledaoci, Aktiv nastavnika tjelesnog i zdravstvenog odgoja Kantona, učenici, nastavno osoblje, općine, privatni sektor.		

*Polazne i ciljne vrijednosti su prosjek intervala koji smo dobili od resornog ministarstva čiji je prijedlog zasnovan na Strategiji razvoja sporta u BPK

Veza sa strateškim ciljem	2. UČINITI BPK GORAŽDE MJESTOM KVALITETNOG ŽIVLJENJA
Prioritet	2.2. Podržati razvoj kulturnih i sportski sadržaja za sve društvene grupe
Naziv mjere	2.2.2 Obogaćivanje kulturnih sadržaja
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je da se poveća broj kulturnih dešavanja na području BPK, a uporodo sa tim da se poveća i broj posjetilaca na kulturnim manifestacijama na području BPK. Kako bi se to desilo neophodno je unapređivati i samu infrastrukturu u oblasti kulture.</p> <p>Okrvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podršku projektima usmjerenim na razvoj kulturno - historijskog naslijeđa na području BPK; - podršku projektima usmjerenim na razvoj tehničke kulture; - podršku lokalnim zajednicama za poduzimanje arhitektonsko-građevinski zahvata na objektima u urbanim sredinama u cilju očuvanja kulturno istorijskih obilježja; te - podršku uspostavi modernih kino projekcija u adekvatno opremljenom prostoru.

Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Broj saniranih kulturnih ustanova	1	2
	Broj podržanih projekata kulture	10	15
	Broj posjetilaca institucija kulture	23.000	30.000
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacija ovih mjera trebala bi unaprijediti sadržaj i uslove rada kulturnih institucija kao i kulturnih dešavanja što bi uticalo na povećanje broja posjetilaca kulturnih događaja pa i povećanje prihoda kulturnih ustanova, što omogućava održivost u finansiranju.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.000.000 KM Izvor: 500.000KM iz budžeta kantona i 500.000 KM iz vanjskih izvora		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport, Općina Goražde,, Općina Foča (FBiH), Općina Pale (FBiH), javne ustanove iz oblasti kulture		
Nosioci mjere	Ministarstvo za obrazovanje, mlade, nauku, kulturu i sport		
Ciljne grupe	djeca, mladi, stari, kulturni djelatnici, udruženja iz oblasti kulture		

Veza sa strateškim ciljem	STRATEŠKI CILJ 2: UČINITI BPK GORAŽDE MJESTOM KVALITETNOG ŽIVLJENJA	
Prioritet	2.3. Osigurati pravedan i efikasan sistem zdravstvene i socijalne zaštite	
Naziv mjere	2.3.1. Unapređenje socijalne inkluzije kroz ciljano i bolje usmjeravanje javnih rashoda za socijalnu zaštitu	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Cilj ove mjere je bolja ciljanost finansijskih transfera socijalne zaštite usmjerene prema potrebama korisnika, odnosno unapređenje upravljanja i finansiranja sistema socijalne zaštite, temeljenog na boljem ciljanju korisnika sa stvarnim potrebama. Okvirna područja djelovanja odnose se na: <ul style="list-style-type: none"> - uspostavljanje zakonodavnog okvira iz oblasti socijalne zaštite koji omogućavaju bolju raspodjelu finansijskih trasfera, - izradu socijalne mape BPK, - povećanje broja socijalnih radnika i psihologa koji rade na terenu, - kontinuirano educiranje socijalnog kadra, - rekonstrukciju i adaptaciju objekata koji pružaju socijalnu zaštitu, te - opremanje objekata u kojima se pruža socijalna zaštita / usluge. 	
Strateški projekti	/	/

Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Izrađena socijalna karta stanovništva	Ne	Da
	Broj zaposlenih socijalnih radnika	23	25
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Unaprijeđenje upravljanja i finansiranja sistema socijalne zaštite, temeljenog na boljem ciljanju korisnika u skladu sa stvarnim potrebama, te usklađivanjem i unapređenjem normativnog okvira sa evropskim standardima, omogućit će korisnicima prava iz sistema socijalne zaštite kvalitetniju i sveobuhvatniju socijalnu zaštitu.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 2.100.000KM Izvor: 100 % budžet		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice Bosansko-podrinjskog kantona Goražde JU Centar za socijalni rad BPK Goražde		
Nosioci mjere	Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice Bosansko-podrinjskog kantona Goražde JU Centar za socijalni rad BPK Goražde		
Ciljne grupe	Svi korisnici prava iz sistema socijalne zaštite		

Veza sa strateškim ciljem	STRATEŠKI CILJ 2: UČINITI BPK GORAŽDE MJESTOM KVALITETNOG ŽIVLJENJA	
Prioritet	2.3. Osigurati pravedan i efikasan sistem zdravstvene i socijalne zaštite	
Naziv mjere	2.3.2. Provođenje pronatalitetnih politika	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>S obzirom na nepovoljna demografska kretanja kako u BiH pa tako i u BPK, cilj ove mjere usmjeren je ka pozitivnom usmjeravanju vitalnog razvoja stanovništva i zaustavljanja negativnih demografskih kretanja na području BPK, odnosno poboljšanju demografske slike kroz porast stope prirodnog priraštaja.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - provedbu zakonskih pronatalitetnih odredbi prava na novčanu naknadu za svako novorođeno treće, četvrto i peto dijete; - izradu stambenih politika za mlade osobe; - politike koje vode pomirenju privatnog i poslovnog života (organizovanje vrtića u firmama, radno vrijeme prilagođeno porodičom životu..); te - kreiranje mjera i aktivnosti iz domena populacijske politike usklađene sa višim nivoima vlasti. 	
Strateški projekti	/	/

Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Novčana izdvajanja za novorođeno treće, četvrto i peto	1.311.981	1.500.000
	Stopa fertiliteta	1,7	1,8
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Realizacijom ove mjere nastojat će se održati ali i povećati trend broja novorođene djece što bi u konačnici rezultiralo pozitivnom prirodnom priraštaju na području BPK Goražde te povećanju ukupnog broja stanovnika u kantonu. Također, kreiranjem i provedbom mjera i aktivnosti iz domena populacijske politike nastojat će se djelovati na usklađivanju broja i strukture stanovništva, smanjenju trenda iseljavanja stanovništva vitalne dobi, stvaranju pretpostavki za rješavanje pitanja zapošljavanja i stambene problematike posebno mladih i porodica s djecom, odnosno postizanju odgovarajućih demografskih ciljeva.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 10.000.000 KM Izvor: 9.500.000 KM budžet BPK i 500.000 KM vanjski izvori		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice Bosansko-podrinjskog kantona Goražde JU Centar za socijalni rad BPK Goražde		
Nosioci mjere	Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice Bosansko-podrinjskog kantona Goražde JU Centar za socijalni rad BPK Goražde		
Ciljne grupe	Cjelokupno stanovništvo BPK Goražde		

Veza sa strateškim ciljem	STRATEŠKI CILJ 2: UČINITI BPK GORAŽDE MJESTOM KVALITETNOG ŽIVLJENJA
Prioritet	2.3. Osigurati pravedan i efikasan sistem zdravstvene i socijalne zaštite
Naziv mjere	2.3.3. Unapređenje kapaciteta i usluga zdravstvenih ustanova u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je da se unaprijedi zdravstveno stanje stanovništva BPK Goražde kroz unapređenje rada javnih ustanova iz sistema zdravstvene zaštite BPK ii kroz programe prevencije bolesti i promocije zdravog načina života.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - modernizaciju rada javnih ustanova iz sistema zdravstvene zaštite BPK; - promovisanje zdrave načine života; - smanjenje liste čekanja; - smanjenje troškova liječenja kroz uštede u budžetu BPK; - nabavku potrebne medicinske opreme; te

	- usavršavanje medicinskog kadra.		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Broj obavljenih sistematskih periodičnih pregleda u PZZ	3.838 (2018)	4.200
	Zauzetost postelja u bolnicama (%)	42,7 (2018)	55
	Broj ciljanih pregleda i posjeta u službi za zdravstvenu zaštitu žena u BPK	1.389 (2018)	2.000
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Doprinos općem zdravstvenom stanju građana BPK Goražde uz poseban akcenat na prevenciju bolesti sto u konačnici ima manje stope oboljevanja i zdraviji i ugodniji život u BPK Goražde		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 3.000.000 KM Izvori: 2.100.000 KM budžet BPK i 900.000 KM vanjski izvori		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice Bosansko-podrinjskog kantona Goražde JU Centar za socijalni rad BPK Goražde		
Nosioci mjere	Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice Bosansko-podrinjskog kantona Goražde JU Centar za socijalni rad BPK Goražde		
Ciljne grupe	Cjelokupno stanovništvo BPK Goražde		

Veza sa strateškim ciljem	2. UČINITI BPK GORAŽDE MJESTOM KVALITETNOG ŽIVLJENJA
Prioritet	2.4. Unaprijediti efikasnost rada javnih institucija i sigurnost
Naziv mjere	2.4.1. Poboljšati digitalizaciju, efikasnost i transparentnost javne uprave

<p>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*</p>	<p>Upotreba informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT) u organima uprave Bosansko-podrinjskog kantona Goražde nije u dovoljnoj mjeri zastupljena. Ovakvo stanje je uzrokovano nedovoljnom svijesti o mogućnostima koje pruža IKT kao i nedovoljnoj educiranosti zaposlenika u javnoj upravi. Imajući u vidu da je javni sektor najveći kolektor javnih podataka i informacija, dobro osmišljen i razvijen informacioni sistem u vidu, elektronske Vlade (E-vlada), moderne web stranice, objavljivanjem raznih elektronskih registara, doći će do unapređenja pružanja informacija i usluga, te će se podstaći građani i civilna društva na veći stepen učešća u procesu donošenja odluka, a samim tim uprava postaje odgovornija, transparentnija i djelotvornija.</p> <p>S obzirom da su u strukutri uposlenih u javnoj upravi BPK Goražde, najmanje zastupljeni državni službenici, koji su zapravo nosioci poslova osnovne djelatnosti, u okviru ove mjere potrebno je izvršiti jačanje kapaciteta kadrovskih potencijala državnih službenika javne uprave Bosansko-podrinjskog kantona Goražde kojim se osigurava odgovorno i efektivno upravljanje javnim poslovima.</p> <p>U cilju unapređenja kvaliteta efikasnosti i profesionalnosti zaposlenih u državnoj službi, te efikasnije provedbe aktivnosti iz nadležnosti organa uprave na području BPK Goražde, potrebno je vršiti kontinuirano ulaganje u obrazovanje i edukacije zaposlenih, kako bi došlo do povećanja i nadogradnje postojećih kompetencija i vještina.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - unapređenje tehničkih kapaciteta i konfiguracija radnih stanica na nivou pojedinačnih institucija; - uspostava e-vlade, odnosno osigurati da se dosadašnji administrativni poslovi koji su bili u pisanoj formi, zamjene elektronskom komunikacijom, odnosno ubuduće dostavljaju u elektronskom obliku; - uspostava e-registara (o zaposlenim, imenovanim licima i dr.) putem kojih se povećava dostupnost informacija, a uprava postaje transparentnija i odgovornija.kadrovsko jačanje kapaciteta organa javne uprave, - kontinuirano stručno usavršavanje i obuke u skladu sa potrebama javne uprave za državne službenike i namještenike, te - unapređenje etičkih standarda u državnoj službi. 		
<p>Strateški projekti</p>	<p>/</p>	<p>/</p>	
<p>Indikatori za praćenje rezultata mjere</p>	<p>Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)</p>	<p>Polazne vrijednosti 2019</p>	<p>Ciljne vrijednosti 2027</p>
	<p>Broj novih računara i savremene IT opreme (u periodu 2021-2027.)</p>	<p>0</p>	<p>100</p>
	<p>Broj uspostavljenih elektronskih registara</p>	<p>1</p>	<p>10</p>
	<p>Omjer državnih službenika u odnosu na namještenike</p>	<p>40:60</p>	<p>60:40</p>

	Broj održanih edukacija za državne službenike (godišnje)*	10	13
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Implementacijom ove mjere doći će do jačanja informatičko-komunikacijske infrastrukture, puna dostupnost digitalnih podataka, a institucije putem e-registara postavljaju sve odgovarajuće informacije na svoje internet stranice, na organizovan i lako dostupan način prikladan za građane i ostale subjekte. Također, doći će do smanjenja upotrebe printanog materijala a time će biti postignute značajne uštede vremena i materijalnih sredstava. Sve ovo u konačnici dovest će do povećanja efikasnosti i transparentnosti u radu javne uprave, kao i većeg zadovoljstva građana i ostalih subjekata.</p> <p>Pored toga, javna uprava bit će kadrovski ojačana, provest će se veći broj edukacija za državne službenike i namještenike u saradnji sa Agencijom za državnu službu Federacije Bosne i Hercegovine i drugim institucijama, te u konačnici bit će povećan postotak zaposlenih čije kompetencije odgovaraju opisima radnih mjesta iz internih akata, uz poštivanje principa transparentnosti u radu javne uprave, kao vrijednosti svih savremenih demokratskih društava.</p>		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	<p>Iznos: 450.000 KM Izvori: 285.000 KM budžet BPK, 165.000 KM vanjski izvori</p>		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo za pravosuđe, upravu i radne odnose BPK (u saradnji sa ostalim ministarstvima)		
Nosioci mjere	Ministarstvo za pravosuđe, upravu i radne odnose BPK i ostali kantonalni organi i institucije		
Ciljne grupe	Državni službenici, namještenici, privrednici i građani		

*Početnu vrijednost je procijenilo resorno ministarstvo koje ne raspolaže sa tačnim podatkom.

Veza sa strateškim ciljem	2. UČINITI BPK GORAŽDE MJESTOM KVALITETNOG ŽIVLJENJA
Prioritet	2.4. Unaprijediti efikasnosti rada javnih institucija i sigurnost
Naziv mjere	2.4.2. Izgraditi kapacitete neophodne za suzbijanje kriminaliteta i stepena otkrivenosti počinitelja krivičnih djela
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je stvoriti uslove za nesmetan rad zaposlenika Uprave policije Ministarstva za unutrašnje poslove Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, te stvoriti pretpostavke za značajnije unapređenje aktivnosti na suzbijanju kriminaliteta i stepena otkrivenosti počinitelja, povećanja sigurnosti saobraćaja, jačanja kapaciteta Ministarstva i Uprave policije.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - potrebno je obezbjediti konstantne edukacije policijskih službenika sa

	naglasakom na policijska ovlaštenja; <ul style="list-style-type: none"> - donošenje etičkog kodeksa za policijske službenike; - redovne inspekcije, revizije i kontrolu rada policijskih službenika; - saradnju policijskih službenika i građana; - edukaciju mladih u vezi sa sprečavanjem zloupotrebe opojnih droga, vršnjačkog nasilja; - nadogradnju postojećeg video nadzora i proširenje radarskog sistema; te - poboljšanje stanja u oblasti javnog reda i mira, nabavljanje i držanje oružja i municije. 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Broj postavljenih videokamera na ključnim mjestima	7	12
	Broj narušavanja JRM	86	60
	Broj postavljenih radara	2	4
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacijom navedenih mjera se teži ka suzbijanju kriminaliteta i većeg stepena otkrivenosti počinitelaca krivičnih djela, povećanja stepena pravne i stvarne sigurnosti građana, zaštite i poštivanja ljudskih prava i sloboda i dostojanstva svih građana, sigurnosti saobraćaja itd.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 500.000 KM Izvor: 400.000 KM budžet BPK i 100.000 KM vanjski izvori		
Period implementacije mjere	2021-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Bosansko-podrinjski kanton Goražde		
Nosioci mjere	Ministarstvo za unutrašnje poslove BPK-a Goražde		
Ciljne grupe	Policijski službenici, građanstvo		

STRATEŠKI CILJ 3: OSIGURATI ODRŽIVO UPRAVLJANJE OKOLIŠEM I JAČATI INFRASTRUKTURNE KAPACITETE

Veza sa strateškim ciljem	3. OSIGURATI ODRŽIVO UPRAVLJANJE OKOLIŠEM I JAČATI INFRASTRUKTURNE KAPACITETE		
Prioritet	3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima I održivo prostorno planiranje		
Naziv mjere	3.1.1. Uspostaviti sistem redovnog praćenja okolišnih parametara te unaprijediti zaštitu i obnovu prirodnih resursa		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Cilj ove mjere je da obezbijedi zaštitu prirodnih resursa pored toga što raste ekonomska aktivnost i rast potrošnje stanovništva.</p> <p>Da bi se to osiguralo potrebno je upravljati prirodnim resursima na adekvatan način ali podići svijest cijelokupnog stanovništva i privatnog sektora o značaju i potrebi zaštite okoliša. Također je neophodno izmijeniti i zakonodavni okvir koji će omogućiti bolje upravljanje ovim sektorom ali i jačanje kontrole i praćenja kvaliteta eko sistema. Potrebno je uvesti politike koje će spriječiti nova zagađenja, smanjiti postojeća, dekontaminirati zemljište posebno ono koje je zagađeno minama.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podizanje svijesti kod stanovnika i privatne zajednice o važnosti zaštite okolišem - unapređenje zakonodavnog okvira iz oblasti održivog upravljanja okolišem, - redovnu kontrolu i praćenje eko stanja - izradu planskih aktata kojima se obezbijeduje zaštita okoliša i biodrživost - uspostavljanje informacionog sistema prostornog uređenja i zaštite okoliša - razvijanje sistema zaštite i spašavanja i odgovora na prirodne i druge nesreće - saniranje i zaštita okolišnih komponenti (vode, šume, zrak i tlo, klizišta, zaštita od poplava, minirane površine i crne tačke zaštićena područja vodozaštitne zone) - saniranje deponija koje predstavljaju prijetnju za okoliš (remedijacija bivše deponije komunalnog otpada i deponije šljake) - čišćenje područja zagađenog minama - saniranje klizišta 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Povećanje finansijskih izdvajanja OCD kojima je cilj očuvanje okoliša	40.000KM	60.000KM
	Količina izvršene remedijacije (u hektarima) u periodu implementacije Strategije	0	18
	Sumnjiva minska površina (% udio u	14,51	12

	ukupnoj površini kantona)		
	Izveštaj o praćenju okolišnih parametara na području BPK Goražde	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacijom ove mjere postiže se pozitivni efekti i stvoreni svi preduslovi i normativni okviri za doprinos u zaštiti i očuvanju okoliša. Doprinosi sprečavanju štetnih uticaja na kvalitet zraka, vode, zemlje, čime se unapređuje zdravstveno stanje stanovništva		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 10.000.000 KM Izvori: 1.000.000 KM budžet BPK i 9.000.000 KM vanjski izvori		
Period implementacije mjere	2021 - 2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša		
Nosioци mjere	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša BPK, općine BPK, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Kantonalna uprava civilne zaštite		
Ciljne grupe	Nevladine organizacije, stanovništvo BPK, poslovna zajednica, uposlenici u javnoj upravi i javnim preduzećima, Civilna zaštita		

Veza sa strateškim ciljem	3. OSIGURATI ODRŽIVO UPRAVLJANJE OKOLIŠEM I JAČATI INFRASTRUKTURNE KAPACITETE		
Prioritet	3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima i održivo prostorno planiranje		
Naziv mjere	3.1.3. Povećati energetsку efikasnost postojećih potrošača		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mnogi javni objekti u BPK bilježe značajne gubitke toplotne energije što dovodi do povećane potrošnje energenata, a samim tim i do veće zagađenosti te neefikasnog korištenja prirodnih resursa.</p> <p>Cilj mjere je da pored manjih izdataka na zagrijavanje ujedno smanji i količinu štetnih emisija u zrak.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izradu Elaborata/Studije izvodljivosti uvođenja toplifikacije tj. rješavanje pitanja grijanja kroz projekte toplifikacije), - sanaciju toplotnih gubitaka, - utopljavanje objekata (javnih i privatnih), - uspostavljanje centralnog grijanja, - rekonstrukciju objekata radi povećavanja energetske efikasnosti, te - razvoj javne rasvjete prelaskom na LED rasvjetu 		
Strateški projekat	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti

		2019	2027
	Broj javnih objekata na kojima je provedeno utopljanje	5	20
	% energetski efikasne javne rasvjete	10	50
<u>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</u>	Smanjenje emisije štetnih plinova kao i smanjenje potrošnje energije, što u konačnici dovodi do ušteda javnih budžeta na režijske troškove, kao i na bolje parametre kvalitete zraka.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	5.000.000 KM (95 % drugi nivoi i donatorska sredstva, 5 % budžet kantona)		
Period implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BPK, Grad Goražde, Općina Foča FBiH, Općina Pale FBiH, komunalna preduzeća		
Nosioci mjere	Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline BPK		

Veza sa strateškim ciljem	3. OSIGURATI ODRŽIVO UPRAVLJANJE OKOLIŠEM I JAČATI INFRASTRUKTURNE KAPACITETE
Prioritet	3.2. Povećanje investicija u javnu infrastrukturu
Naziv mjere	3.2.1. Izgradnja i rekonstrukcija infrastrukture za vodosnabdjevanje, kanalizaciju, otpadne i oborinske vode
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Kao osnovno ljudsko pravo na pitku vodu ovom mjerom bi se obezbjedila pitka voda za sve stanovnike BPK-a Goražde. Za ispunjenje ove mjere potrebno je provesti nekoliko projekata koji se odnose na sanaciju postojećih vodovoda i izgradnju novih. Također potrebno je unaprijediti kanalizacionu mrežu kako u ruralnim tako i u urbanim područjima. Dodatno radi povećavanja padavina potrebno je implementirati i projekte koji se odnose na upravljanje oborinskim vodama.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kvalitetnije vodosnabdjevanje visinskih dijelova Grada Goražde; - sanaciju preostalog dijela sekundarne vodovodne mreže u Gradu Goražde; - izgradnju gravitacionog vodovoda „Stolac“ u Općini Foča u FBiH; - unapređenje snabdjevanja i kvaliteta vode za piće u Općini Pale FBiH; - izgradnja kolektora otpadnih voda sa prečistačima na dionici Vitkovići – Novo Goražde u Gradu Goražde; <ul style="list-style-type: none"> - izgradnju kanalizacionih sistema u ruralnim dijelovima Grada Goražde: Mravinjac-Bogušići- Berič i Osanica-Ilovača; - izgradnju kanalizacionog sistema u općini Foča FBiH; - izgradnju kanalizacionog sistema u općini Pale FBiH; te - izgradnju kolektora oborinskih voda u naseljima Rasadnik, Obarak, Grabovik, Gubavica, Sarajevska cesta, Lastavice, Lozje i Višegradaska ulica

	u Gradu Goražde.		
Strateški projekti	<p>Naziv strateškog projekta: "Izgradnja kolektora otpadnih voda sa prečišćivačima"</p> <p>Kratak opis projekta: Projekat ima za cilj da izgradi dva prečišćivača, jedan se odnosi na otpadne vode za urbana područja lokalnih zajednica a drugi za otpadne vode industrijskih zona. Plan izvršenja je 2025.g.</p>	<p>Očekivani izlazni rezultat projekta: Izgrađeni prečišćivači i stavljeni u funkciju</p> <p>Očekivani krajnji rezultat projekta: Poboljšan kvalitet vode</p> <p>Indikativni finansijski okvir projekta: Iznos: 8.000.000KM Izvori finansiranja: 5 % budžet kantona, 5 % lokalne zajednice, 90 % donatorska sredstva i viši nivoi</p>	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	<p>Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)</p>	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne Vrijednosti 2027
	Broj korisnika/domaćinstava priključenih na javni vodovodni sistem	8.270	12.000
	Broj korisnika/domaćinstava priključenih na javni kanalizacioni sistem	5.500	7.500
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Kroz ubrzaniji razvoj vodoprivredne infrastruktura na području BPK stvaraju se kvalitetniji uslovi za život njegovih stanovnika. Takođe se ovom mjerom, odnosno, realizacijom predviđenih projekata u velikoj mjeri utiče i na očuvanje okoliša.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Ukupno: 14.730.000KM Izvori: 730.000 budžet BPK i 14.000.000 KM vanjski izvori		
Period implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BPK, Grad Goražde, Općina Foča FBiH, Općina Pale FBiH, komunalna preduzeća		
Nosioci mjere	Ministarstvo za privredu BPK i lokalne zajednice		
Ciljne grupe	Komunalna preduzeća, svi stanovnici BPK		

Veza sa strateškim ciljem	3. OSIGURATI ODRŽIVO UPRAVLJANJE OKOLIŠEM I JAČATI INFRASTRUKTURNE KAPACITETE
Prioritet	3.2. Povećanje investicija u javnu infrastrukturu
Naziv mjere	3.2.2. Unaprijediti sistem adekvatnog prikupljanja i zbrinjavanja čvrstog otpada u skladu sa principima cirkularne ekonomije

<p>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*</p>	<p>Na području kantona BPK zabilježen je značajan broj divljih deponija, kao i potreba za izgradnjom i upravljanjem regionalnih deponija. Jedan od načina zbrinjavanja čvrstog otpada, je i putem cirkularne ekonomije. Ona predstavlja nov pristup koji integriše ekonomiju i sistem upravljanja otpadom. Cirkularna ekonomija predstavlja regenerativni ekonomski sistem u okviru kojeg se proizvodni resursi, otpad, emisija otpada i energetske odlike bitno umanjuju usporavanjem, zaokruživanjem i produžavanjem energetskih i materijalnih ciklusa (životnih krugova) u proizvodnji. To se ostvaruje osmišljavanjem i stvaranjem proizvoda na takav način da im se maksimalno produži životni vek, ali i održavanjem, servisiranjem i reciklažom. Model cirkularne ekonomije u potpunosti je suprotnosti u odnosu na trenutno dominantnu linearnu ekonomiju koja promovira koncept proizvodnje nazvan "uzmi (iz prirode), napravi (u procesu proizvodnje), iskoristi, odbaci (na otpad)".</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uspostavu infrastrukture za prikupljanje i reciklažu kroz selektivno prikupljanje otpada na području BPK; - usaglašavanje i harmoniziranje normativnog okvira iz oblasti deponovanja i reciklaže; - podsticanje održive upotrebe prirodnih resursa kroz uspostavu integralnog sistema upravljanja otpadom; - očuvanje, zaštita i unapređivanje stanja u oblasti zaštite okoline, sprječavanje ugrožavanja zdravlja ljudi kao i stvaranje boljih uslova života; - unapređenje stanja komunalne usluge za stanovnike BPK; - izgradnju deponija. 		
<p>Strateški projekti</p>	<p>„Izgradnja regionalne sanitarne deponije“</p> <p>Projekt se odnosi na pristupanje izgradnji regionalne sanitarne deponije za odlaganje čvrstog komunalnog otpada na lokaciji Trešnjica općina Goražde, u granicama i na zemljištu koje se utvrde Studijom o uticaju na okoliš i glavnim projektom za izgradnju iste</p>	<p>Očekivani izlazni rezultat projekta: Odlagalište uspostavljeno</p> <p>Očekivani krajnji rezultat projekta: Adekvatno zbrinjavanje sanitarnog otpada, što će omogućiti remedijaciju bivših deponija</p> <p>Indikativni finansijski okvir projekta: Iznos: 15.000.000 KM vanjski izvori</p>	
<p>Indikatori za praćenje rezultata mjere</p>	<p>Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)</p>	<p>Polazne Vrijednosti 2019</p>	<p>Ciljne Vrijednosti 2027</p>
<p>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</p>	<p>Stvaranje uslova za razvoj novih poslovnih aktivnosti.</p>		
	<p>Količina adekvatno zbrinutog sanitarnog otpada (% od ukupnog)</p>	<p>0</p>	<p>50</p>
	<p>Količina adekvatno zbrinutog inertnog otpada (% od ukupnog)</p>	<p>0</p>	<p>50</p>

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 3.000.000 KM + 15.000.000 KM strateški projekt Izvori: 180.000 KM budžet BPK i 3.820.000 KM vanjski izvori 15.000.000 KM vanjski izvori – strateški projekt
Period implementacije mjere	2021-2027.
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BPK, Grad Goražde, Općina Foča FBiH, Općina Pale FBiH, komunalna preduzeća..
Nosioci mjere	Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline BPK
Ciljne grupe	Komunalna preduzeća, svi stanovnici BPK

Veza sa strateškim ciljem	3. OSIGURATI ODRŽIVO UPRAVLJANJE OKOLIŠEM I JAČATI INFRASTRUKTURNE KAPACITETE		
Prioritet	3.2. Povećanje investicija u javnu infrastrukturu		
Naziv mjere	3.2.3. Izgradnja i rekonstrukcija putne infrastrukture		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	<p>Razvijena putna infrastruktura je jedna od glavnih pokretača razvoja zajednice. Položaj kantona, iako se geografski nalazi, blizu glavnog grada trenutno je putno odsječen. Skraćivanje ovog puta za 40km očekivano će imati višestruke efekte. Pored toga neophodno je izgrađivati i nove puteve, mostove, .. kao i vršiti rekonstrukciju postojećih.</p> <p>Okvirna područja djelovanja odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izgradnju dionice Goražde – Sarajevo, - izgradnju novih putnih pravaca, - rekonstrukciju postojećih putnih pravaca, te - modernizaciju objekata. 		
Strateški projekti	<p>Naziv strateškog projekta projekta: "Izgradnja Ceste Goražde - Sarajevo" Kratak opis projekta: Položaj kantona, iako se geografski nalazi, blizu glavnog grada trenutno je putno odsječen. Skraćivanje ovog puta za 40km znači da će vožnja biti smanjenja sa 90 minuta na 45 minuta. Implementacija je već započeta sa izgradnjom tunela Hranjen.</p>	<p>Očekivani izlazni rezultat projekta: Izgrađen put Goražde-Sarajevo Očekivani krajnji rezultat projekta: Porast budžetskih prihoda BPK-Goražde Indikativni finansijski okvir projekta: Iznos:100.000.000KM Izvori finansiranja: 100 % JP Autoceste Federacije</p>	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne Vrijednosti 2019	Ciljne Vrijednosti 2027
	Izgrađeni putni pravci (u km)	0	15

	Dužina rekonstruisanih putnih pravaca u periodu implementacije Strategije (u km)	0	20
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Doprinos implementacije ove mjere je višestruk. Prije svege doprinosi povećanju sigurnosti u saobraćaju, te geografski stavlja BPK Goražde u puno povoljniji položaj što treba da ima za rezultat povećanu potrošnju u kantonu (turisti, prolaz..), što dovodi do uvećanja budžetskih prihoda. Pored toga implementacija ove mjere doprinosi i kanton privlačniji za privatne investicije te je očekivati i povećanje investicija privatne zajednice također jedan do mogućih efekata ove mjere. Sve to treba da doprinese i većem zaposlenju.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 2.000.000 KM + 100.000.000 KM strateški projekt Izvori: 2.000.000 KM budžet BPK i 100.000.000 KM vanjski izvori JP Autoceste federacije – strateški projekt		
Period implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BPK, Grad Goražde, Općina Foča FBiH, Općina Pale FBiH, komunalna preduzeća, Autoceste Federacije		
Nosioci mjere	Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline BPK, Autoceste Federacije		
Ciljne grupe	Komunalna preduzeća, svi stanovnici BPK, privatni sektor, turistička zajednica		

Prilog 2: Sažeti pregled strateškog dokumenta

Sažeti pregled strukture strateških ciljeva, prioriteta i mjera sa indikatorima i finansijskim vrijednostima dat je u narednoj tabeli.

Redni broj i oznaka	NAZIV	INDIKATORI I FINANSIJSKI IZVORI		
		Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora 2019	Ciljne vrijednosti indikatora 2027
1. Strateški cilj	Uspostaviti održiv ekonomski rast	Indeks razvijenosti	1,07/213	1,15/245
		Porezni prihodi pc	49,5 %	50,5 %
		Stopa zaposlenosti	213 %	220 %
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		13.600.000	16.420.000	30.020.000

1.1. Prioritet	Poticati industrijsku proizvodnju, posebno izvozno orijentisanu sa finalizacijom proizvoda za višu dodanu vrijednost uz zapošljavanje	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Rast ukupnih prihoda preduzeća (u periodu 2021-2027)	-	Min 20 % (u odnosu na 2021.)
		Ukupna vrijednost izvoza gotovih proizvoda u 000 KM	74.932	125.000
		Broj poslovnih subjekata na 000 stanovnika	64,1	Nivo prosjeka federacije
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		5.120.000	19.370.000	14.250.000
1.1.1. Mjera	Podrška inovacijama, standardizaciji i digitalizaciji strateških industrijskih grana uz jačanje izvoza	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Ukupna dodijeljena sredstva iz revolving fonda (2021-2027)	-	800.000 KM
		Vrijednost ostvarenih investicija u nova sredstva u prerađivačkoj industriji u 000 KM	36.759	45.595
		% povećanja ukupne dobiti preduzeća u KM (Izvor: LRC, BIS) (u periodu 2021-2027.)	-	20 %
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		3.800.000	7.000.000	10.800.000
1.1.2. Mjera	Unapređenje poduzetničke infrastrukture i prostorne povezanosti privrede	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Ukupan broj novih radnih mjesta u poslovnim zonama u periodu 2021-2027	-	1500
		Broj novoformiranih zona	-	2
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		500.000	2.000.000	2.500.000
Strateški projekat	"Izgradnja poslovne zone na lokalitetu "Haldište" i	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027

	obaloutvrde“	Površina nove industrijske zone 16,8 ha	-	16,8 ha
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		150.000	2.850.000	3.000.000
1.1.3. Mjera	Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Ukupan broj poslovnih subjekata na 000 stanovnika	64,1	Nivo prosjeka Federacije BiH
		Broj novih projekata ulaganja dijaspore i JPP investicija	0	3
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		70.000	-	70.000
1.1.4. Mjera	Podrška unapređenju ponude tržišta rada i programima zapošljavanja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Broj zaposlenih	7.083	8.145
		Broj nezaposlenih prijavljenih na evidenciju	3.192	2.550
		Ukupan broj prekvalifikovanih/ dokvalifikovanih osoba sa evidencije nezaposlenih (2021- 2027)	-	100
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		600.000	2.400.000	3.000.000
1.2. Prioritet	Razviti ruralne sredine koristeći poljoprivredne i šumske resurse	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Broj poljoprivrednih gazdinstava	1.835 (2017)	2.202
		Ukupan izvoz u području KD - Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov u 000 KM	1.115	2.100
		Ostvarene investicije u poljoprivredi u nova stalna sredstva u 000 KM (u periodu 2021-2027.)	-	700
		Prosječna neto plata u području KD - Poljoprivreda, šumarstvo i	895	1.074

		ribolov		
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		7.900.000	1.350.000	9.250.000
1.2.1. Mjera	Unapređenje poljoprivrednih kapaciteta i razvoj sistema za otkup i plasiman poljoprivrednih proizvoda	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Broj novih zadruga i otkupnih stanica	-	3
		Formiran poljoprivredni klaster	-	1 (Gornje Drinski)
		Ukupan broj realizovanih edukacija poljoprivrednih proizvođača u periodu 2021-2027	-	20
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		450.000	1.100.000	1.550.000
1.2.2. Mjera	Unapređenje poduzetničke infrastrukture i prostorne povezanosti privrede	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Ukupni dodijeljeni poticaji za poljoprivredne proizvođače u periodu 2021-2027. (iz Budžeta BPK)	-	4.000.000KM
		Ukupan prosječni prinos biljnih kultura u t (u periodu 2021-2027)	12.335	14.802
		Ukupan prosječni prinos rodni stabala u t (u periodu 2021-2027)	506.490	582.250
		Ukupan broj grla stoke	39.955	43.000
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		4.450.000	250.000	4.700.000
1.2.3. Mjera	Korištenje šumskih resursa za održivi ruralni razvoj	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Ukupna izdavanja namjenskih sredstava za oblast šumarstva (2021-2027)	-	3.000.000 KM

		Uspješno godišnje certificiranje šumskog privrednog društva u skladu sa FSC standardom	0	7
		Ukupna prodaja šumskih sortimenata u m3	39.117	59.840
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		3.000.000	-	3.000.000
1.3. Prioritet	Razviti turističku ponudu i infrastrukturu za održivi turizam	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Broj ležaja /iskorištenost smještajnih kapaciteta	197 6,7 %	217 25 %
		Ukupan broj poslovnih subjekata u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	124	134
		Prosječna neto plata u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	425	650
		Broj dolazaka domaćih turista	734	1.500
		Broj dolazaka stranih turista	1.138	2.000
		Broj noćenja domaćih turista	1.601	3.000
		Broj noćenja stranih turista	3.595	6.639
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		580.000	820.000	1.400.000
1.3.1. Mjera	Unapređenje turističke ponude zasnovane na atraktivnim resursima	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
		Ukupne investicije u hotelijerstvu i ugostiteljstvu u 000 KM	61 (2018)	100
		Broj rekonstruiranih /uređenih turističkih destinacija (2021-2027)	-	3
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		300.000	700.000	1.000.000
1.3.2. Mjera	Promocija turističke ponude i podrška turističkim	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027

	manifestacijama	Uspostavljena Turistička zajednica BPK	-	Da
		Broj podržanih turističkih manifestacija u periodu 2021-2027.	-	35 (min 5 godišnje)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		280.000	120.000	400.000

Redni broj i oznaka	NAZIV	INDIKATORI I FINANSIJSKI IZVORI		
2. Strateški cilj	Učiniti BPK Goražde mjestom kvalitetnog življenja	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora 2019	Ciljne vrijednosti indikatora 2027
		Stopa prirodnog priraštaja (u ‰)	-5,3	-3,5
		Broj stanovnika na 1 ljekara	475 (2018.)	400
		Prosječna neto plata (KM)	711	900
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		21.685.000	7.665.000	29.350.000
2.1. Prioritet	Unaprijediti pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Udio NKV zaposlenih u ukupno zaposlenim u BPK (%)	33	25
		Broj djece koja nisu primljena u predškolskim ustanovama (vrtićima) radi popunjenih kapaciteta	151	0
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		3.800.000	3.200.000	7.000.000
2.1.1. Mjera	Kurikularna reforma i razvoj sistema cjeloživotnog učenja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Provedena kurikularna reforma	Ne	Da
		Broj učenika na 1 kompjuter (osnovna škola)	9,75	5
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)

		800.000	200.000	1.000.000
2.1.2. Mjera	Razvoj kapaciteta obrazovnih ustanova svih nivoa obrazovanja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj rekonstruisanih objekata osnovnih škola u periodu implementacije Strategije	-	5
		Broj rekonstruisanih objekata srednjih škola u periodu implementacije Strategije	-	3
		Kapacitet javnih ustanova za prijem djece predškolskog uzrasta	121	300
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		3.000.000	3.000.000	6.000.000
2.2. Prioritet	Podržati razvoj kulturnih i sportskih sadržaja za sve grupe	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Tekući transfer za kulturu u KM	8.100 (2018)	30.000
		Iznos dodjeljenih sredstava za sportske programe na godišnjem nivou	300.000 KM	500.000KM
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		4.100.000	2.300.000	6.400.00
2.2.1. Mjera	Unapređenje sistema podrške sportu i razvoj sportske infrastrukture	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj realizovanih programa usmjerenih ka takmičarskom, rekreativnom i školskom sportu te sportu lica sa invaliditetom	28	33
		Broj uključenih sportista	1.100	1.400
		Broj novoizgrađenih sportskih objekata	0	2
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		3.600.000	1.800.000	5.400.000
2.2.2. Mjera	Obogaćivanje kulturnih sadržaja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj podržanih projekata kulture (godišnje)	10	15

		Broj posjetilaca institucija kulture (godišnje)	23.000	30.000
		Broj saniranih kulturnih ustanova	1	2
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		500.000	500.000	1.000.000
2.3. Prioritet	Osigurati pravedan i efikasan sistem zdravstvene i socijalne zaštite	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Godišnja izdvajanja za stalnu novčanu pomoć i tuđu njegu u KM	834.094 (2018)	1.000.000
		Broj stanovnika na doktora medicine u PZZ	1.294 (2018 FZZJZ)	1,000
		Udio stanovništva od 0-14 godina (%)	14,1	14
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		13.050.000	1.950.000	15.000.000
2.3.1. Mjera	Unapređenje socijalne inkluzije kroz ciljano i bolje usmjeravanje javnih rashoda za socijalnu zaštitu	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Izrađena socijalna karta stanovništva	Ne	Da
		Broj zaposlenih socijalnih radnika	23	25
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.000.000	1.000.000	2.000.000
2.3.2. Mjera	Provođenje pronatalitetnih politika	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Novčana izdvajanja za novorođeno treće, četvrto i peto dijete	1.311.981	1.500.000
		Stopa fertiliteta	1,7	1,8
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		9.950.000	50.000	10.000.000
2.3.3. Mjera	Unapređenje kapaciteta i usluga zdravstvenih ustanova	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj obavljenih sistematskih periodičnih pregleda u PZZ	3.838 (2018)	4.200
		Zauzetost postelja u bolnicama (%)	42,7 (2018)	55

		Broj ciljanih pregleda i posjeta u službi za zdravstvenu zaštitu žena u BPK	1.389 (2018)	2.000
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.100.000	900.000	3.000.000
2.4. Prioritet	Unaprijediti efikasnost rada javnih institucija i sigurnost	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj usluga sa e-servisima	0	3
		Broj registrovanih krivičnih djela	75	53
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		735.000	215.000	950.000
2.4.1. Mjera	Poboljšati digitalizaciju, efikasnost i transparentnost rada javne uprave	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj novih računara i savremene IT opreme u periodu (2021-2027.)	0	100
		Broj uspostavljenih elektronskih registara	1	10
		Omjer državnih službenika u odnosu na namještenike	40:60	60:40
		Broj održanih edukacija za državne službenike (godišnjii) ²²	10	13
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		285.000	165.000	450.000
2.4.2. Mjera	Izgraditi kapacitete neophodne za suzbijanje kriminaliteta i stepena otkrivenosti počinilaca krivičnih dijela	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj postavljenih videokamera na ključnim mjestima	7	12
		Broj narušavanja JRM	86	60
		Broj postavljenih radara	2	4
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		450.000	50.000	500.000

Redni broj i oznaka	NAZIV	INDIKATORI I FINANSIJSKI IZVORI
---------------------	-------	---------------------------------

²² Početnu vrijednost je procijenilo resorno ministarstvo

3. Strateški cilj	Osigurati održivo upravljanje okolišem i jačati infrastrukturne kapacitete	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora*	Ciljne vrijednosti indikatora**
		Srednje godišnje koncentracije ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)PM2.5	45 (2018)	35
		% prečišćenih otpadnih voda	0	30
		Pokrivenost uslugama prikupljanja otpada domaćinstava u BPK (komunalni) (%)	74	85
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		4.560.000	68.170.000	72.730.000
3.1. Prioritet	Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima i održivo prostorno planiranje	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Zaštićena područja (ha)	0	100
		Izrađen registar zagađivača	Ne	Da
		Broj važećih prostornih planova na području BPK Goražde	2	4
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.250.000	13.750.000	15.000.000
3.1.1. Mjera	Uspostaviti sistem redovnog praćenja okolišnih parametara te unaprijediti zaštitu i obnovu prirodnih resursa	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Povećanje finansijskih izdvajanja OCD kojima je cilj očuvanje okoliša	40.000KM	60.000KM
		Količina izvršene remedijacije (u hektarima) u periodu implementacije Strategije	0	18
		Sumnjiva minska površina (% udio u ukupnoj površini BPK Goražde)	14,51	12
		Izveštaj o praćenju okolišnih parametara	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.000.000	9.000.000	10.000.000

3.1.2. Mjera	Povećati energetska efikasnost postojećih potrošača	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj javnih objekata na kojima je provedeno utopljanje	5	20
		% energetska efikasne javne rasvjete	10	50
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		250.000	4.750.000	5.000.000
3.2. Prioritet	Povećati investicije u javnu infrastrukturu i usluge	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj saobraćajnih nesreća	77	60
		Procenat pokrivenosti javnom vodovodnom mrežom (%)	80	90
		Udio reciklaže ambalažnog otpada(%)	0	10
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		3.310.000	54.420.000	57.730.000
3.2.1. Mjera	Izgradnja i rekonstrukcija infrastrukture za vodosnabdjevanje, kanalizaciju, otpadne i oborinske vode	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj korisnika/domaćinstava priključenih na javni vodovodni sistem	8.270	12.000
		Broj korisnika/domaćinstava priključenih na javni kanalizacioni sistem	5.500	7.500
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		730.000	14.000.000	14.730.000
Strateški projekat	"Izgradnja kolektora otpadnih voda sa prečišćivačima"	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Izgrađeni prečišćivači i stavljeni u funkciju	-	100 %
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		400.000	7.600.000	8.000.000

3.2.2. Mjera	Unaprijediti sistem adekvatnog prikupljanja i zbrinjavanja čvrstog otpada u skladu sa principima cirkularne ekonomije	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Količina adekvatno zbrinutog sanitarnog otpada (% od ukupnog)	0	50
		Količina adekvatno zbrinutog inertnog otpada	0	50
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		180.000	17.820.000	18.000.000
Strateški projekat	„Izgradnja regionalne sanitarne deponije“	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Uspostavljena deponija za adekvatno zbrinjavanje otpada (procenat završetka 100 %)	-	100 %
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		-	15.000.000	15.000.000
3.2.3. Mjera	Izgradnja i rekonstrukcija putne infrastrukture	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Izgrađeni putni pravci (u km)	0	15
		Dužina rekonstruisanih putnih pravaca (u periodu implementacije Strategije u km)	0	20
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.000.000	0	2.000.000
Strateški projekat	"Izgradnja Ceste Gorde - Sarajevo"	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Izgrađeni put Gorazde – Sarajevo (procenat završetka)	-	100 %
		Povećanje budžetskih prihoda u periodu 2021-2027.	-	20 %
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		-	100.000.000	100.000.000

Prilog 3: Veza s drugim planskim dokumentima

Strateški ciljevi i njihovi prioriteti sa mjerama su usklađeni sa ključnim važećim planskim dokumentima kako slijedi:

STRATEŠKI DOKUMNETI NIVOVA BOSNE I HERCEGOVINE	
Strateški dokument višeg nivoa	Vezani strateški cilj, prioritet i/ili mjera iz strategije razvoja Bosansko-podrinjskog kantona 2021-2027
OKVIR ZA REALIZACIJU CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA U BOSNI I HERCEGOVINI 2030	
<p>Razvojni pravac „Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom“ 6.1. Akcelerator 1: Efikasan, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor 6.2. Akcelerator 2: Vladavina prava, sigurnost i osnovna prava 6.3. Akcelerator 3: Otpornost na katastrofe</p>	<p>Strateški cilj 2: Učiniti BPK Goražde mjestom kvalitetnog življenja Prioritet 2.4. Unaprijediti efikasnost rada javnih institucija i sigurnost Mjera 2.4.1 Poboljšati efikasnost i transparentnost rada javne uprave Mjera 2.4.2. Unaprijediti digitalizaciju u javnoj upravi i povećanje transparentnosti u pružanju usluga i informisanosti građana Strateški cilj 3: Osigurati održivo upravljanje okolišem i jačati infrastrukturne kapacitete Prioritet 3.2 Povećati investicije u javnu infrastrukturu i usluge Mjera 3.2.1 Izgradnja i rekonstrukcija infrastrukture za vodosnabdjevanje, kanalizaciju, otpadne i oborinske vode</p>
<p>Razvojni pravac – „Pametni rast“ 7.1. Akcelerator 1: Jačanje povoljnog okruženja za preduzetništvo i inovacije za proizvodnju dobara visoke dodane vrijednosti za izvoz 7.2. Akcelerator 2: Povećanje investicija u infrastrukturu 7.3. Akcelerator 3: Unapređenje pristupa i kvaliteta obrazovanja i obuke 7.4. Akcelerator 4: Zeleni rast i čista energija 7.5. Akcelerator 5: Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem</p>	<p>Strateški cilj 1: Uspostaviti održivi ekonomski rast Prioritet 1.1 Poticati industrijsku proizvodnju, posebno izvozno orijentisanu sa finalizacijom proizvoda za višu dodanu vrijednost Mjera 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3. 1.2. Razviti ruralne sredine koristeći poljoprivredne i šumske resurse Prioritet 1.3. Razviti turističku ponudu i infrastrukturu za održivi turizam Mjere 1.3.1. Strateški cilj 2: Učiniti BPK Goražde mjestom kvalitetnog življenja Prioritet 2.1. Unaprijediti pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama Mjera 2.1.1 i 2.1.2 Strateški cilj 3: Osigurati održivo upravljanje okolišem i jačati infrastrukturne kapacitete Priortet 3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima i održivo prostorno planiranje Mjera 3.1.1 i 3.1.2 Prioritet 3.2 Povećati investicije u javnu infrastrukturu i</p>

	<p>usluge Mjera 3.2.1, 3.2.2, i 3.2.3</p>
<p>Razvojni pravac – „Društvo jednakih mogućnosti“ 8.1. Akcelerator 1: Unapređenje politika socijalne zaštite 8.2. Akcelerator 2: Aktivacija i zapošljavanje sa fokusom na ranjive kategorije 8.3. Akcelerator 3: Efikasna zdravstvena zaštita za sve 8.4. Akcelerator 4: Poboljšanje inkluzivnosti obrazovnih sistema</p>	<p>Strateški cilj 2: Učiniti BPK Goražde mjestom kvalitetnog življenja Prioritet 2.1. Unaprijediti pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama Prioritet 2.3. Osigurati efikasan sistem zdravstvene i socijalne zaštite Strateški cilj 1: Uspostaviti održivi ekonomski rast Prioritet 1.1 Mjera 1.1.4. Podrška unapređenju tržišta rada i programima zapošljavanja</p>
<p>Okvirna prometna politika BiH 2015.-2030.</p>	
<p>Strateški cilj 1: Zadovoljiti socijalnu i ekonomsku potražnju Strateški cilj 4: Zadovoljiti potrebe u smislu održavanja, poboljšanja i razvoja prometne infrastrukture</p>	<p>Strateški cilj 2: Učiniti BPK Goražde mjestom kvalitetnog življenja Prioritet 3.2 Povećati investicije u javnu infrastrukturu i usluge Mjera 3.2.3 Izgradnja i rekonstrukcija putne infrastrukture</p>
<p>Strategija prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja BiH za period 2020-2030.</p>	
<p>3.1. Generiranje i širenje znanja i informacija zasnovanih na činjenicama 3.2. Efektivni institucionalni i regulatorni okviri 3.3. Efektivni pristupi prilagođavanja na klimatske promjene</p>	<p>Prioritet 3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima Mjera 3.1.1. Uspostaviti sistem redovnog praćenja okolišnih parametara te unaprijediti zaštitu i obnovu prirodnih resursa Mjera 3.1.2 Povećati energetska efikasnost postojećih potrošača Prioritet 3.2 Povećati investicije u javnu infrastrukturu i usluge</p>
<p>OKVIRNA ENERGETSKA STRATEGIJA BIH DO 2035</p>	
<p>Strateški prioritet 1: Efikasno korištenje resursa Strateški prioritet 2: Sigurna i pristupačna energija Strateški prioritet 3: Efikasno korištenje energije Strateški prioritet 4: Energetska tranzicija i odgovornost prema okolišu Strateški prioritet 5: Razvoj i usklađenje regulatorno – institucionalnog okvira</p>	<p>Prioritet 3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima Mjera 3.1.1. Uspostaviti sistem redovnog praćenja okolišnih parametara te unaprijediti zaštitu i obnovu prirodnih resursa Mjera 3.1.2 Povećati energetska efikasnost postojećih potrošača</p>

Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine 2020-2022	
Mjere strukturnih reformi 5.3.2. Poljoprivreda industrija i usluge 5.3.3. Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije 5.3.4. Istraživanje, razvoj i inovacije i digitalna ekonomija 5.3.5. Trgovinske reforme 5.3.6. Obrazovanje i vještine 5.3.7. Zapošljavanje i tržište rada 5.3.8. Socijalna zaštita i inkluzija	Strateški cilj 2: Učiniti BPK Goražde mjestom kvalitetnog življenja Prioritet 2.1. Unaprijediti pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama Mjera 2.1.1. Kurikularna reforma i razvoj sistema cjeloživotnog učenja Prioritet 2.3. Osigurati efikasan sistem zdravstvene i socijalne zaštite Mjera 2.3.1. Unapređenje socijalne inkluzije kroz ciljano i bolje usmjeravanje javnih rashoda za socijalnu zaštitu
Prioriteti za razvoj visokog obrazovanja u BiH 2016-2026	
P1. Dobro upravljanje i menadžment P2. Resursi P3. Povezanost tržišta rada i visokog obrazovanje P4. Standardi kvalifikacija P7. Statistika	Strateški cilj 2: Učiniti BPK Goražde mjestom kvalitetnog življenja Prioritet 2.1. Unaprijediti pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama Mjera 2.1.1. Kurikularna reforma i razvoj sistema cjeloživotnog učenja Mjera 2.1.2. Razvoj kapaciteta obrazovnih ustanova svih nivoa obrazovanja
Strategija protivminskog djelovanja BiH 2018-2025	
Strateški cilj 3: Izviđanje i čišćenje	Prioritet 3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima i održivo prostorno planiranje Mjera 3.1.1. Uspostaviti sistem kreiranja politika na osnovu redovnog praćenja okolišnih parametara te unaprijediti zaštitu i obnovu prirodnih resursa

STRATEŠKI DOKUMNETI NIVOA FEDERACIJE BIH	
Strateški dokument i ciljevi	Vezani strateški cilj, prioritet i/ili mjera iz Strategije razvoja Bosansko- podrinjskog kantona 2021-2027
Strategija razvoja Federacije BiH 2021-2027 – radna verzija	
1. Ubrzan ekonomski razvoj 2. Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj 3. Resursno efikasan i održiv razvoj 4. Efikasan, transparentan i odgovoran javni sektor	Strateški cilj 1: Uspostaviti održiv ekonomski rast Prioritet 1.1. Poticati industrijsku proizvodnju, posebno izvozno orijentisanu sa finalizacijom proizvoda za višu dodanu vrijednost uz zapošljavanje Prioritet 1.2. Razviti ruralne sredine koristeći poljoprivredne i šumske resurse Prioritet 1.3. Razviti turističku ponudu i infrastrukturu za održivi turizam Prioritet 2.1. Unaprijediti pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama Prioritet 2.2. Podržati razvoj kulturnih i sportskih sadržaja za sve grupe Prioritet 2.3. Osigurati efikasan sistem zdravstvene i

	<p>socijalne zaštite</p> <p>Prioritet 2.4. Unaprijediti efikasnost rada javnih institucija i sigurnost</p> <p>Strateški cilj 3: Osigurati održivo upravljanje okolišem i jačati infrastrukturne kapacitete</p> <p>Prioritet 3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima i održivo prostorno planiranje</p> <p>Prioritet 3.2 Povećati investicije u javnu infrastrukturu i usluge</p>
Strategija za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u FBiH 2016 - 2021	
<p>Specifični cilj 3. Uključiti osobe s invaliditetom u sve oblasti života ravnopravno sa drugima, posebno u oblasti obrazovanja, kulturnog, sportskog, javnog i političkog djelovanja</p> <p>Specifični cilj 4- Unaprijediti programe prevencije invaliditeta i programe rane detekcije i intervencije u ranom rastu i razvoju</p>	<p>Prioritet 2.1. Unaprijediti pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama</p> <p>Prioritet 2.2. Podržati razvoj kulturnih i sportskih sadržaja za sve grupe</p> <p>Prioritet 2.3. Osigurati efikasan sistem zdravstvene i socijalne zaštite</p>
Strategija upravljanja vodama FBiH 2010 – 2022	
<p>Strateški cilj 3: Poboljšanje efikasnosti, unapređenje transparentnosti i povećanje odgovornosti u upravljanju vodama</p> <p>Strateški cilj 4: Osiguranje finansijske održivosti u upravljanju vodama i reforma sistema cijena vodnih usluga uz postepeno uvođenje ekonomske cijene vode</p> <p>Strateški cilj 6: Povećanje obuhvata i poboljšanje javnog vodosnabdijevanja</p> <p>Strateški cilj 8: Postizanje i održavanje dobrog stanja površinskih i podzemnih voda radi zaštite akvatilne flore i faune i potreba korisnika voda</p>	<p>Strateški cilj 3: Osigurati održivo upravljanje okolišem i jačati infrastrukturne kapacitete</p> <p>Prioritet 3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima i održivo prostorno planiranje</p> <p>Prioritet 3.2 Povećati investicije u javnu infrastrukturu i usluge</p>
Strategija borbe protiv dijabetesa u FBiH 2014 – 2024	
<p>Strateški cilj 2. Unaprijediti rano otkrivanje dijabetesa</p> <p>Strateški cilj 3. Osigurati jednako dostupan, učinkovit, siguran i kvalitetan tretman osobama sa dijabetesom na teritoriji Federacije BiH</p>	<p>Prioritet 2.3. Osigurati efikasan sistem zdravstvene i socijalne zaštite</p>
Transportna Strategija Federacije Bosne i Hercegovine 2016-2030	
<p>Strateški cilj - Osigurati minimalni negativni uticaj na životnu sredinu</p>	<p>Strateški cilj 3: Osigurati održivo upravljanje okolišem i jačati infrastrukturne kapacitete</p>

Strateški cilj - Zadovoljavanje potreba sa aspekta održavanja i unapređenja i razvoja saobraćajne infrastrukture	<p>Prioritet 3.1. Osigurati pametno upravljanje prirodnim resursima i održivo prostorno planiranje</p> <p>Prioritet 3.2 Povećati investicije u javnu infrastrukturu i usluge</p>
Strateški pravci razvoja visokog obrazovanja u FBiH 2012 - 2022	
Promocija i podrška visokoškolskim institucijama – nastava i studenti	Prioritet 2.1. Unaprijediti pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i obukama

MACRI

Prilog 4: Situaciona analiza

FINALNA -Situaciona
analiza BPK.docx

MAKRT